

**Уважаеми пътници,
Добре дошли на борда на *България Ер*!**

Септември обикновено е време за сбогуване с лятното безгрижие и за връщане към ежедневието и бизнеса. Но това не е непременно тъжна раздяла – особено ако сте сред онези щастливи хора, които обичат работата си и сега могат отново да ѝ се посветят, освежени и пълни с нови идеи.

А ако все пак раздялата с лятото ви тежи, просто я отложете. Първият месец на есента е всъщност прекрасно време за пътуване и за опознаване на нови места – без тълпите и нечовешките температури на август. Пък и да пътешестваш извън сезона е не само приятно, но и икономически издържано.

Освен това моментът е чудесен да се огледате около себе си. Защото най-често пропускаме тъкмо онази красота, която е пред очите ни през цялото вре-

ме. Смятате, че познавате София? Нека ви я покажем такава, каквато досега не сте я виждали.

Каквато и да е вашата септемврийска посока, позволете ни да бъдем ваш верен спътник.

Приятен полет!

*Янко Георгиев,
Изпълнителен директор*

**Dear Passengers,
Welcome aboard *Bulgaria Air*!**

September is usually the time to saying goodbye to the care-free days of summer and to turn back to one's daily routine and business. Yet that should not necessarily be a sad parting of ways - especially if you are among those lucky people who love their job and can now dedicate themselves to it again, feeling refreshed and filled with new ideas.

If parting with the summer does make you sad, however, you can simply postpone it. The first month of the autumn is actually a wonderful time for travel and exploring new places - without the crowds and unbearable heat of August. And to travel after the season is not only pleasant but also economically sound.

Besides, now is the right time to look around you because quite often we tend to miss the beauty that's right in front of our eyes.

You think you know Sofia? We will help you see the Bulgarian capital in a brand new way.

Whatever your September destination might be, allow us to be your faithful companion.

I wish you a pleasant – and useful – trip!

*Yanko Georgiev
CEO*

ЕВРОПЕЙСКАТА КОРОНА И ОТИВА.

ПОЛЕТИ ОТ/ДО ВИЕНА В УДОБНИ ЧАСОВЕ
ВСЕКИ ДЕЛНИЧЕН ДЕН, КАКТО И НЕДЕЛЯ ВЕЧЕРТА.

Виена

от
€ 69

✈
еднопосочна
цена

от
€ 116

✈
двупосочна
цена

Цената е крайна и включва всички летищни такси; 1 бр. ръчен багаж до 10 кг + 1 бр. дамска чанта/лаптоп кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се заплати преди полет на летище или в офис на издателя на билета.

Цена за първо парче багаж до 23 кг – 20 евро на посока. Авиокомпанията предлага цени и с включен чекиран багаж. Вижте всички предложения и резервирайте на www.air.bg

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

**11 | BUSINESS
ECONOMY**

**24 | В бъдеще за
банките няма да
има граници**

Питър Барон, главен изпълнителен директор на TBIF (TBI Bank), пред Bulgaria ON AIR

**28 | The Future of Banks is
Borderless**

**14 | Олимпийска трагедия
16 | Olympic Tragedy**

**20 | Европейска пенсия -
още през 2019?**

**22 | A European Pension -
As Early As In 2019?**

**32 | Защо тепърва ще
падат още пътни
мостове**

**34 | Why More Bridges Are
Yet to Collapse?**

36 | Третият от Apple

38 | The Third from Apple

**41 | ANALYSIS
POLITICS**

**49 | Класирай и
владей**

Ранглистите би трябвало да подсказват на студентите кои са най-добрите места за учене. Всъщност правят точно обратното

52 | Rank and Rule

**42 | Най-абсурдният път
в Европа**

The Weirdest Road in Europe

**44 | Източно от
Западните Балкани**

East of the Western Balkans

**57 | SCIENCE
TECHNOLOGY**

**62 | Поробени от
пшеницата**

Вече 11 600 години човечеството служи с пот и мъки на едно растение, което всъщност подлага на риск самото му бъдеще

66 | In the Thrall of Wheat

**68 | Бърза кола, млада
жена и няколко лъжи**

A Fast Car, a Young Woman and a Few Lies

**72 | Българските
крепости:
Непокоримата
Цепина**

Bulgarian Castles: The Invincible Tsepina

76 | Японският начин

The Japanese Way

**79 | TRAVEL
LIFESTYLE**

82 | Другата София

Българската столица съвсем не се изчерпва само с катедралата "Александър Невски" и римските руини

86 | The Other Sofia

**80 | Афиш
Poster**

**90 | Силата на водата
94 | The Power of Water**

**102 | Каубои, тигри и
цветя**

Cowboys, tigers and flowers

**106 | Лисабон: рогът на
изобилието**

Lisbon: Horn of Plenty

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

THE INFLIGHT MAGAZINE

БОРДНОТО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР ИМА СРЕДНА МЕСЕЧНА АУДИТОРИЯ
ОТ НАД 100 000 ДУШИ, ИЛИ НАД МИЛИОН ЧИТАТЕЛИ ГОДИШНО

THE INFLIGHT MAGAZINE ENJOYS AN AVERAGE MONTHLY AUDIENCE
OF MORE THAN 100,000 PEOPLE, OR OVER A MILLION READERS PER YEAR

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Константин Томов
ktomov@bulgariaonair.bg

РЕДАКТОР
Кристина Нигохосян
cnigohosian@bulgariaonair.bg

ПРЕВОДАЧИ
Албена Манафска
"Рагукс"

АВТОРИ
Бойко Василев
Валери Ценков
Димитър Кьосемарлиев
Емил Иванов
Ивайло Петров
Калин Ангелов
Калин Николов
Маргарита Спасова
Олег Попов
Петър Йовчев

ДИЗАЙН
BRAND NEW ^{DESIGN}

ИЗДАТЕЛ
ИНВЕСТИОР МЕДИА ГРУП

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
Виктория Миткова

ТЪРГОВСКИ ДИРЕКТОР
Леа Бакалова
lbakalova@bulgariaonair.bg

РЕДАКЦИОНЕН АДРЕС
1540 София, бул. Брюксел 1
office@bulgariaonair.bg
тел.: 02 448 40 70
www.bgonair.bg

БАНКОВА СМЕТКА
ISSN 1314-2216

IBAN: BG57 CECB 9790 1019 1023 03
BIC: CECBGGSF
Банка „ЦКБ“ АД – клон Варна

EDITOR-IN-CHIEF
Konstantin Tomov
ktomov@bulgariaonair.bg

EDITOR
Cristina Nigohosian
cnigohosian@bulgariaonair.bg

TRANSLATORS
Albena Manafska
"Radix"

CONTRIBUTORS
Bojko Vasilev
Valeri Tsenkov
Dimitar Kyossemarliev
Emil Ivanov
Ivaylo Petrov
Kalin Angelov
Kalin Nikolov
Margarita Spasova
Oleg Popov
Petar Yovchev

DESIGN
BRAND NEW ^{DESIGN}

PUBLISHER
INVESTOR MEDIA GROUP

CEO
Victoria Mitkova

MARKETING DIRECTOR
Lea Bakalova
lbakalova@bulgariaonair.bg

EDITORIAL ADDRESS
1540 Sofia, 1 Brussels Blvd.
office@bulgariaonair.bg
phone: (+359) 2 448 40 70
www.bgonair.bg

BANK ACCOUNT

CELEBRATING THE ICONIC

AC/DC

JULIANY
TIME IS CREATIVITY

СОФИЯ: НОВООТКРИТ МАГАЗИН - THE MALL,
PARADISE CENTER, BERDICA CENTER,
MALL OF SOFIA, УЛ. Г. С. РАКОВСКИ 70,
ПЛОВДИВ: MALL PLOVDIV, MALL MARKOVO TERE,
WWW.JULIANY.COM

Limited Edition - freelancer

По смисъла на Закона за изменение и допълнение на Закона за задължителното
гепозиране на печатни и други произведения обн.В ДВ, бр.87 от 05.11.2010г.,
мажоритарният собственик на дружеството издател на списание „Bulgaria on air THE
INFLIGHT MAGAZINE“ и списание „GO ON AIR“ е „Холдинг Варна АД с ЕИК 103249584.
„Холдинг Варна“ АД е публично дружество по Закона за публичното предлагане на
ценни книжа и е под надзора на Комисията за финансов надзор.

ТВОЯТА СИЛА. УМНОЖЕНА ПО X.

НОВОТО BMW X5.

Среден разход на гориво: 6,0-8,5 л/100км; CO2: 158/193 г/км

Радостта
от шофирането

За повече информация и индивидуална оферта, моля, обърнете се към вашия М Кар дилър.

М Кар
4003 Пловдив
бул. Карловско шосе
тел.: 032/ 906 996
www.bmw-mcar.bg

М Кар Варна
9023 Варна
бул. Вл. Варненчик 320
тел.: 052/ 739 860
www.bmw-mcarvarna.bg

М Кар Плевен
5800 Плевен
кв. Дружба 1
тел.: 064/ 870 007
www.bmw-mcarpleven.bg

М Кар София
1407 София
бул. Черни връх 53
тел.: 02/ 45 17 800
www.bmw-mcarsofia.bg

Viva!

CASINO

AT

SOFIA HOTEL BALKAN
THE LUXURY COLLECTION

BLACKJACK
AMERICAN ROULETTE
RUSSIAN POKER
CARIBBEAN POKER
TEXAS POKER
NOVO POKER
MAJOR POKER
NEWEST SLOT MACHINES

OPEN 24/7 FREE ENTRANCE & BAR

SOFIA HOTEL BALKAN
5, Sveta Nedelja Square 1000 Sofia Bulgaria
+359 (2) 981 5747; info@groupviva.com
www.vivacasino.biz

CONTRIBUTORS АВТОРИ

ВАЛЕРИ ЦЕНКОВ е собственик и редактор на електронното издание temaonline.bg. Бил е главен редактор на BusinessWeek България, директор мултимедия в Българското национално радио, работил е за над гузина други медии в страната. Негови публикации са се появявали в BusinessWeek, Sunday Times, L'Europeo, "24 часа", "Стандарт", списание "Тема" и много други. Интересува се особено от икономика, международна политика, езици и история.

VALERI TSENKOV is the owner and editor of the information and commentary website Temaonline.bg. Previously he was BusinessWeek Bulgaria's Editor-In-Chief and Multimedia Director at the Bulgarian National Radio. His work has appeared in publications such as the BusinessWeek, Sunday Times, L'Europeo, Standart News, 24 Hours, Tema, Manager and many others. He specializes in economics and international affairs and his areas of interest focus on health, social landscapes, language and history.

МАРГАРИТА СПАСОВА завършва българска филология в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (1996). През 2011 специализира „Права на човека“ в Академията по дипломатически науки на Малтийския университет. От 2005 работи в сферата на културното многообразие и младежките международни проекти. Пътешественик, любител антрополог, преводач.

MARGARITA SPASOVA is a graduate in Bulgarian philology from Sofia University "St. KlimentOhridski" (1996). In 2011 she specializes "Human Rights" at the Academy of Diplomatic Sciences of the University of Malta. Since 2005 she has been working in the field of cultural diversity and youth international projects. Traveller, amateur anthropologist, translator.

0 700 12 002

WWW.PIRAEUSBANK.BG

**ТЪРСИШ СУПЕР УСЛОВИЯ?
ВИЖ НАШИЯ ЖИЛИЩЕН КРЕДИТ**

ПРИ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ДОБРА ЛИХВА

 **PIRAEUS
BANK**

25 **ГОДИНИ
ЗАЕДНО
С ТЕБ**

NEFF
Удължена
гаранция
5
години

СТРАСТ ЗА ГОТВЕНЕ ОТ 1877

ВЕЧЕ НИЩО НЕ ПРЕЧИ
НА СТРАСТТА ВИ
КЪМ ГОТВЕНЕТО

140
ГОДИНИ
—
NEFF
от 1877

SLIDE & HIDE® –
ЕДИНСТВЕНАТА ВРАТА
НА ФУРНА, КОЯТО СЕ
СКРИВА ПРИ НУЖДА

Когато кулинарните ентузиаста са в кухнята, нищо не трябва да възпрепятства творчеството им. Нашата врата Slide&Hide® изчезва напълно под фурната и Ви дава повече пространство. Това е само една от полезните иновации на домакинските уреди Neff.

Вече 140 години залагаме на развитие, иновации и усъвършенстване. Точно както при любимата рецепта вярваме, че винаги има място за подобрене. Но се гордеем с характеристиките на нашите първокласни уреди, които помагат да пригответе уникални ястия - независимо дали става дума за богата вечеря или само за десерт.

"ПОЛДАРК" - ПО BULGARIA ON AIR ПРЕЗ СЕПТЕМВРИ

'POLDARK' ON BULGARIA ON AIR
IN SEPTEMBER

Един от най-награждаваните исторически драми на BBC за последните години вече е и в България, в ефира на Bulgaria ON AIR. Сериалът "Полдарк" проследява съдбата на Рос Полдарк, който се завръща в родния си Корнуол след участие в Американската война за независимост, за да завари света си преобърнат с главата надолу. Баща му е починал, имението му е в разруха и затънало в дългове, а любимата му Елизабет е сгодена за братовчед му. Опитите му да изгради отново живота си ще го сблъскат със стари врагове - и неочаквани нови приятели.

Британската драма, по на шумелия едноименен роман на Уинстън Грeъм, започва по Bulgaria ON AIR на 13 септември, всяка делнична вечер от 20:30 часа.

One of the most decorated historical dramas of the BBC in recent years finally comes to Bulgaria thanks to Bulgaria ON AIR television.

'Poldark' follows the fate of Ross Poldark, who returns to his native Cornwall after participating in the American War of Independence, only to find his world turned upside down. His father has died, his estate is in ruins and burdened by heavy debt, and his beloved Elizabeth is betrothed to his own cousin. His attempts to rebuild his life will face him with old enemies - and unexpected new friends.

The British drama, based on Winston Graham's famous novel, begins on Bulgaria ON AIR on September 13, every weekday at 20:30.

Повече информация на www.neff-home.com/bg/

**Quality,
Coziness
& Innovation
from Germany**

OPEN NOW

GARANT HOME DESIGN* SHOWROOM
1592 Kapitan Dimitar Spisarevski Str. 24 Sofia, Bulgaria
phone +359 882380607
info@garanthomedesign.bg

www.garanthomedesign.bg
 www.facebook.com

PRESS PAUSE AND PLAY

BEOVISION ECLIPSE & BEOLAB 50 NEW SMOKED OAK AND BRASS TONE EDITION

Welcome home. To a place where technology doesn't steal your attention but earns it for all the right reasons. Continuing our endeavours to create the future of sound and combining the power of OLED 4K images together with the world's best TV sound system, we proudly introduce BeoLab 50 and BeoVision Eclipse, now with a touch of brass tone and smoked oak to make it stand out or fit in.

BANG & OLUFSEN

36 | **ТРЕТИЯТ ОТ APPLE**
THE THIRD FROM APPLE

24 | **ИНТЕРВЮ: ПИТЪР БАРОН**
INTERVIEW: PETR BARON

14 | **ОЛИМПИЙСКА ТРАГЕДИЯ**
OLYMPIC TRAGEDY

ЧИСЛА И ЛИЦА FIGURES & FACES

4.47%

е доходността на Универсалните пенсионни фондове в България за периода от 30 юни 2016 до 30 юни 2018, или три пъти повече от определеното минимално ниво, показват данни на Комисията за финансов надзор. Професионалните пенсионни фондове са донесли 4.47% доходност, при определен минимум от 1.47%.

EN

was the profitability of the Universal pension funds in Bulgaria for the period from the 30th of June 2016 to the 30th of June 2018, or three times more than the specified minimal level, data of the Financial Supervision Commission show. The professional pension funds have brought 4.47% profitability, with a specified minimum of 1.47%. ■

11%

ръст на годишна база отчита българският добив на полезни изкопаеми през 2017 година, съобщава председателят на Минно-геоложката камара проф. Николай Вълканов. Те формират 11% от износа на страната през годината, на обща стойност 5.5 млрд. лева. В сектора пряко са ангажирани 24 000 души, груги 120 000 работят в свързани с него предприятия.

EN

annual growth is reported in the Bulgarian mineral extraction in 2017, the Chairman of the Chamber of Mining and Geology Prof. Nikolay Valkanov says. This sector accounts for 11% of the country's exports during the year, totaling BGN 5.5 billion. There are 24 000 people directly involved in the sector, while 120 000 are employed in related businesses. ■

1 300 000 000

лева са приходите от международен туризъм в България за първото полугодие по данни на БНБ. Това е с почти 10% повече от същия период на 2017 година. За първите шест месеца страната е била посетена от над 3.6 милиона чуждестранни туристи, събщи министърът на туризма Никола Ангелкова.

EN

leva are the revenues from international tourism in Bulgaria for the first half of the year, according to Bulgarian National Bank data. This is almost 10% more than in the same period of 2017. For the first six months, the country has been visited by over 3.6 million foreign tourists, Tourism Minister Nikolina Angelkova said. ■

675 000 000

е прогнозната стойност на 42-ата нови влака, за чието закупуване „БДЖ-Пътнически превози“ обяви обществена поръчка. Срокът за подаване на оферти е до 12 октомври. В техническите условия по поръчката е заложена скорост от 160 км/ч за новите влакове - показател, който отделни експерти обявиха за твърде нисък за съвременните условия.

EN

is the estimated value of the 42 new trains, for which BDZ-Passenger Transport has opened a procurement. The deadline for submitting bids is October 12th, 2018. Under the technical conditions, a 160 km/h speed is set for new trains - an indicator that some experts claim is too low for modern conditions. ■

АКО ИСКАТЕ БИЗНЕСЪТ ВИ ДА ВДИГНЕ ОБОРОТИТЕ, БЕЗ ДА ВДИГАТЕ РАЗХОДИТЕ

- С пакет “Транзакт” спестявате от разходите си за банкиране
- Всеки месец първите 10 RINGS превода са без такса
- Няма такса за откриване на сметката + още отстъпки

ДО
70%
ПО-МАЛКО
РАЗХОДИ

Олимпийска трагедия

Фалитът на регистрирания в Кипър застраховател "Олимпик" е финансова дреболия, която обаче може да има сериозни политически последици

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ, ПЕТЪР ЙОВЧЕВ / Фотография АРХИВ

На пръв поглед събитие, което ощетява финансово 200 000 български граждани, изглежда като сериозен проблем за държавата. Но в случая с банкрута на регистрирания в Кипър застраховател "Олимпик" щетите за гражданите са пренебрежимо малки - и, поне отчасти, за тях са отговорни самите граждани. Онова, което би могло да се окаже проблем за държавата, е последвалото развитие на казуса на политическо ниво. Защото оставката на заместник-председателя на КФН Ралица Агайн-Гури, депозирана под сериозен натиск и приета от парламента на 21 август, има потенциала в бъдеще да хвърли сянка върху независимостта на финансовия надзор в България.

ЗАЩО "СЛУЧАЯТ ОЛИМПИК" е дреболия? Защото става дума за относително малки щети. Засегнатите 200 000 души са прилично много. Но мнозинството от тях на практика губят само по една тримесечна вноска по полицата "Гражданска отговорност" - тоест 30-50 лева. Вероятно немало от пострадалите са похарчили повече същата вечер в кварталната кръчма. Едва около 30 хиляди от засегнатите са платили цялата си премия авансово, но и за тях загубата е под 200 лева. Не е нещо, което да срुти социалния мир.

ВСЪЩНОСТ ОТ ТОЗИ ФАЛИТ би могло дори да има полза - като обърне внимание на потребителите, че и те носят отговорност за избора си на застраховател. Ако 200 000 българи си бяха купили дефектни готварски печки, да речем, едва ли щеше да им хрумне да искат държавата да ги обезщети или да им купи нови. По-скоро биха решили проблема си с продавача, или биха упрекнали и себе си за эле направения избор. А ако някой се опита да им прогаде печки на шокиращо ниска цена, с поне една трета под следващата най-ниска, незабавно биха се усъмнили. По някакъв странен начин обаче повечето българи продължават да смятат задължителната застраховката Гражданска отговорност за едва ли не рекет, който им налага държавата. А не за продукт, който ги избавя от един от най-сериозните рискове в ежедневието и прави възможно нормалното движение по все по-претоварените български пътища.

За много от клиентите очевидно е важно само да си осигурят полицата на максимално достъпна цена, за да нямат проблеми с КАТ. И не си дават сметка, че ниската цена най-вероятно означава, че при злополука ще се наложи да плащат те самите.

СКАНДАЛЪТ С "ОЛИМПИК" СЪВПАДНА с един напълно независим от него процес на застрахователния пазар, заради който

всички застрахователи повишиха цените на „Гражданска отговорност“. Това увеличаване на цените беше основно повлияно от два фактора.

Първият бе излязлото в края на юни 2018 тълкувателно решение № 1/2016 на Върховния касационен съд, с което беше изоставена досегашната постоянна практика на съда относно кръга на лицата, които имат право да претендират обезщетение за претърпените от тях неимуществени вреди в случай на смърт на близък човек. Този кръг беше чувствително разширен и с други роднини - баби, дядовци, внуци, братя, сестри и дори лица, които не са били в роднинска връзка с починалия. По прогнозни данни на КФН и Асоциацията на българските застрахователи това разширяване на кръга ще увеличи размера на изплащаните обезщетения с между 400 милиона и 1.2 милиарда лева (и то само за непокрытия по давност петгодишен период преди решението).

ВТОРИЯТ ФАКТОР бе публикуваният през юли от КФН „Анализ на пазара на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в България“, който обосновава констатира, че премиите, които застрахователите събират по тази застраховка, са недостатъчни да покрийт все по-нарастващите обезщетения.

Това беше еднозначен сигнал за всички застрахователи, че следва да приведат дейността си в съответствие с Кодекса за застраховането и да предлагат задължителната застраховка на цена, която осигурява в достатъчна степен изпълнението на задълженията им по поетите договори. Тези фактори стимулираха увеличението на цената по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите с около 40 - 50 лева. Засегнатите от фалита на „Олимпик“ първи се сблъскаха с тези нови цени в средата на август. Това само засили недоволството им и упреците към регулатора - Комисията за финансов надзор.

МОГЛА ЛИ Е КФН да направи нещо повече в случая? Въпросът е спорен. Ако проследим цялото развитие на процеса, ще видим, че всъщност КФН е приложила целия инструментариум, който е имала на разположение. Оказва се обаче, че той е твърде ограничен. Да не забравяме, че става дума за клон на застрахователна компания, лицензирана в друга държава членка на ЕС – Кипър, и намираща се под надзор в тази държава. Надзорният орган на България в този случай има изключително стеснено поле за действие. Още през май КФН издаде принудителна административна мярка, с която забрани на клона на Застрахователна компания „Олим-

Ако 200 000
българи си бяха
купили дефектни
готварски
печки, да речем,
едва ли щеше
да им хрумне
да искат
държавата да
ги обезщети или
да им купи нови

пик“ в България да сключва нови договори, да разширява покритието или да удължава срока по действащите, както и да се разпорежда свободно с активите на територията на страната. Процедурата бе обжалвана от застрахователната компания, но очевидно неуспешно, за да се стигне до обявеното на 10 август назначаване на предварителен ликвидатор.

ЕДИНСТВЕНИЯТ ДОНЯКЪДЕ ОСНОВАТЕЛЕН УПРЕК е, че тогава това решение не е било комуникирано достатъчно добре, така че широката публика да разбере какво се случва и какви рискове се задават. Но този упрек не може да е към надзора. Той трябва да е към медиите, чиято роля е да информират обществото и да обясняват последициите от едно или друго решение. Някои медии са си свършили работата - Investor.bg например съобщава в детайли за казуса още на 11 май. Други очевидно са го пренебрегнали - но и тук опираме до личната отговорност на всеки гражданин да избира откъде да се информира.

Изборът на медия и изборът на застраховател са също толкова важни като избора на автомобил или на готварска печка. В известен смисъл са дори по-важни. И е крайно време да спрем да чакаме държавата-майчица да ни пази от последиците от собствените ни решения. ■

Olympic Tragedy

The failure of the Cyprus-registered Olympic Insurance Company is a financial hiccup that may, however, have serious political ramifications

By KALIN ANGELOV, PETER YOVCHEV / Photography DIMITAR KYOSSEMARLIEV

On the face of it, an event that inflicts a financial loss on 200,000 Bulgarian citizens looks like a serious problem for the state. But in the case of the bankruptcy of the Cyprus-registered Olympic Insurance Company the losses suffered by citizens are negligible – and, at least in part, the citizens themselves are responsible for them. What could turn out to be a problem for the state are the ensuing ramifications of the case at a political level. Because the resignation of Ralitsa Agayn-Guri as Deputy Chair of the Financial Supervision Commission (FSC), tendered under strong pressure and accepted by Parliament on August 21, has the potential to cast a shadow on the independence of financial supervision in Bulgaria in future.

WHY IS THE OLYMPIC CASE a hiccup? Because it involves relatively small losses. The 200,000 persons affected seem numerous. But the majority of them actually lose only one quarterly premium payment on their Motor Third Party Liability insurance policy – i.e. 30-50 leva. Many of those affected probably spent more in their local pub that same night. Only about 30,000 of those affected have paid their policy in full in advance, but even their loss is under 200 leva. Not something to riot over.

IN FACT, THIS BANKRUPTCY could have a silver lining: making clients aware of their own responsibility for choosing an insurer. If 200,000 Bulgarians had purchased, say, faulty cookers, it would hardly have occurred to them to ask the state to compensate them or buy them new ones. Rather, they would have solved their problem with the seller, or would have blamed themselves for the bad choice. And if someone tries to sell them cookers at a shockingly low price, at least one third lower than the next lowest one, they would have immediately found it fishy.

In some strange way, however, most Bulgarians continue to view compulsory Motor Third Party Liability insurance almost as a kind of state-imposed racket. Rather than as a product that protects them against one of the most serious risks in everyday life and makes it possible to drive normally on the ever more congested Bulgarian roads.

For many of the clients, the only thing that matters is obviously to get the insurance policy at the most affordable price so as to steer clear of trouble with the Traffic Police. Without realizing that the low price most probably means that in the case of an accident they will have to pay out of their own pocket.

THE OLYMPIC SCANDAL HAPPENED AT THE SAME TIME as a completely unrelated process on the insurance market, on account of which all insurers hiked the prices of Motor

Third Party Liability insurance. This price increase was mainly driven by two factors.

The first was Supreme Court of Cassation Interpretative Judgement No. 1 of 2016, published in late June 2018, which scrapped the court's previous caselaw regarding the range of persons entitled to claim compensation for personal injuries suffered in the event of the death of a close one. This range was significantly broadened to include grandparents, grandchildren, siblings, and even persons who were not related to the deceased. The FSC and the Association of Bulgarian Insurers estimate that this broader range will increase the amount of compensations paid by between 400 million and 1.2 billion leva (and that only for the five-year period prior to the judgement to which lapse of time does not apply).

THE SECOND FACTOR was a Market Analysis ▶

МОБИЛНО ПРИЛОЖЕНИЕ СЛАГА ПОРТФЕЙЛА В ТЕЛЕФОНА НИ

iCard

Преди време пощенските гълъби ни помагаша да общуваме. След това се появи телефонът и те останаха в миналото. С годините започнахме да използваме чатовете и писмата останаха романтичен спомен. Дойде вълната на селфитата и фотоапаратът се превърна във вещь за ценители. Сега е ред на плащанията! Добре познатият ни портфейл влиза в телефона ни!

Това се случва с навлизането на дигиталните портфейли, създадени като алтернатива на банковите услуги. Те ни позволяват да правим плащания и да управляваме парите си лесно, сигурно и бързо – директно със смартфоните си.

45% от всички европейци, родени през 80-те и 90-те години, вече използват дигиталните портфейли за своите ежедневни разплащания. България не изостава от тренда и затова свидетелства големият интерес към мобилното приложение iCard. За броени месеци то достигна близо 100 000 изтегляния и зае челно място в категория „Финанси“ на Google Play за България.

„Сигурността на личните финанси и удобството при управлението им бяха водещите приоритети при разработването на iCard. Създадохме не просто безплатен дигитален портфейл, а продукт, който да улеснява живота ни без да натоварва с излишни месечни такси“, споделя Явор Петров, Изпълнителен директор на „Айкарт“ АД.

iCard дава контрол на потребителите да следят трансакциите си в реално време и да получат достъп до приложението с пръстов отпечатък. Сред най-ценните му предимства е безплатното изпращане на пари между iCard потребители, което се извършва моментално. Това е страхотно решение за споделяне на разходи между приятели или изпращане и получаване на пари дори в чужбина между родители и студенти.

Не знаем какво ще можем да правим с телефона си след няколко години. Едно обаче е сигурно - с iCard можем да пестим време и пари. А кой би изпуснал такава възможност?

OUR SMARTPHONE TURNS INTO A WALLET

Years ago, carrier pigeons were widely used for long distance communication. After a while, people invented the phone that was soon evolved into a “smart” device. Then we started using instant text messaging and letters became just a romantic memory. Later on, came the Selfie-Mania and we almost forgot about the old-fashioned camera. Now our smartphones replace the lovely leather wallet.

This is possible thanks to the digital wallets, which emerged as an alternative to the traditional banking. They allow us to manage our money and make various kinds of payments directly from our mobile - easily, securely and fast.

45% of the millennials in Europe already use digital wallets for their daily payments. Bulgaria doesn't seem to be lagging behind the trend as we can see from the constantly growing interest in the mobile app iCard. It has reached almost 100 000 downloads for just a few months!

“Security and convenience were our main priorities in the development of iCard. We've created not just a free digital wallet but a product, which makes our lives easier and eliminates the frustrating monthly fees.”, said Yavor Petrov, CEO of iCard AD.

iCard users can access their accounts also using fingerprint authentication and monitor their transactions in real time. Among its most important benefits are the free and instant money transfers between iCard users. This feature provides a great solution for sharing expenses with friends, as well as sending and receiving money between students and their parents, even if they live abroad.

It's a mystery what the mobile phones of the future will do. What we know for sure is that iCard saves us money and time. Who would miss such an opportunity?

ЮЖНА ИСПАНИЯ С ВКУС НА ЛЯТО.

Малага

от
€ **89**

еднопосочна
цена

от
€ **159**

двупосочна
цена

Цената е крайна и включва всички летищни такси, 1 бр. ръчен багаж до 10 кг + 1 бр. дамска чанта/лаптоп, кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се заплати преди полет на летище или в офис на издателя на билета.

Цена за първо парче багаж до 23 кг – 20 евро на посока. Авиокомпанията предлага цени и с включен чекиран багаж. Вижте всички предложения и резервирайте на www.air.bg

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

GDPR НАРЪЧНИК

Нова информационно-деловодна система на АПИС Ви улеснява да въведете и прилагате изискванията на новия Регламент на ЕС /GDPR/

В навечерието на своята 30-годишнина и следвайки последователно принципа да осигурява винаги най-актуална, достоверна и компетентна информация, за да бъде най-близо до нуждите на своите клиенти и да улеснява ежедневната им работата, АПИС създаде новия продукт **GDPR Наръчник**.

Продуктът е разработен във връзка с необходимостта от осигуряване на актуална правна и експертна информация и дава насоки за действията, които трябва да се предприемат за въвеждане и прилагане на новите регулации по Регламент № 2016/679 (Общ регламент за защита на личните данни – GDPR).

Разпоредбите на Регламента променят коренно принципите на защита на личните данни, поставят се нови изисквания към администраторите на такива данни и се разширяват правата на гражданите. Той има пряко действие и засяга широк кръг лица – граждани, фирми, организации, публични институции.

Прилагането му започва от 25.05.2018 г. във всички страни-членки на Европейския съюз.

GDPR Наръчникът на АПИС е пакетен продукт, който интегрира два самостоятелни модула: **GDPR Инфо** и **GDPR Асистент**.

Информационният пакет **GDPR Инфо** съдържа най-пълната и актуална информация за правната рамка на защитата на личните данни, практически систематизирана и структурирана в класификационни папки, така че всеки може лесно да намери необходимите му нормативни актове както в българското, така и в международното право.

Модулът съдържа също становища и указания на националната Комисия за защита на личните данни, практически ориентирани експертни разработки по темата, богата колекция от образци на документи, които се изискват по ОРЗД /Общия регламент за защита на данните/. Допълнително улеснение за потребителите на системите „АПИС“ е интегрирането на модула с останалите правно-информационни продукти на фирмата, което осигурява бързо и лесно намиране на търсената информация.

GDPR Асистент е полезен и практичен електронен дневник, който стъпка по стъпка Ви показва как да водите документацията и отчетността, които новият Регламент изисква, и Ви подпомага да създадете собствена политика по защита на данните. Продуктът предлага пакет с регистри, наръчници и примерни документи в DOC формат, които могат да бъдат използвани като основа за изграждането и документирането на система за защита на личните данни във фирмата/организацията на клиента.

GDPR Асистент стъпва върху внимателен анализ и надгражда информационни решения на чуждестранни доставчици на помагала, наръчници и други подобни продукти и услуги в помощ на администраторите и обработващите лични данни. Ползван е също и опитът на български и чуждестранни специалисти по информационна сигурност, заимствани са модели и образци, предлагани от водещи национални надзорни органи на държави-членки на ЕС.

Продуктът е WEB-базиран, като достъпът до него се извършва с потребителско име и парола. Данните се съдържат криптирани в базата данни. Връзката при комуникация с продукта и пренос на данни е защитена. Към всяко потребителско име и парола са асоциирани съответният брой пакети от документи и регистри. Така ако един потребител иска да води документирането на няколко организации/фирми като администратори на данни, ще има достъп до няколко пакета.

Повече информация за иновативния продукт GDPR Наръчник можете да намерите на www.apis.bg

Сертификат по ISO 9001 – 2015

A look back at how the process evolved right from the outset will show that, in fact, the FSC applied all the tools at its disposal

► of the Compulsory Motor Third Party Liability Insurance of Motorists in Bulgaria, published by the FSC in July, which found, with good reason, that the premiums collected by insurers under this insurance were insufficient to cover the snowballing compensations. This sent a clear signal to all insurers that they should bring their business into conformity with the Insurance Code and offer the compulsory insurance at a price that adequately ensures the fulfilment of their contractual obligations.

These factors prompted an increase of the Compulsory Motor Third Party Liability Insurance by about 40 - 50 leva. Those affected by the Olympic bankruptcy were the first to confront these new prices in mid-August. This only served to increase their dissatisfaction with and accusations of the Financial Supervision Commission as regulator.

COULD THE FSC have done something more in this case? The question is debatable. A look back at how the process evolved right from the outset will show that, in fact, the FSC applied all the tools at its disposal. It turns out, however, that this tool kit was rather limited.

Let's not forget that the problem concerns a branch of an insurance company licensed in another EU Member State, Cyprus, and that it is under supervision in that country. The Bulgarian supervisory body in this case has a very narrow scope for action. Already back in May,

the FSC imposed a coercive administrative measure prohibiting the branch of the Olympic Insurance Company in Bulgaria from concluding new contracts, from expanding the coverage or lengthening the duration of existing ones, as well as from freely disposing of the assets in the country's territory. The procedure was appealed by the insurance company, but obviously without success, and the appointment of a provisional liquidator was eventually announced on August 10.

THE ONLY THING FOR WHICH THE REGULATOR CAN BE BLAMED, WITH SOME REASON,

is that at the time the decision was not communicated well enough to allow the general public to realise what was going on and what risks were impending. But if anyone is to be blamed, it is not the supervision but the media, which are supposed to keep the public informed and explain the implications of one decision or another. Some media did their job: Investor.bg, for example, covered the case in detail back on May 11. Other media clearly ignored it – but then, choosing a source of information is a matter of personal responsibility for each citizen.

The choice of media and the choice of an insurer are just as important as the choice of a car or cooker. In a sense, they are even more important. And it is high time to stop waiting for a mothering state to safeguard us against the consequences of our own decisions. ■

ДОПЪЛНИТЕЛНА ПЕНСИЯ ЗА ЕС?

Общият пенсионен продукт е почти готов, но все още предизвиква остри спорове, особено в частта за данъците

Текст ЕМИЛ ИВАНОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Работната ръка в Европа никога не е била толкова мобилна, колкото днес - и това важи в особена сила за България. По данни на Eurostat цели 12.5% от българите в трудоспособна възраст днес живеят или работят в друга страна от съюза. В същото време пенсионните системи на 28-те членки си остават отделени, старомодни и недостатъчно гъвкави да се справят с постоянно движещи се работници.

ТЪКМО ТОВА Е ИДЕЯТА зад прословутия Паневропейски пенсионен продукт, или PEPP. Това е пенсионно осигуряване, което ще бъде достъпно за всички жители на Европейския съюз, независимо къде са родени и къде работят (важно е да се отбележи, че става дума за допълнителното, доброволно пенсионно осигуряване - т. нар. трети стълб, а не за задължителното). Целта е да се даде на 240-те милиона спестяващи в общността по-добър избор на пенсионно осигуряване, а планът е продуктът да е достъпен още догодина. Това е продукт "за новата, мобилна работна сила", обяснява евродепутатът Брайън Хейс, който бе сред главните преговарящи за PEPP. Хейс настоява, че паневропейската пенсия ще помогне и за решаване на тежките проблеми на много от националните пенсионни системи, неподготвени за застаряването на населението и оттеглянето на т. нар. baby-boom поколение.

НА ТЕОРИЯ ИДЕЯТА изглежда добра. Но практическото ѝ приложение повдига много въпроси, като се започне с данъчното облагане - "слона в стаята", както се изрази Симон Колбок, генералният секретар на Европейската федерация на финансовите съветници и посредници (FECIF). На същото мнение е и София инт Велд, евроде-

путат и член на комисията по икономическите и парични въпроси към Европейския парламент. "Повечето страни дават данъчни облекчения като стимул за пенсионно спестяване. Но има 49 различни режима за даване на този вид стимул", обясни инт Велд в разговор с Вероника Денизова по Bloomberg TV Bulgaria. "Затова, както можете да си представите, е много трудно да се намери формула, която да направи възможно PEPP да отговори на изискванията за данъчно облекчение във всяка страна. Ако PEPP не получи данъчно облекчение или стимул, а националните продукти получат, той наистина много трудно ще успее".

ЧАСТ ОТ ПЛАНИРАНАТА РЕФОРМА е и създаването на онлайн платформа, където всички европейци ще могат да проверяват и следят пенсионните си спестявания. "Когато влезете в него и въведете своя социалноосигурителен номер, ще видите всички ваши вземания. С един поглед можете да видите какво да очаквате след пенсиониране. Знаете дали ви стигат или е необходимо да направите още някои допълнителни спестявания. Как да го направите? Кое е най-доходоносно? Коя е най-безопасната опция? Смятаме, че трябва да има такъв уебсайт за всички европейски граждани", подчертава София инт Велд.

ПАНЕВРОПЕЙСКАТА ПЕНСИЯ ще създаде по-голяма конкуренция на този пазар и вероятно ще доведе до консолидацията му, коментира д-р Радостин Вазов, изпълнителен директор на Висшето училище по застраховане и финанси, пред Делян Петришки по Bloomberg TV Bulgaria. Според него позициите на бизнеса и европейските институции достатъчно са се сближили в последните месеци - примерно

Europcar

moving *your* way

“Great deals from Europcar Bulgaria”

moving *John's* way

за отпадането на капиталовата гаранция и въвеждането на биометричните данни. Що се отнася до проблема с данъчното облагане, за момента предлаганото решение е то да е такова, каквото е при доставчика на продукта, обяснява г-р Вазов. "Ако вие закупите такъв продукт у нас, ще важат съответните данъчни закони за България. Ако решите да се преместите в Германия и продължите да работите там, но доставчикът ви е в България, ще продължите да се облагате по българското законодателство. Това е към момента като предложение. Разбира се, вие имате възможност на всеки 5 години да сменяте доставчика си и в момента, в който си смените доставчика с германски, ще подложите на данъчното законодателство в Германия. Такава е предлаганата концепция, но тя още далеч не е приета".

РЕФОРМИРАНЕТО НА ПЕНСИОННИЯ ПАЗАР е належащо заради старяването на европейското население и увеличаването на продължителността на живота, смята бившият социален министър г-р Хасан Агемов. "Наложително е да се предложи подобен паневропейски продукт за лично пенсионно осигуряване, за да може да се увеличи коефициентът на възвръщаемост на парите, които си получавал, докато си работел, т.нар. коефициент на заместване". Сегашният коефициент на заместване от държавното обществено осигуряване от първия стълб в България е около 45 %, заедно с втория стълб очакванията са да е максимум около 70%, и то при различни условия. "Колкото възможностите за спестяване са по-големи и възможността за избор на пенсионни продукти също, толкова по-голяма е вероятността при пенсиониране да не спаднат рязко доходите ви", смята г-р Агемов. ■

from
€ **19**
per day*

N°1
IN EUROPE

Benefit from an exclusive offer when you rent a car

Leading car rental and operational leasing company in Bulgaria

Car & Van rental | Operational Leasing | Chauffeur Services

Discover Bulgaria with a rental car from Europcar. For reservations or further information on innovative leasing solutions please contact us at office@europcar.bg, by phone on +359(0)700 18 688, online at europcar.bg or through our Facebook page EuropcarBulgaria.

**daily rate for economy car group for minimum 7-day rental*

An European Pension - As Early As In 2019?

The common pension product is almost ready, but it still gives rise to sharp altercations, especially in the part regarding taxes

By EMIL IVANOV / Photography SHUTTERSTOCK

The labour force in Europe has never been so mobile as it is today - and this is particularly true for Bulgaria. According to Eurostat data an entire 12.5% of working age Bulgarians today are living or working in another country of the union. At the same time the pension systems of the 28 Member States remain separated, old-fashioned and not flexible enough in order to cope with workers who are constantly on the move.

THIS IS PRECISELY THE IDEA behind the famous Pan-European Pension Product, or PEPP. This is a pension insurance, which will be accessible to all citizens of the European Union, no matter where they are born and where they are working (it is important to point out this concerns the additional voluntary pension insurance, not the mandatory one). The aim is to provide the 240 million people in the community who are saving up a better choice of pension insurance and the plan is for the product to be available as early as next year. This is a product "for the new, mobile workforce", the Member of the European Parliament Brian Hayes, who was among the chief negotiators for PEPP, explains. Hayes insists that the pan-European pension will also help for solving the pressing problems of many of the national pension systems, unprepared for the ageing of the population and the withdrawal of the so-called baby-boom generation.

IN THEORY THE IDEA seems to be a good one. But its practical application raises many questions, starting with taxation - "the elephant in the room", as was the expression of Simon Colboc, the Secretary General of The European Federation of Financial Advisers and Financial Intermediaries (FECIF). Sophia in 't Veld, a Member of the European Parliament and a member of the European Parliament's Committee on Economic and Monetary Affairs. "Most countries are granting fiscal advantages as an incentive to pension saving. But there

are 49 different regimes for granting this type of incentive" in 't Veld explained in a conversation with Veronika Denizova on Bloomberg TV Bulgaria. "Therefore, as you can imagine, it is very difficult to find a formula that is to make it possible for PEPP to meet the requirements for tax allowance in each country. If PEPP does not receive a fiscal advantage, and the national products do, it will truly be very difficult for it to succeed".

A PART OF THE PLANNED REFORM is the creation of an online platform as well, where all Europeans will be able to check and follow their retirement savings. "When you enter it and you log in by using your social security number, you will see all your takings. With a single glance you can see what are you to expect after retirement. You know if they are enough or it is necessary to make some additional savings. How are you to do it? Which one is the most profitable? Which one is the safest option? We think that there must be such a website for all European citizens", Sophia in 't Veld emphasizes.

THE PAN-EUROPEAN PENSION will create a greater competition on this market and will probably lead to its consolidation, Radostin Vazov PhD, Executive Director of the Higher School of Insurance and Finance, commented

in front of Delyan Petrishki on Bloomberg TV Bulgaria. In his opinion the stands of the business and the European institutions have converged enough in the last months - for example with regard to the removal of the capital guarantee and the introduction of biometric data. As regards the problem with taxation, for the time being the proposed solution is for it to be the same as the one with the supplier of the product, Vazov PhD explains. "If you buy such a product in our country, the relevant tax laws for Bulgaria shall apply. If you decide to move to Germany and you continue working there, but your supplier is in Bulgaria, you will continue to be taxed in accordance with the Bulgarian legislation. This is as of now as a proposal. Of course, you have the opportunity to change your supplier once every 5 years and in the moment in which you change your supplier with a German one, you will be subject to the tax legislation in Germany. Such is the proposed concept, but it is still far from being accepted".

THE REFORM OF THE PENSION MARKET is pressing due to the ageing of the European population and the increasing life expectancy, the former social minister Hasan Ademov PhD thinks. "It is urgent for such a pan-European product for personal pension insurance to be proposed, in order for the rate of return of the money that you have been receiving while you were working, the so-called replacement rate, to be increased". The present replacement rate from the national social security from the first pillar in Bulgaria is around 45%, together with the second pillar the expectations are for it to be a maximum of around 70%, and with various conditionalities at that. "The bigger the possibilities for saving up are, as well as the possibility for a choice of pension products, the bigger the probability is for your income to decline strongly on retirement", Ademov PhD thinks. ■

MARTINELLI

Home Style

Poliform

В БЪДЕЩЕ ЗА БАНКИТЕ НЯМА ДА ИМА ГРАНИЦИ

Питър Барон, главен изпълнителен директор на
TBIF (TBI Bank), прег Bulgaria ON AIR

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография ИВАЙЛО ПЕТРОВ

Питър Барон, минаха две години, откакто TBI Bank и TBIF бяха придобити от 4finance, една от най-големите компании за онлайн кредитиране в Европа. Тогава това изглеждаше необичайна комбинация. Какви са предимствата за вашата компания майка от това, че притежава банка? И какви предимства извлича банката от огромния дигитален опит на 4finance?

Всъщност се оказа идеална комбинация. Най-различни синергии станаха възможни заради това партньорство. TBI Bank вече бе много успешна и на българския, и на румънския пазар. Осъзнахме, че задълбочената дигитална експертиза на 4finance може значително да обогати бизнес модела на банката, който дотогава бе предимно офлайн. Обратната взаимовръзка също е факт. В резултат добавихме много дигитални канали и възможности за боравене с данни, които липсваха дотогава на TBI Bank. От друга страна, по-голямата част от бизнеса на 4finance е съсредоточена в чистите онлайн кредити, докато TBI Bank има потребителско кредитиране и стоки на изплащане, кредити за малки и средни предприятия, а също така набира депозити и предлага разплащателни услуги. Дигитализираме и трите основни бизнес линии, за да предложим много по-широк спектър от продукти, включително и такива, каквито 4finance никога не е имал. Така че това придобиване не само значително усилва позициите ни в България и Румъния, но и увеличава способността ни да предлагаме различни продукти.

Може ли TBI Bank да се възползва и от позициите на 4finance като глобална компания?

Да, това ни отвори пътя към операции на други пазари в Европейския съюз. Вярваме, че бъдещето на финансите е не само в специализираното кредитиране, но и в услуги, които потребителите ще търсят на други европейски пазари. Разработваме платформа, основана на данни и изкуствен интелект, която ще предлага най-различни други услуги - управление на активи, застраховки, международни парични трансфери и много други, които всъщност могат да прекратят границите на финансовите услуги и да покриват други потребителски нужди. Но банковата сметка ще си остане в центъра на всичко. Финансовата вселена се върти около ежедневните нужди на клиента, което означава все повече плащания, водещи до нарастваща нужда от сметки. Ето още едно нещо, което 4finance не можеше да има като чист кредитор, но TBI Bank може. Нашето стратегическо виждане - говорим за хоризонт от пет до седем години - е TBI Bank и банковата сметка в нея да бъдат в центъра на потребителската вселена, докато другите продукти могат да се предлагат или от нас, или от най-добрите външни доставчици.

Много анализатори твърдят, че банките днес са под сериозна заплаха от страна на технологичните компании и стартъпи, които се насочват към най-горните сектори на техния бизнес - от паричните ▶

TBI BANK е фокусирана върху потребителското финансиране и кредитиране на малки и средни предприятия в България и Румъния. Чрез мрежа от над 5000 точки на продажба тя обслужва над 1.4 млн. клиенти. От август 2016 банката е част от Люксембургската 4Finance – най-голямата онлайн и мобилна група за потребителско кредитиране в Европа.

ПИТЪР БАРОН от 2016 насам е управляващ директор на TBI Financial Services, компанията собственик на TBI Bank, и член на Изпълнителния комитет на 4Finance Group. Преди това е участвал в бордовете на компании от Великобритания, Русия, Македония и Украйна. Има бакалавърска степен по Инвестиции и управление на финансови рискове от Cass Business School, Великобритания.

► **трансфери до социалното кредитиране. Как биха могли банките да се противопоставят на това и да оцелеят в един напълно дигитален свят?**

Съгласен съм с това - гонякъде. Смятам, че в крайна сметка цялата система ще бъде водена изцяло от нуждите на клиента. Дори и днес можете да видите с каква скорост потребителите мигрират от банковите клонове към дигиталните канали. Още не е толкова забележимо в България и Румъния, но е силна тенденция в Северна Европа, Азия и дори Африка. В края на краищата клиентът е цар. И той търси удобството. Така че вярвам, че на банките им предстои да изиграят една трудна игра, най-вече защото се състезават с малки бизнеси, специализирани в предлагането на един определен продукт. И то специализирани много добре. Една банка - която е финансовият еквивалент на супермаркет - е трудно да бъде много добра във всички услуги. Разбира се, на много места банките са защитени от регулациите. Но като гъвкавост определено изостават. Бяха попаднали в един истински балон в последните 50 години: Повече ръст! Повече продукти! Повече печалба! И в един момент просто се оказаха неефективни. Въпреки това все още имат предимства - много капитал, регулаторна подкрепа, множество клиенти. Затова вярваме, че онези банки, които достатъчно бързо се адаптират към комплексните нужди на бъдещето, ще мигрират към екосистемата на една дигитална платформа, където ще предлагат продуктите си, мислейки за нуждите на клиентите си. Онези, които не го осъзнават навреме, ще се превърнат в нещо като доставчици на комунални услуги: пред тях ще стои някой друг, Amazon, Google или нещо подобно, а те ще стоят в ъгъла и ще получават малки комисиони, отговаряйки само системата да работи.

Някои гържави изглеждат все по-близо до напълно безкешовото общество - Швеция и Китай например. Интересува ли се ТБИ Ванк от мобилни плащания?

Нашата роля днес е в кредитирането - с това се занимаваме. Но изграждайки ориентирана към бъдещето платформа, трябва да помислим и за мобилните плащания. Клиентите ни се нуждаят от плащания, разбира се. Дали ще ги предложим сами, или с партньори, ще се реши първо. Човек взема заем веднъж годишно или веднъж на три години. Но извършва плащания всеки ден. Така че за да остане една банка актуална, тя трябва да предлага плащания. Споменах, че банковата сметка ще остане в ядрото на потребителската финансова вселена. А какво е банковата сметка, ако не инструмент за извършване на плащания?

Като стана дума за сметки, наскоро имаше интересно проучване в САЩ сред поколенията Y - децата на 80-те и 90-те. Една трета от запитаните вярват, че банковата сметка ще е ненужна още към края на това десетилетие. А 70% от запитаните казват, че предпочитат да отидат на зъболекар, отколкото в банков клон...

Това е вярно, повечето хора от това поколение вече не посещават банките. Те ползват или онлайн, или мобилно банкиране. Но за да го правиш, пак ти трябва банкова сметка, няма друг начин. Няма значение как ще я наречеш: банкова сметка, Google акаунт или нещо друго. Но неизбежно ще ти трябва едно такова "гърненце", където да стоят парите ти. Да се твърди, че няма да има текущи сметки, е идеалистично. Те може да са различни по природа, например да са базирани на блокчейн технология. В Китай, да речем, хората ползват банкиране чрез приложения в чатове. Тези хора смятат за свой гостагички на финансови услуги не банката, а Alipay или WeChat. Мислят си, че техният чат е и тяхна сметка, но той не е. За да се случва всичко това, в края на редицата все пак има банкова сметка.

Да се върнем към бизнеса ви в България. 2017 бе добра година за ТБИ Ванк. Какви са целите ви през 2018?

Миналата година наистина бе много силна за

нас, белязана от рекорди на много фронтове. За трета година бяхме класирани като най-ефективна и печеливша банка в България от К10. При проверката на качеството на активите, проведена от БНБ, бяхме сред най-високо оценените банки в страната. Това не беше изненада, разбира се - още преди придобиването на банката тя беше в много добра форма, отлично капитализирана. През тази година наблюдаваме на трансформациите, на пускането на нови продукти и в България, и в Румъния. През юли пуснахме и онлайн депозити в Германия. Имаме големи планове, основани на твърдото ни убеждение, че бъдещето на персоналната финансова вселена ще е без граници. Но, разбира се, наш дом си остава България. Имаме отличен, иновативен екип тук. София се превръща в център на финансовите технологии и се радваме да бъдем част от това.

Да се намерят способни хора в България е сложна задача след години на масова емиграция. Как се справяте с този проблем?

Трудно е наистина. Но ние оставаме привърженици на местните умения. Търсим и талант отвън. За да привлечеш способните хора, трябва да се гордееш с онова, което вършиш, и да умееш да покажеш защо. Участваме в събития, говорим по конференции, отиваме на място и се стремим да открием подходящите хора, желаещи да

са част от семейството на ТБИ. Всъщност участието ни в такива събития ни носи забележителен успех: близо 20% от колегите в централата ни в София са учили зад граница и след това са се върнали да живеят и работят в България.

Има още един български парадокс. Споменахте, че София е вече сред водещите центрове на финансовите технологии в Европа. В същото време България има най-ниския дял на потребители на онлайн банкиране в Европа, едва около 5 процента. Какво е обяснението за това противоречие? Всъщност противоречие ли е то?

До известна степен е противоречие. Но истината е, че пазарите, които са силно офлайн, обикновено правят голям скок и отиват направо към мобилното банкиране. Смятам, че и България ще поеме по този път и просто ще пропусне някои етапи на дигиталната еволюция. Колкото го значението на финансовите технологии, България е един от най-малките европейски пазари. В резултат на това повечето fintech компании оперират зад граница. Предимството им е, че работят основно бизнес към бизнес, а не бизнес към краен клиент, което означава, че могат да ползват таланта и уменията на местни кадри, за да разработват продукти в България и после да ги продават по цял свят. Аз лично мисля, че това, което се случва в София, е страхотно. Да се създаде истинска творческа среда изисква време, защото са намесени много фактори: талант, инвестиции, правителствени институции, регулатори... Цялата тази екосистема трябва да се движи в една посока и едновременно. Фактът, че тук тя вече го прави, ни дава предимство пред много други.

Споменахте онлайн депозитите, които пуснахте в Германия. Какво очаквате от това и къде ще ви отведе тази експанзия по-нататък?

Приоритетните ни пазари си остават България и Румъния. Като група непрекъснато се оглеждаме за нови възможности, особено като имате предвид, че 4finaпсе оперира в 17 различни държави. Имаме разговори с групи партньори, с които проучваме възможностите за развитие на нови европейски пазари. На този етап не мога да кажа кои, предпочитам да говоря, когато има ясни резултати. Междувременно искаме да доизградим базата си на основните си пазари, като предложим правилните продукти. Първо ги тестваме тук, у дома, развиваме ги и после увеличаваме мащаба. Когато това вече е факт, ще сме готови и за другите пазари - като бизнес платформа. Много сме предпазливи, защото

"Пазарите, които са силно офлайн, обикновено правят голям скок и отиват направо към мобилното банкиране. Смятам, че и България ще поеме по този път"

то все пак сме банкери, не го забравяйте (сmee се).

ТБИ Банк създава платформа, която позволява на клиентите достъп до кредити изцяло онлайн и през мобилно приложение. Това не носи ли допълнителен риск? Немалко fintech компании са удувени, че банките все още ползват интервю очи в очи, за да преценят надеждността на кандидатите за кредит. Каква е ролята на Big Data във всичко това?

Зависи за кой потребителски сегмент говорим, какви са взаимоотношенията с този клиент, какъв тип данни можете да съберете за него и така нататък. В това отношение ние извличаме големи ползи от експертизата на 4finaпсе. Рисков сегмент е наистина - освен ако не знаеш как да се справяш с това. Нужно е да се въградят редица инструменти и да се покрият много отметки с данни, за да се вземе интелигентно решение.

Планирате ли групи иновативни услуги за българския пазар?

Да, целта ни е да предложим множество такива услуги с течение на времето. Съвсем скоро ще пуснем онлайн стоково кредитиране в България. Вече го направихме в Румъния миналата година и се оказа много успешно. В Румъния също пуснахме парични аванси за търговци - още нещо, което никога до момента не беше предлагал на тези пазари. Онлайн кредитите за малки предприятия също идват и в България. Всичко това са планове за следващите няколко месеца. За идната година планираме много повече, но всичко с времето си. Иновациите вървят все по-бързо от година на година. И ако не изградим иновативна култура в своята компания - което, признавам, понякога може да е болезнено - не можеш да ги догоним.

Източноевропейските пазари са комплексни в това отношение. Но някои от тях се развиват феноменално бързо. Живее във Великобритания и мога откровено да заявя, че като финансови иновации тя изостава от Русия, например. А Русия е госта зад Китай. Съединените щати изостава от Европа и затова всичките т. нар. "предизвикателни банки", challenger banks - като Monzo, N26, Revolut - сега се насочват към Америка. Така че различните пазари се движат с различна скорост. Но накрая всички ще се озоват в точката, където потребителят е свободен от традиционния банков манталитет. Преди десетина години във Великобритания имаше една банкова реклама, която посочваше, че за британците е по-вероятно да се озоват в затвора, отколкото да сменят банката си. А британските банки много умело хващат потребителя в съвсем ранна възраст - още на 16. Когато бях студент там, ми предложиха 200 лири в брой, само за да си открия сметка. Те знаеха, че ако ме привлечат отрано, това е за цял живот и ще спечелят много повече от мен в дългосрочен план. Сега тази принадлежност на клиента към банката отслабва и той най-после е свободен. Нашата задача е да направим така, че ТБИ Банк да се вмести в тази нова култура на свободно и безгранично мислене.

Имате богат опит в ръководството на компании на твърде различни пазари - Великобритания, Русия, Украйна, Македония. Къде се вмести България в този списък? Какви са личните ви връзки със страната?

Името ми е много силно свързано с България, както разбрах, когато за пръв път дойдох тук. Преди това съм работил за ТБИФ в Украйна. Тогавашият ми шеф Иво Георгиев беше българин и ме научи на почти всичко, което знам за търговското банкиране. Храня огромно уважение към него. Имам и още една връзка с България - по време на Втората световна война дядо ми е служил тук. Имам и много български приятели. От професионална гледна точка наистина се радвам на възможностите, които българският пазар ни дава - да растем като компания заедно с клиентите си и да се развиваме. Вярвам, че онова, което вършим, е за доброто не само на нашата компания, но и на сектора като цяло. Най-важното нещо е човек да изпитва удоволствие от онова, което върши. Само тогава може да е наистина щастлив, защото сутрин се събужда с нетърпение да започне новия ден. Това е и магията на трансформационните проекти, при които можеш да добавиш стойност и където имаш наистина посветен на целта екип. В ТБИ Банк имаме тази нагласа, тази мотивация. Затова е истинско удоволствие да бъда тук. ■

THE FUTURE OF BANKS IS BORDERLESS

Petr Baron, CEO of TBIF (TBI Bank),
talks to Bulgaria ON AIR

By KONSTANTIN TOMOV / Photography IVAILO PETROV

Mr. Baron, two years have passed since TBI Bank and TBIF were acquired by 4finance, one of Europe's largest companies for online consumer lending. At the time, it looked like an unlikely match. What were the advantages for your parent company in owning a bank, and what advantages does a bank get from the huge digital experience of 4finance? Actually, it is a match made in heaven. There was an array of synergies that became possible when we started cooperating. TBI Bank was already successful on both the Bulgarian and Romanian markets. At the time we realised 4finance's prolific digital expertise could substantially enrich TBI Bank's offline business model, and vice versa. As a result, we added a lot of digital channels and data intelligence capabilities which TBI Bank was lacking.

On another note, most of 4finance's business is concentrated in pure online loan origination, while TBI Bank also does in-store financing, finances small and medium sized businesses, gathers deposits, offers payments installments. We are digitalising all these business lines to offer a much wider spectrum of products as well as selling products which 4finance never had. Hence why this acquisition not only significantly strengthens its positions in Bulgaria and Romania, but also increases its product offering capabilities.

Those are the synergies in terms of product and channels mix. 4finance is a global company – can TBI Bank benefit from that?

Yes, we are unlocking operations across EU different markets – considering our belief that the future of finance is not only in specialised lending, but also in services that customers will be looking for across other European markets. We are developing a data- and AI-driven platform which will offer various other services – like performance finance management, insurance, loyalty, remittances and many other that can actually go beyond the realm of financial services and cover the rest of the universe of customer needs.

But no matter what, current account comes central. The universe of finance revolves around customers' daily needs, which equals to more and more payments, resulting in the increased need for accounts. Again, this was something that 4finance could not have as a pure lender, but TBI Bank can.

Our strategic view – and we are talking five, seven years down the line – is for TBI Bank and its current account to be at the centre of customers' universe, while other products can be provided either by us or by other best in class third party providers.

Many analysts say that banks nowadays are under threat by tech companies and startups that are going for their most lucrative business lines – from international money transfers to peer-to-peer lending. What should banks do to counter that and survive in a fully digital world?

I agree with that, to a certain extent. I believe in the end the whole system will be very much

driven by customer needs. Even nowadays you can observe the speed of customer migration from branches to digital channels. Not yet so strong in Bulgaria or Romania, but across Northern Europe, Asia and even Africa. At the end of the day, the customer is king, and he seeks convenience. So I do believe that banks have quite a difficult game to play, namely because they are competing with small businesses that are specialised in the provision of one particular product. And they are specialised incredibly well. For a bank – being the financial equivalent of a supermarket – it is difficult to employ a one-size-fits-all approach and be great at everything. Of course, in many regions banks have been protected by regulation. But in terms of agility they are clearly losing out. They have been in a sort of a bubble for the last fifty years: Get bigger! More products! More profit! At some point, they have simply become inefficient. Nevertheless, they still have advantages – a lot of capital, regulatory support, a lot of customers. Therefore, we believe the ones who are quick enough to adapt to the complexities of the future will migrate to an ecosystem of a platform, where banks will offer their products, bearing in mind what is in customers' best interest. The ones that fail to understand that will become almost utility providers: Ahead of them there will be Amazon, Google, etc., and they will stand in the corner receiving little commission, only making sure the system is up and running.

There are many countries which seem ever

TBI BANK is a consumer and SME focused bank operating in Bulgaria and Romania. Through a network of over 5000 points of sale it serves more than 1.4 million registered customers. Since August 2016 the bank has been part of the Luxembourg-based 4Finance, Europe's largest online and mobile consumer lending group.

SINCE 2016 Petr Baron has been the Managing Director of TBIF Financial services, the company owner of TBI Bank and member of 4finance's Executive Committee. Previously, he has held multiple board roles in companies in the UK, Russia, Macedonia, and Ukraine. Petr has a BSc in Investment and Financial Risk Management from the Cass Business School, UK.

closer to the fully cashless society - Sweden and China, for example. Is TBI Bank interested in mobile payments?

Our role today is in lending – that is what we do. But as we build a future-oriented platform, we must think of that too. Our customers, of course, require payments. Whether we will do that ourselves or with partners, remains to be seen. You take a loan once a year, or once in three years. But you make payments daily. So for a bank to remain relevant, it has to offer payments. I mentioned that the current account will remain the nexus of customers' financial universe. And what is a current account? It is a tool for making payments.

Speaking of accounts, recently there was an interesting survey in the U.S. amongst the so-called millennials. About a third of the participants in the survey said they believed bank accounts would be obsolete as soon as the end of this decade. And 70% of the respondents claimed they preferred going to the dentist than going to the bank...

That is true - most of the millennials do not visit the bank anymore. They do banking mostly online or via mobile. However, to do that, you still need an account, there is no other way. You might call it a bank account, a Google account or something else. But you are still going to need such a 'pot', because your money needs to be stored somewhere. To say there will be no accounts is idealistic. They might differ in nature and could be based on block chain for instance.

In China for example people do banking by using chat applications. In a sense, customers perceive Alipay or WeChat as their financial service provider, not the bank. They think that a messenger service is their account, but it is not. To make all that happen, at the end of the line there is still a bank account.

Let's go back to your business in Bulgaria. The past 2017 was a really good year for TBI Bank, what are your goals for 2018?

The past year was indeed very strong, marked by records on many fronts for us. TBI Bank has for a third year been rated most efficient and profitable in Bulgaria (K10, 2018). Additionally, TBI was also

ranked amongst the highest rated banks in the Asset Quality Review conducted by the Bulgarian National Bank. That was not surprising for us – even before the acquisition, the bank was in very good shape, well capitalised.

This year we are going big on transformation, on launching new products across both markets – Bulgarian and Romanian. In July we also launched online deposits in Germany. We have big plans based on our belief that the future of customers' financial universe is without limits. Of course, our home is in Bulgaria, and we have an excellent, innovative team here. Sofia is becoming a fintech hub and we are excited to be part of that.

"Markets that are heavily offline tend to make big leaps and go straight to mobile. I think Bulgaria will go in that direction as well"

Finding talent in Bulgaria can be tricky after years of massive emigration. How do you deal with that?

It is difficult. But we are still fans of building a local skill set. We do invite people from abroad as well. To attract talent, you need to be proud of what you do and showcase why. We participate in events, we speak at conferences, we go there and try to find the right people who want to be part of the TBI family. Actually, our participation in such events has been rewarded by remarkable success: Nearly 20 per cent of our colleagues at our Headquarters in Sofia have studied abroad and have then come back to live and work in Bulgaria.

There is another Bulgarian paradox. You already mentioned that Sofia is now one of ►

► **the leading fintech hubs in Europe. Yet, Bulgaria has the lowest share of online banking users in the EU, at just 5 per cent. What is the explanation of this contradiction? Is it a contradiction actually?**

It is a contradiction, to an extent. In reality, markets that are heavily offline tend to make big leaps and go straight to mobile. I think Bulgaria will go in that direction as well and will simply skip certain stages of the digital evolution.

As for the importance of the fintech market here, Bulgaria is one of the smallest European markets. The result is that most fintechs have to operate abroad. Their advantage is that they are operating business-to-business, not business-to-consumer, meaning they can use local top talent to develop products in Bulgaria and then sell them worldwide.

Nevertheless, I think what is happening in Sofia is great. To have a truly creative environment takes time, because there are many factors involved: talent, investments, government, regulators... The entire ecosystem has to move in one direction simultaneously. And the fact that we already have it moving in that direction here puts us ahead of many others.

You have already mentioned that you launched online deposits in Germany. What are your expectations there and where will this expansion lead you afterwards?

Our priority markets are still Bulgaria and Romania. As a group we are constantly on the look-out for opportunities, especially in view of the fact that 4finance operates across 17 countries. We have talks with other partners that we are collaborating with regarding research and development opportunities in other European markets, I cannot mention where at this stage as I prefer to talk about solid results. Presently we are building up our home base by offering the right products. We test them here, domestically first, get them going, then get to scale. Once that happens, we will be ready to go elsewhere too – as a platform business. We are very careful, because we are bankers after all. Don't forget that (laughs).

TBI Bank is creating a platform that grants consumers access to credit entirely online and through a mobile app. Does that bring a higher risk for you? There are many fintech startups which are amused that banks still use head-to-head interviews to rate loan seekers' credibility. What is the role of Big Data in all that?

It depends on what customer segment you are looking at, on what kind of relationship with the customer you have, on what data you are able to

"Now this ownership of the customer by the bank is starting to erode and the customer is finally free"

collect, etc. As per this, we benefit substantially from 4finance's expertise. It is a risky segment – unless you know how to deal with it. A lot of raw tools need to be implemented and a lot of data points need to be covered in order to make an intelligent decision.

Are you planning other innovative services for the Bulgarian market?

Yes, our goal is to offer many innovative services over time. We will launch online POS business in Bulgaria very soon. We already did that in Romania last year and it has been very successful. In Romania we are also launching a Merchant Cash Advance product which, again, nobody has offered across these markets. And we are bringing online credits for small businesses to Bulgaria as well. All these are plans for the next few months. Next year we are planning much more, but let's do it one step at a time. Innovation is moving faster from year to year. And unless you build a culture of innovation in your company – sometimes that can be painful, I admit – you cannot keep up.

Eastern European markets are tricky in this sense. But there are some that are developing phenomenally fast. I live in the United Kingdom and can honestly say that when it comes to financial innovation, it is behind Russia for example. And Russia is way behind China. The U.S. is lagging behind Europe, and this is why all these challenger banks – Monzo, N26, Revolut - are now going to the U.S.

So different markets are moving at different speed. But eventually they will all finish at the point where the customer is free from the traditional banking mentality.

A decade ago, there was a bank advertisement in the UK pointing that British people are more likely to go to prison than to change their bank. And British banks were very smart in catching the customer at a young age – as young as 16. When I was a student there, I was offered 200 pounds cash just to open an account. Because they knew that if they get me, it is for life and they will make much more out of me in the long run.

Now this ownership of the customer by the bank is starting to erode and the customer is finally free.

Our role is to ensure that TBI Bank fits into this new culture of free and borderless thinking.

You have a rich background running companies in environments as diverse as UK, Russia, Ukraine, Macedonia. Where does Bulgaria rank amongst those? What are your personal connections with the country?

Well, my name is very well connected to Bulgaria as I found out when I first came here [Petar Beron was a very important educator during the Bulgarian Renaissance, editor's note]. Previously I have worked for TBIF in Ukraine. Ivo Georgiev, my boss at the time, was Bulgarian and he taught me probably most of what I know now in retail banking, I have huge respect for him. I have another connection too – my grandfather was stationed in Bulgaria during World War II. And I have a lot of friends here. On the professional side, I really enjoy the opportunities the market gives us – to grow as a company together with our customers and improve further. I believe what we are doing is for a good cause – not only for the organisation but the industry also. At the end of the day, you have to enjoy what you do. Only then will you feel much better about yourself, because you will love going to work, you will be looking forward to the new day when you wake up. That is the magic of transformational projects where you can add value and where you can have a committed team. We, at TBI Bank, have that mindset, that drive. So it is a true pleasure being here. ■

SOFIA HOTEL
BALKAN
SOFIA

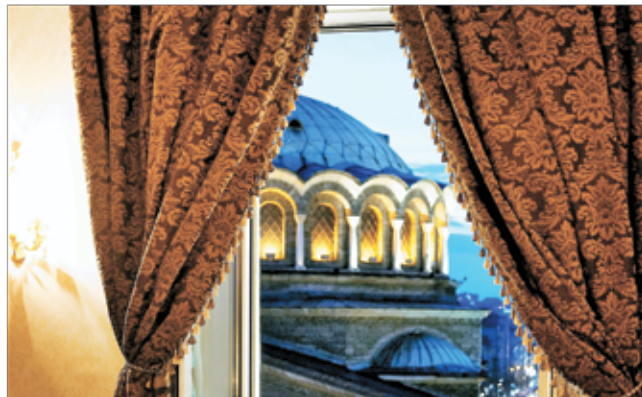
THE
LUXURY
COLLECTION

A HOTEL THAT DEFINES THE DESTINATION

Experience Sofia Hotel Balkan – an emblematic 5 Star Hotel, in the heart of Sofia. Discover with us the history of an entire city held in one incomparable building with stunning views over the city. The hotel is part of Marriott International and it belongs to The Luxury Collection brand, a curated ensemble of the world's most iconic hotels.

**EXPLORE THE DESTINATION AT
WWW.SOFIABALKAN.COM**

5 Sveta Nedelya Square, 1000 Sofia, Bulgaria
T 359 2 9816541 E reservation@sofiabalkan.net F 359 2 980 3030
www.luxurycollection.com/sofia

ЗАЩО ТЕПЪРВА ЩЕ ПАДАТ ОЩЕ ПЪТНИ МОСТОВЕ?

Занемарена поддръжка, понижени инженерни стандарти и драстично пораснало натоварване се крият зад трагедията в Генуа

Текст ЕМИЛ ИВАНОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Според един стар афоризъм инфраструктурата е всичко онова, което не забелязваме, докато не се срути. Трагедията с пропадналия виадукт "Моранди" край Генуа, както и рухналата по-рано платформа в испанския град Виго в разгара на музикален фестивал, отново насочи вниманието към проблема. Щом подобни бедни се случват в развити западноевропейски страни с относително строг строителен надзор и контрол, какво остава за развиващите се страни? Мнозина експерти твърдят, че подобни нещастия тепърва ще зачестяват заради два основни фактора: непрекъснато растящото натоварване на съоръженията, от една страна, и все по-повърхностната им поддръжка.

САМИЯТ ПОДХОД към строителството на съоръжения от типа на мостове и надлези се е променил значително в сравнение с края на XIX и зората на XX век. В онази епоха, в която обществото тепърва е трябвало да бъде убедено в безопасността на новите технологии, инженерите залагали огромни резерви от издръжливост при про-

ектирането. Постепенно обаче строителството на подобни проекти станало тривиален бизнес, в който всеки изпълнител се стреми да намали разходите, за да увеличи печалбата си.

В СЪЩОТО ВРЕМЕ ОБАЧЕ днес натоварването на пътищата е несравнимо с онова в средата на миналия век, когато е правен мостът "Моранди". Градското население в Европа се е утроило; броят на автомобилите по пътищата е десетки пъти по-голям. Самите автомобили са с драстично увеличено тегло. Не става дума само за тирове с висок тонаж, но дори и за леките коли: през 60-те един нормален компактен семеен автомобил е тежал към 700-800 килограма. Днес, особено с нарастващата мания по кросоувъри и SUV, средното му тегло е над тон и половина.

И НАКРАЯ ОПИРАМЕ до чисто психологичските причини. Наистина сме свикнали да приемаме инфраструктурата за гагеност. Но по-голямата част от нея, строена след

Втората световна война, е достигнала възраст, в която умората на използваните материали проличава. В същото време поддръжката на стари съоръжения не е особено атрактивна. Строителните компании печелят госта повече от ново строителство, отколкото от кърпежи по старото; за политиците носи дивидент да се похвалят с нови проекти, но никои няма да им ръкопляска, че поддържат вече съществуващите.

ВПРОЧЕМ В БЪЛГАРИЯ спокойно можеше да се случи трагедия като тази с моста "Моранди". Големите виадукти по магистралите "Тракия" и "Хемус" бяха оставени без адекватна поддръжка в продължение на десетилетия. За щастие преди няколко години различни организации бяха тревога за опасното им състояние и бяха извършени спешни ремонти. С какво качество, времето ще покаже. Но при всички случаи това е по-добрият подход, отколкото да чакаш инфраструктурата да рухне, за да се сетиш за нея. ■

С поглед към твоето бъдеще

Пенсионно осигуряване

Животозастраховане

Общо и здравно застраховане

Why More Bridges Are Yet to Collapse?

Neglected maintenance, decreased engineering standards and drastically increased loading are hiding behind the tragedy in Genoa

By EMIL IVANOV / Photography SHUTTERSTOCK

According to an old aphorism infrastructure is all that, which we are not noticing until it collapses. The tragedy with the collapsed “Morandi” viaduct near Genoa, as well as with the platform that collapsed earlier in the Spanish city of Vigo at the height of a music festival, once again drew the attention to the problem. If such calamities are taking place in developed Western European countries with a comparatively strict construction supervision and control, where does that leave the developing countries? Many experts are asserting that such misfortunes are to become more frequent yet due to two main factors: the constantly increasing loading of the facilities on the one hand, and their ever more cursory maintenance.

THE APPROACH ITSELF towards the construction of facilities of the type of bridges and overhead crossings has significantly changed as compared with the end of the 19th and the dawn of the 20th century. In that era, in which society had yet to be convinced in the safety of the new technologies, the engineers used to lay down huge reserves of resilience during the designing. Gradually though the construction of such projects became a trivial business, in which each contractor is aspiring to reduce the costs, in order to increase his profit.

AT THE SAME TIME HOWEVER today the loading of the roads is incomparable to that in the middle of the past century, when the “Morandi” bridge was built. The urban population of Europe has tripled; the number of automobiles on the roads is tens of times larger. The automobiles themselves are with a drastically increased weight. We are not speaking only of the high tonnage big trucks, but even of the passenger cars: during the 1960s a normal compact family car was weighing around 700-800 kilograms. Today, especially with the growing mania for crossover utility vehicles and SUVs, is average weight is over a ton and a half.

AND IN THE END WE ARE COMING to the purely psychological reasons. We are truly used to taking infrastructure for granted. But the largest part of it, built after the Second World War, has reached an age, in which the fatigue of the materials used is starting to show. At the same time the maintenance of old facilities is not particularly attractive. Construction companies are profiting much more from new works than from patching up the old ones; the politicians are gaining a dividend when they boast with new projects, but no one will applaud them for maintaining the already existing ones.

BY THE WAY IN BULGARIA a tragedy like the one with the “Morandi” bridge could have easily happened. The large viaducts on the “Trakia” and “Hemus” highways were left without an adequate maintenance for decades. Fortunately several years ago various organizations set the alarm bells ringing with regard to their dangerous state and urgent repairs were carried out. With what quality, time will show. But in any case this is an approach that is better than waiting for the infrastructure to collapse, in order for it to cross your mind. ■

CCB BONUS

Всяка карта
да си знае
bonus-a!

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

*5050
www.ccbank.bg

Стив Возняк - човекът, който на практика създаде компютрите Apple - също не се възползва по най-добрия начин от възхода на компанията. За Рон Уейн (на малката снимка) остават само спомените

Steve Wozniak - the man who actually created Apple's computers - also didn't make the best use of the company's stratospheric rise. For Ron Wayne (the small picture) only the memories remain

ТРЕТИЯТ ОТ APPLE

Вероятно никога не сте чували името на Рон Уейн. Но ако не бе едно благоразумно решение през 1976, днес той щеше да е вторият най-богат човек в света

Текст ВАЛЕРИ ЦЕНКОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Как бихте реагирали, ако от новините по радиото научите, че заради едно отгавнашно свое решение сте загубили 100 милиарда долара?

ТОЧНО ТОВА СЕ СЛУЧИ на Роналд Уейн на 2 август тази година. Тогава Apple стана първата частна компания с пазарна капитализация, надхвърлила 1 трилион долара. Трудно е дори да си представим толкова пари: ако ги обърнем в стоголарови банкноти и ги наредим една върху друга, би се образувала пачка с дебелина 1090 километра. Ако тази сума се раздели между всички българи, на всеки от нас биха се паднали по 140 291 долара. При средната заплата в България към юни (еквивалентна на 666.7 щатски долара) ще ви трябват 1.49 милиарда години, за да натрупате трилион.

Капитализацията на Apple е горе-долу равна на Брутния вътрешен продукт на 112-милионно Мексико, и надхвърля тези на Exxon Mobil, Procter&Gamble и AT&T, взети заедно. През август само Apple представляваше 4% от американския индекс S&P 500.

НЕСЪМНЕНО ГОЛЯМАТА ЗАСЛУГА за този рекорд е на iPhone. Преди през 2006 Стив Джобс да пусне първото поколение на прословития смартфон, годишните приходи на Apple бяха около 20 млрд. долара, а печалбата - "едва" около 2 милиарда. През 2017 приходите са 229 милиарда долара, а чистата печалба - 48.4 милиарда. Благодарение на Apple цели 1700 души са станали ми-

лионери. Но след смъртта на Стив Джобс компанията няма милиардери. А единственият, който имаше шанса да постигне това, едва преживява с пенсията си и като продава марки и стари монети.

НА 17 МАЙ РОНАЛД ДЖЕРАЛД УЕЙН навърши 84 години и отпразнува рождения си ден съвсем сам в скромния си дом в Перъмп, Невада.

Малцина знаят името му, а до 2011, когато излезе автобиографията му "Приключенията на един основател на Apple" (Adventures of an Apple Founder), той бе напълно неизвестен. Не че след нея положението му се промени особено: и до ден днешен той припечелва от магазинчето си за марки Wayne's Philatelics, не по-богат от деня, в който се запознал с другите двамата основатели на най-скъпата компания в историята - Стив Джобс и Стив Уозняк.

ЗАЩОТО УЕЙН ДЕЙСТВИТЕЛНО е съосновател на Apple, с 10% дял от стартовия капитал. Само че на 12 април 1976, само 12 дни след официалната регистрация на компанията, Рон продава своите акции на Джобс и Уозняк за 800 долара, а година по-късно получава още 1500 долара в замяна на споразумение с Apple. Ако преизчислим тези суми според инфлацията, Уейн е получил за дела си 9498 долара в днешни пари. Но ако беше предпочел да запази акциите си, днес щеше да струва 102 милиарда долара и да е вторият най-богат човек в света - след Джеф Безос, но преди Бил Гейтс и Уорън Бъфет. ►

The Third from Apple

You probably never heard the name Ron Wayne. But if it wasn't for a prudent decision in 1976, today he would have been the second richest man in the world

By VALERI TSENKOV / Photography SHUTTERSTOCK

How would you react if you were to learn from the news, or from the radio, that because of one decision you made a long time ago you lost 100 billion dollars?

THIS IS EXACTLY WHAT HAPPENED with Ronald Wayne on August 2nd this year. This was the day, on which Apple became the first ever private company with market value exceeding 1 trillion dollars. It is hard to even fathom so much money: if we turn that amount into 100 dollar bills and stack them on top of each other we will receive a stack with 1090 kilometers of height. If we split this amount between all Bulgarians, each one would have enjoyed his 140 291 dollars. Given the average salary in Bulgaria, as of the month of June, which is equivalent to 666.7 USD, one would need 1.49 billion years in order to reach his trillion.

The capitalization of Apple is pretty close to the gross domestic product of 112 – million people, living in Mexico and exceeds the revenue of Exxon Mobil, Procter&Gamble and AT&T combined. In the month of August Apple alone represented 4% of the American S&P 500 index.

NO DOBUT THE BIG CONTRIBUTION to this record is the iPhone. Before the launch of the first generation of the ubiquitous smartphone in 2006 by Steve Jobs, the annual income of Apple was close to 20 billion dollars, but the profit was “merely” 2 billion. In 2017 the income was 229 billion dollars and the profit reached 48.4 billion.

Thanks to Apple the amazing number of 1700 people have become millionaires. But after the death of Steve Jobs the company has no billionaires. The only one who had such a chance now barely survives on his pension and on the occasional sale of stamps and old coins.

ON MAY 17TH RONALD GERALD WAYNE turned 84 years old and celebrated his birthday all by himself in his modest home in Parhump, Nevada. Too few people know his name, and up to 2011 when he published his book *Adventures of an Apple Founder*, he was totally forgotten. Not that after this book something changed dramatically: up until this very day he earns his living with his stamp shop Wayne's Philatelics, and he hasn't got more money in his pocket, then the day he met the other two founders of history's most expensive company – Steve Jobs and Steve Wozniak.

BECAUSE WAYNE TRULLY is one of the co-founders of Apple with 10% share of the starting capital. True, but on April 12th 1976, only 12 days after the official registration of the company, Ron sold his shares to Jobs and Wozniak for 800 dollars and one year later he received another 1500 dollars against a settlement that he will not have any further claims against Apple and so he was officially out. If we recalculate this amount in today's money, he would have received 9498 USD.

But if he had decided to keep his shares, today his net worth would have been 102 billion dollars, thus placing him right behind Jeff Bezos, but before Bill Gates and Warren Buffet.

IN THE MID 70's Wayne worked at Atari Inc. – one of the pioneers in videogames and gaming consoles. It is exactly there where he met Jobs for the first time and on April 1st 1976 the two of them and Wozniak registered Apple Computer as a “partnership” of three associates. “Uncle Ron”, who had experience with a failed slot machine business created the first company logo and wrote the articles of constitution. In this last document he states that “all members of the partnership are personally responsible for any debts incurred by any partner”.

At the time Jobs was only 21 years old and Wozniak was 25. Both of them owned almost nothing; the entire “capital” of the company is guaranteed solely by the 42 years old “Uncle Ron”.

The three of them started working on assembling the first 50 computers, for which Jobs had arranged to be sold at the newly opened Byte Shop, owned by one of his friends Paul Terrel.

THE ARRANGEMENT IS TERREL to pay them 500 dollars for each machine at delivery. The retail sale price was named at 666 dollars, but Terrel insisted on adding 66 cents to it, so that it is not “Devil's number”. In order to produce their computers, however, they did need some money, which they did not have. Jobs took a loan of 5000 USD from Elmer Baum, a colleague of Wozniak from Hewlett Packard by promising him to return them within 30 days. From other places he raised another 15 000 USD. But Wayne, whose slot machine business hit bankruptcy recently, started worrying. What if Terrel does not pay at delivery? All debts are insured by his house. A small delay with any payment will leave him on the street. At 42 Ron was not keen on taking such risks.

THEREFORE, EARLY IN THE MORNING of April 12th Wayne goes to the office (the garage of Jobs) at Christ Drive 11161 in Los Altos and utters the words of prophecy, which Jobs will then repeat several times as if they were his own: "Either I am going to be bankrupt or the richest man in the cemetery. I don't want either of them".

Wayne's fears turn out completely false. In the first year alone Jobs and Wozniak manage to sell 261 computers Apple I for a grand total of 174 000 USD (the advertisement is aggressive and intriguing "Byte into an Apple... for \$666.66").

During the second year sales went up to 2.7 million dollars, and in the third – up to 7.8 million. Up to December 20th 1982 Apple earned their first billion.

BY THE WAY WAYNE IS NOT THE ONLY ONE who missed his chance on becoming a billionaire. Steve Wozniak also failed at his attempt. After an airplane crash in 1981 he suffered from prosopagnosia – inability to recognize human faces, even the ones of his relatives. This ended his marriage with Candice Clark and is the most likely reason due to which he sold his 4 million shares at 22 dollars apiece in 1985. This gave him 88.2 million dollars and the ability to give out 120 000 securities to his employees. His ex-wife also sold her shares.

Ron Wayne insists that he does not regret his choice: "I took the best decision according to the available information at that time." He adds that he never doubted the success of Apple, but he expected for it to come after many challenges and he did not want to risk on it. "I already had some bitter business experience. Apart from that I was getting old and these two were like hurricanes. I felt as if I was holding a tiger by the tail – I couldn't keep up with them."

APART FROM THAT RON felt uncomfortable in the company of the two Steve, who were very intolerant and refused to give up their opinion and he always had to be the peace maker.

This very role sparked it all actually. Jobs and Wozniak argued who owns the "copyright" over the design of the first computer – Apple I. Jobs kept on insisting, even though it was Wozniak's creation, that the design has to belong to the company. Wozniak insisted it was his own creation and he may dispose of it as he wishes. Wayne found a compromise and then Jobs

just offered out of nowhere: "Let's make a company." So they decided that each Steve gets 45% and the remaining 10% will be for Ron.

After the breakup Wayne returned to his work at Atari. Jobs asked him to return twice, but Ron refused expressly. Then he worked at the Livermore National Laboratory and after 1985 he returned to slot machines in Thor Electronics of California in Salinas where he retired. In order to win something extra to his modest pension (2500 USD), he now sells stamps and old coins.

WAYNE NEVER OWNED AN APPLE PRODUCT up to 2011, which changed when after a visit at Brighton to participate in a technological forum he received, as a present, an iPad. But he had it only for a week anyway, since his adopted child "privatized" it. Other than that Ron uses a very simple TracFone from Walmart, which costed him \$9.82.

Ron kept the original articles of establishment of Apple until 1994 when he sold the document to the businessman philatelist Wade Saadi for 1500 USD. Saadi waited until the death of Steve Jobs in 2011 and resold the said contract at an auction for 1.6 million dollars. Wayne admits that if he is sorry for something, then this deal would be it.

THERE IS ONE MORE REASON, which made Wayne quit Apple: he was gay and in the late 70's this still brought nothing but trouble. Ron admitted about this to Jobs – a move, for which he bitterly regretted afterwards.

Despite all peripheries of destiny, Ron Wayne kept his dignity and even when he lost all his savings and his house 10 years ago, he found the strength to move to Nevada and start all over again. He, however, still has some Apple "assets", which he has up for auction soon: his company archive, which includes the original Apple I user manual, which is written by him, as well as his idea for the Apple II case, which also hasn't seen the light of day.

It is expected that the price of the lot will reach 30 000 to 50 000 USD. With the money Ron Wayne plans on acting upon one his 9 unregistered patents. And all of this in spite of his 84 years of age. ■

Since 1979

Since 2016

Beratungs- & Orga-Control AG

Nordstrasse 1
CH-6302 Zug

boc@boczug.com

Blvd. Totleben, 53-55
BG-1606 Sofia

www.boczug.com

Our Services

- Setting up companies and fiduciary services
- Private Banking and exchange transactions network
- Moving to Switzerland
- Gold transactions
- Tax and auditing
- Representation / assignments abroad
- International Trade Platform

► **В СРЕДАТА НА 70-ТЕ** Уейн работи за Atari Inc - един от пионерите в областта на видеоигрите и игровите конзоли. Именно там среща за пръв път Джобс, а на 1 април 1976 те двамата и Уозняк регистрират Apple Computer като „партньорство“ на трима съдружници. "Чичо Рон", който има опит от един фалирал бизнес със слот машини, създава първото лого на компанията и написва учредителния договор. В него се казва, че „всички членове на съдружието са лично отговорни за дълговете, направени от останалите партньори“.

По онова време Джобс е едва 21-годишен, а Уозняк - на 25. Дватамата не притежават почти нищо; целият „капитал“ на дружеството е гарантиран само от 42-годишния „чичо Рон“.

Тримата се заемат да сдобяват първите 50 компютъра, за които Джобс е договорил да се продават в току-що отворилия магазин Byte Shop на приятеля му Пол Терел.

ДОГОВОРКАТА Е ТЕРЕЛ да им плати по 500 долара на машина при доставката. Продажната цена ще е 666 долара - но Терел настоява към нея да се добавят още 66 цента, за да не е "числото на Дявола".

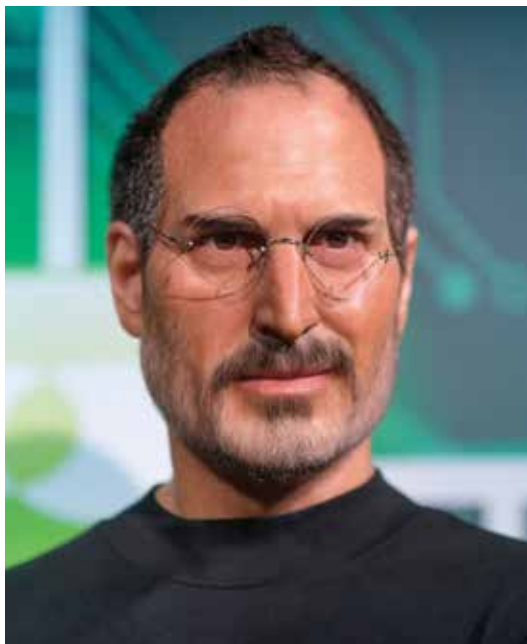
За да произведат компютрите обаче, тримата се нуждаят от пари - каквито нямат. Джобс взема 5000 долара назаем от Елмър Баум, колега на Уозняк от Hewlett Packard, с обещанието да ги върне за 30 дни. От други места събира още 15 000. Но Уейн, чийто бизнес със слот машини наскоро е банкрутирал, започва да се тревожи. Ами ако Терел не им плати при доставката? Дълговете са обезпечени на практика с неговата къща. Малко забавяне в разплащанията ще го остави на улицата. На 42 години Рон не е склонен да поема такива рискове.

ЗАТОВА РАНО СУТРИНТА на 12 април Уейн отива в офиса (гаража на Джобс) на Крайст Драйв 11161 в Лос Алтос. И казва знаменателните думи, които след това Джобс повтаря няколко пъти като свои: „Или ще банкрутирам, или ще бъда най-богатият човек в гробището. Не искам нито едното, нито другото“. Страховете на Уейн обаче не се оправдават. През първата година Джобс и Уозняк успяват да продадат 261 компютъра Apple I, за общо 174 000 долара (рекламата е агресивна и многозначителна: Отхапи от ябълката за \$666.66“).

През втората година продажбите скачат до 2.7 милиона долара, а през третата - до 7.8 милиона. На 20 декември 1982 Apple прави първия си милиард.

ВПРОЧЕМ УЕЙН НЕ Е ЕДИНСТВЕНИЯТ, пропуснал шанса да бъде милиардер. Стив Уозняк също не използва своя. След една самолетна катастрофа през 1981 той страда от прозопагнозия - нарушена способност да разпознава лица на хората, дори и на най-близките си. Това слаба край на брака му с Кандис Кларк и вероятно е основната причина през 1985 Уозняк да продаде своите 4 милиона акции по 22 долара парчето, да прибере 88.2 милиона долара и да раздаде още 120 000 ценни книжа на служителите си. Бившата му жена също продава своите.

Самият Рон Уейн настоява, че не съжалява за избора си: "Взех най-доброто решение според информацията, с която разполагах

Стив Джобс в Музея "Мадам Тюсо"
Steve Jobs at the Madame Tussauds

тогава“. Той казва още, че бил уверен в успеха на Apple, но очаквал той да дойде след много перипетии и затова не искал да рискува. „Вече имах неприятен бизнес опит. Освен това остарявах, а тези двамата бяха като вихрушки. Все едно бях хванал тигъра за опашката, не смогвах на темпото им“.

ОСВЕН ТОВА РОН СЕ ЧУВСТВАЛ неудобно в компанията на двамата Стив, които били госта чепати и не отстъпвали от позицията си, а на него се падала ролята на вечния помирител.

Всъщност тъкмо от тази роля тръгнало всичко. Джобс и Уозняк се скарали чии да са „авторските права“ на Apple върху дизайна на първия компютър Apple I. Джобс настоявал, че макар да е създаден от Уозняк, дизайнът трябва да принадлежи на компанията. Уозняк настоявал, че си е негов и може да се разпорежда с него,

както пожелае. Уейн намерил компромисния вариант и тогава Джобс изведнъж казал: „Хајде да създадем компания“. Така решили двамата Стив да си разделят по 45%, а останалите 10% да дадат на Рон.

След разгълата Уейн се върнал към работата си в Atari. Джобс на два пъти го молил да се върне, но Рон отказал категорично. После поработил в Ливърморската национална лаборатория, а след 1985 отново се върнал към слот-машините в Thor Electronics of California в Салинас, където се пенсионира. За да припечелва нещо към скромната си пенсия (2500 долара), продава пощенски марки и стари монети.

УЕЙН НИКОГА НЕ Е ПРИТЕЖАВАЛ продукт на Apple до 2011, когато след едно посещение в Брайтън за участие в технологичен форум получава като подарък iPad. Но разполага с него само една седмица, защото осиновеното му дете му го "правитизира". Иначе Рон ползва мобилен телефон, но той е най-прост TracFone от Walmart, купен за \$9.82.

Рон запазва оригиналния договор за създаването на Apple до 1994, когато го продава на бизнесмена филателист Уейд Саади за 1500 долара. Саади изчаква смъртта на Джобс през 2011 и после препродава договора на търг за 1.6 милиона долара. Уейн признава, че ако съжалява за нещо, то това е тази сделка.

ИМА И ОЩЕ ЕДНА ПРИЧИНА, която е подтикнала Уейн да напусне Apple: той бил гей, а в края на 70-те това все още носело единствено негативи. Рон признал за ориентацията си пред Джобс - ход, за който после силно съжалявал.

Въпреки всички превратности на съдбата Рон Уейн запазва достойнството си и макар преди десет години да загубва всичките си спестявания и дома си, намира сили да се премести в Невада и да започне наново. Той обаче все още има „активи“ от Apple, които е подготвил за търг: своя архив от компанията, който включва оригиналното упътване за Apple I, на което е автор, както и неговата идея за кутията на Apple II, която също не е виждала госега бял свят.

Очаква се цената да стигне между 30 000 и 50 000 долара. С парите Рон Уейн решил да реализира поне един от деветте си нерегистрирани патента. Въпреки своите 84 години. ■

49 | **КЛАСИРАЙ
И ВЛАДЕЙ**
RANK AND RULE

42 | **НАЙ-АБСУРДНИЯТ ПЪТ В ЕВРОПА**
THE WEIRDEST ROAD IN EUROPE

44 | **ИЗТОЧНО ОТ ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ**
EAST OF THE WESTERN BALKANS

НАЙ-АБСУРДНИЯТ ПЪТ В ЕВРОПА? THE WEIRDEST ROAD IN EUROPE?

Борбата за титлата "най-абсурден път в Европа" несъмнено би била много оспорвана - ако такава титла изобщо се присъждаше. И все пак това 4-километрово каменно пътче в Западна Франция има едно недостижимо предимство пред конкурентите. За разлика от много български пътища, които съществуват само на отделни места, то съществува само... от време на време.

Нарича се "Пасаж дю Гоа" и свързва френското крайбрежно островче Ноармутие с материка при село Бовоар-сюр-мер. Някога до островчето се е стигало само с лодка; постепенно обаче заливът Бурньоф толкова се затлачил с тиня, че се образувал естествен коридор до Ноармутие. Именно върху този коридор бил построен и пътят, някъде около 1840 година.

Придвижването по него е безречно, ако не броим една досадна подробност - по време на прилив паветата се оказват изцяло под водата. В най-високата точка на прилива пътят е на дълбочина почти 4 метра. На практика той е използваем два пъти в денонощието в продължение на няколко часа.

Разбира се, френските власти са поставили достатъчно предупреждения и електронни табели, които светят, когато пътят не бива да се ползва. Въпреки това всяка година се намират шепи идиоти, които пренебрегват предупрежденията и накрая са принудени да оставят автомобилите си на волята на океана. За самите шофьори опасността не е голяма, защото по протежение на пътя има спасителни кули, на които могат да се качат, докато изчакват отлива.

Всяка година по Пасаж дю Гоа се провежда състезание по бягане, като задължително в част от него участниците тичат във водата. През 1999 куриозният път дори бе етап от Тур дю Франс, колоездачната обиколка на Франция. И всъщност изигра решаващо значение за изхода ѝ - заради хлъзгавите павета се стигна до масово падане, което сложи край на амбициите на Алекс Цюле да се бори с Ланс Армстронг за победата.

The title of "The Weirdest Road in Europe" would no doubt be greatly contested – provided such a title was ever awarded. Still, this 4-km cobblestone road in Western France has one unattainable advantage over its rivals. Unlike many Bulgarian roads, which exist only here and there, the road in France exists only from time to time.

Called Passage du Gois, it links the French coastal island of Noirmoutier with the mainland at the village of Beauvoir-sur-Mer. In the early days, the island could only be reached by boat, but the Baie de Bourgneuf gradually silted up to form a causeway to Noirmoutier. It was here that the road was built sometime around 1840.

Movement along it is trouble-free, barring one annoying fact – during high tide the cobblestones are completely flooded by water. That's when the road is submerged to a depth of nearly 4 metres. In practice, it can be used twice a day for a few hours.

Of course, the French authorities have put up plenty of warning signs and electronic displays which are lit when the road should not be used. Despite this, every year a handful of thrill-seekers ignore the warnings and eventually are forced to leave their cars at the mercy of the ocean. There is no great danger for the drivers themselves because elevated rescue towers are located all along the causeway. They can climb these towers and wait for the tide to recede.

Each year an unusual race is held across the Passage du Gois, during part of which participants run in the water. In 1999, the curious road was even a stage of the Tour de France bicycle race. In fact, it played a crucial role in its outcome – the slippery cobblestones caused a mass crash, putting an end to Alex Zülle's ambitions to beat Lance Armstrong to victory. ■

СДЕЛКА МЕЖДУ СЪРБИЯ И КОСОВО? SERBIA-KOSOVO DEAL?

Разпадането на Югославия принуди стотици хиляди хора да живеят в държави, в които се чувстват нежелано малцинство. Но сега за 120 000 сърби в Косово и около 60 000 албанци в сръбската община Пресово има надежда да се избавят от това усещане. Идеите за размяна на земи между Сърбия и Косово, досега обезкуражавани от Европейския съюз, неочаквано получиха подкрепата на европейския външен министър Федерика Могерини. Съединените щати също вече не са против такава сделка, ако се съди по едно августовско изказване на Джон Болтън, съветника по националната сигурност на Доналд Тръмп. Лидерите на двете замесени страни - Александър Вучич и Хашим Тачи - също се изказаха в подкрепа на замяната, или може би на автономно управление за сърбите в Косово, като в замяна Белград ще признае властта в Прищина.

The breakup of Yugoslavia forced hundreds of thousands of people to live in countries in which they feel an undesirable minority. But now there is hope for 120,000 Serbs in Kosovo and about 60,000 Albanians in the Serbian municipality of Preševo to escape this feeling. The idea of a land swap between Serbia and Kosovo, so far discouraged by the European Union, unexpectedly received the support of EU foreign policy chief Federica Mogherini. The United States is no longer opposed to such a deal either, judging by a statement made in August by John Bolton, Donald Trump's National Security Advisor. The two countries' presidents - Aleksandar Vučić and Hashim Thaçi – also voiced their support for the land swap, or perhaps for the autonomous government of the Serbs in Kosovo, in exchange for which Belgrade will recognize the government in Pristina. ■

Вучич и Тачи
Vucic and Thaci

MIOTTO

Contact for Miotto in Bulgaria:

DECOR CENTER, Okolovrasten pat 106B, Sofia

+359 882 580 164 studio@decorcenter.bg www.decorcenter.bg

www.miotto-design.com

ИЗТОЧНО ОТ ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ

След сто години на непрекъснати състезания в нашата част на света този път България успя да изненада всички

Текст БОЙКО ВАСИЛЕВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Никои не обича Балканите. А понякога и Балканите не обичат себе си.

Словения и Хърватия тържествуваха, когато се отцепиха от Югославия в началото на 90-те: „Избягахме от Балканите“. Само кажете на някой словенец или дори хърватин, че е балканец! По-добре направо да го наругаете. Логично, словенците и хърватите влязоха в Европейския съюз, а онези бивши югославяни, които не влязоха, бяха наречени „Западни Балкани“. Странно наименование, не мислите ли? Кои тогава са „Източните“?

МАЙ ИЗЛИЗА, ЧЕ Е БЪЛГАРИЯ. Тя не можа да избяга от Балканите дори в ЕС. Гърция ще каже, че е средиземноморска, Румъния – средноевропейска, но България си знае, че Балканът минава точно през нея. Следователно, през XX век, включително при комунизма, България трябваше да се заеме с трудната задача да превърне Балканите в положително понятие. Да нарече така своята авиокомпания, своя най-хубав хотел и своя туристически гигант. „Българите като че ли повече осъзнаха балканската си идентичност, отколкото сърбите“, ми каза сръбският историк Милош Кович.

ГОВОРЯ ЗА ЮГОСЛАВИЯ, а нея отдавна я няма. Преди три десетилетия тя беше за българите не „Западни Балкани“, а чист „Запад“. Социалистическите българи жадно оглеждаха нейните витрини, пълни с мечтани блага – гънки, маратонки, гъвки и касетки с музика. Картата обаче се обърна. Преди югославяните имаха паспорт за цял свят; днес македонци и сърби искат българско гражданство. Някога

Картата обаче се обърна. Преди югославяните имаха паспорт за цял свят; днес македонци и сърби искат българско гражданство

югославяните товареха пите с вкусен и евтин кашкавал в Кюстендил или си прекарваха славно по Слънчев бряг с парите от три продадени чифта маратонки. Днес българите ходят за вкусна и евтина скара в Крива Паланка и Ниш, а в софийските молове често чуваш сръбска реч или македонско наречие. България е член на ЕС и гаже се грижи за приемането на Западните Балкани в Съюза.

КАКВО СЕ СЛУЧИ? Дали Западът е станал Изток, а Изтокът – Запад? „Днес малко обърнахме географията“, коментира пред мен известният сръбски политик и писател Вук Драшкович.

Изглежда най-бавно се променя настройката. Бившите югославяни трудно свикват, че тяхното бъдеще може да зависи и от България – страната, в която са купували евтини колбаси като деца. С присъщия им песимизъм, българите също не могат да повярват на новото си положение. Често ще ги чуете да казват: „Сърбите пак са по-добре от нас“.

ВСЪЩНОСТ В ПОСЛЕДНИТЕ 100-120 години българи и сърби са все в някакво състезание, в което Западът е аргумент. „Важното е да покажеш, че си по-западен“, обяснява Кович, „че тъкмо ти носиш западната цивилизация на полу-дивите Балкани“. И че изпреварваш съседа. Помните ли как наскоро президентът на Сърбия Александър Вучич се похвали, че е преборил българската средна работна заплата? Може числата му да не са съвсем точни. Но е хубаво да кажеш, че си надвил комшията.

ТОВА УСЛОЖНИ ЗАДАЧАТА, която Бълга-

Balkans Summit Leaders' Age Sofia 2

рия сама си постави за своето Председателство на Съвета на ЕС: да помогне на Западните Балкани в европейската интеграция. Не е чудно, че според изследванията тази мисия бе приветствана най-ентузиасирано от албанците. Останалите пет страни от Западните Балкани са все бивши югославяни. А те не умират от щастие, че България стои на прага на ЕС и къса билетите. Както казва Гручо Маркс, „не членувам в клубове, които приемат такива като мен“.

БЪЛГАРИЯ ОБАЧЕ ИЗНЕНАДА всички. Не се държи като свадлив кондуктор. Не извиваше ръце, нито преследваше егоистичния си интерес. Нейното посредничество не можеше да развърже големите възли, защото Брюксел не иска, а Западните Балкани не могат да влязат бързо в ЕС. Но то създаде дух на откровеност, който отпुши напрежението и сложи картите на масата. Срещата в София на 17 май реши и някои практически въпроси. Гърция и Македония напреднаха с диалога и малко след това се разбраха. Сърбия и Косово също си говориха – и ето, по косовския въпрос излизат новини. Всички се договориха да борят скъпия роуминг – каквото и да означава това на фона на факта, че телекомите са частни компании.

ИСТОРИЯТА ОБАЧЕ РАБОТИ със закъснение и големите промени ще излязат най-вече тепърва. Може би България преодолява югославския комплекс, а бившите югославяни се убеждават в добрите ѝ намерения. Такива неща стават бавно, но стават. Току-виж станало и друго: Балканите да се превърнат в положително понятие. Ето това ще е истинското чудо. Все едно всички на Балканите да станат съюзници, приятели и братя. Само заради такова зрелище си струва да живееш поне 100-120 години. ■

RAMADA.
SOFIA

VICTORIA SPA THE REAL ASIAN SPA

Victoria spa is the biggest spa in Sofia, situated in Ramada Princess hotel on 3500 sm .
There are on your disposal:

INDOOR SWIMMING POOL ; CHILDREN POOL ;
VITAMIN BAR; FITNESS CENTER & SPORTS HALL
FOR GROUP CLASSES; FINNISH SAUNA, SALTED
SAUNA, STEAM BATH; TURKISH BATH HAMMAM
WITH ORIENTAL PEELING / kese /; 8 LUXURY
MASSAGE ROOMS WITH JAKUZZIES; COSMETICS;
V.I.P SPA APARTMENT; HAIR DRESSERS SALOON
WITH MANICURE & PEDICURE; SUN BED; MORE
THEN 150 DIFFERENT MESSAGES AND SPA
RITUALS; INTERNATIONAL SPA TEAM FROM BALI,
THAILAND AND THE PHILIPPINES;
5 STARS SERVICE

+ 359 895 79 29 38

www.victoria-spa.com

East of the Western Balkans

After a century of incessant rivalry in our part of the world, this time round Bulgaria took everyone by surprise

By BOYKO VASILEV / Photography SHUTTERSTOCK

Nobody likes the Balkans. And sometimes the Balkans do not like themselves either. Slovenia and Croatia rejoiced when they split from Yugoslavia in the early 1990s: "We got away from the Balkans." Don't you dare tell a Slovenian or even a Croatian that he is a Balkanite! You might just as well curse them. Logically, the Slovenians and Croatians joined the European Union, and those former Yugoslavians who did not were dubbed "Western Balkans". An odd name, wouldn't you say? In that case, what is the "Eastern Balkans"?

WELL, IT LOOKS LIKE IT IS BULGARIA. It cannot get away from the Balkans even in the EU. Greece will say it is Mediterranean, Romania Central European, but Bulgaria knows that the Balkan Range cuts right through it. Consequently, during the 20th century, including under communism, Bulgaria had to embark on the difficult task of giving the Balkans a positive image. Giving the name to its airline, its finest hotel and its giant tour operator. "The Bulgarians seem to have become more aware of their Balkan identity than the Serbs," Serbian historian Miloš Ković told me.

I'M SPEAKING ABOUT YUGOSLAVIA which is long gone. Three decades ago Bulgarians regarded it not as the "Western Balkans" but as the "West" proper. Socialist Bulgarians gazed longingly at its shop windows, full of coveted goods: jeans, trainers, chewing gum and music cassettes.

It's the other way around now. Before, the Yugoslavs could travel anywhere in the world on their passports, now Macedonians and Serbs apply for Bulgarian citizenship. Once Yugoslavs bought cakes of tasty and cheap Kashkaval cheese or had the time of their life at Sunny Beach on the money from the sale of three pairs of trainers. Now Bulgarians travel to Kriva Palanka or Niš for tasty and cheap grilled meats, while Serbian or Macedonian can often be heard in Sofia's shopping malls. Bulgaria is an EU Member State and is even pushing the accession of the Western Balkans to the Union.

WHAT HAPPENED? Did the West turn East and the East West? "We've twisted geography a bit today," well-known Serbian politician and writer Vuk Drašković told me.

It appears that attitudes are slowest to change. The former Yugoslavs find it hard to get used to the fact that their future may also depend on Bulgaria – the country in which they used to buy cheap sausages as children. With their inherent pessimism, the Bulgarians, too, find it hard to believe in their new standing. You'll often hear them say: "The Serbs are still better off than us."

IN FACT, IN THE LAST 100-120 YEARS, Bulgarians and Serbs have always been locked in a kind of rivalry over 'Westernness'. "The important thing is to show that you are more Western," Ković says, "that it is you who brings Western civilization to the semi-savage Balkans." And that you are ahead of your neighbour. Remember how Serbian President Aleksandar Vučić recently boasted that the average wage in his country was already higher than Bulgaria's? He may not quite have got his

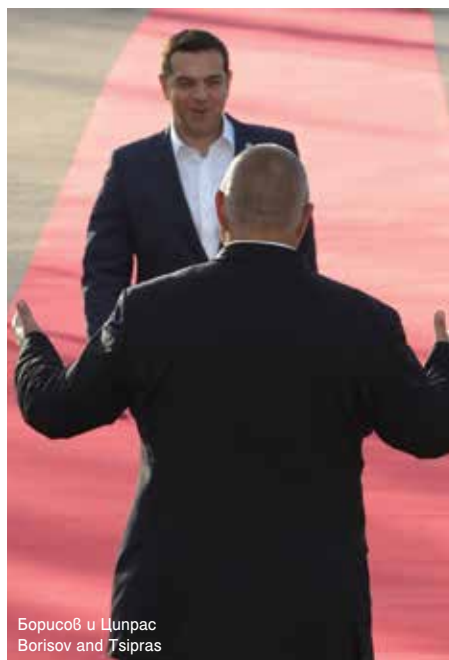
figures right, but it is nice to say that you've outperformed your neighbour.

THIS COMPLICATED THE TASK which Bulgaria set itself for its Presidency of the Council of the European Union: to help the Western Balkans in their European integration. Not surprisingly, surveys found that this mission was welcomed most enthusiastically by the Albanians. The other five Western Balkan countries are all former Yugoslavs. And they are not exactly happy that Bulgaria is the ticket taker on the doorstep to the EU. As Groucho Marx said: "I refuse to join any club that would have me as a member."

BUT BULGARIA TOOK EVERYONE BY SURPRISE. It did not act like a nagging ticket collector. It did not twist arms or pursue selfish interests. Its mediation could not untie the big knots because Brussels doesn't want to, and the Western Balkans don't qualify for a quick entry into the EU. But it created a spirit of candour which eased tensions and put the cards on the table.

The Summit in Sofia on May 17 also solved some practical issues. Greece and Macedonia advanced their dialogue and came to terms shortly afterwards. Serbia and Kosovo also talked to each other – and news is breaking about the Kosovo question. Everyone agreed to tackle the expensive roaming – whatever that means, given the fact that telecoms are private companies.

HISTORY, HOWEVER, IS A DELAYED ACTION AFFAIR, and the big changes are yet to come. Perhaps Bulgaria is overcoming its Yugoslav complex, while the former Yugoslavs are warming to the idea that it means well. These things take time, but they do happen. For all you know, something else could happen as well: the Balkans gaining a positive image. Now that would be a true miracle. It would be as if all in the Balkans become allies, friends and brothers. Witnessing this alone is worth living to be at least 100-120. ■

Борисов и Ципрас
Borisov and Tsipras

Bar & Grill

Любимка

Марка

на българите

10 ПОРЕДНА
ГОДИНА

КЛАСИРАЙ И ВЛАДЕЙ

Ранглистите на университетите би трябвало да подсказват на студентите кои са най-добрите места за учене. Всъщност правят точно обратното

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

"Учи, за да не работиш" е една от най-забележителните сентенции от епохата на социализма в България: за заводските работници и селските стопани интелектуалният труд явно не е бил никакъв труд. Но в днешната епоха на изкуствен интелект, роботизация и Индустрия 4.0 зависимостта е на път да се обърне: вече по-скоро би трябвало да казваме "Учи, за да работиш".

ЗА БЛИЗО ПОЛОВИНАТА ДНЕСНИ РАБОТНИ МЕСТА има висок риск да бъдат заменени от автомати още в близките десет години, твърди най-актуалният доклад по темата на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. За 14% от работните места - най-вече в области като преработка на храни и готвене, строителство, почистване, шофиране, търговия на гребно - този риск е над 70%. За други 32% рискът е около 50%, твърдят авторите на изследването Любица Неделкоска и Гленда Куинтини. Изкуственият интелект вече е достатъчно напреднал, за да замени човека в областите, които не изискват специална квалификация. Единственият начин да

гарантирате на детето си, че ще има работа, е да го насочите към университетско образование. Което ви отвежда до мъчителните въпроси: какво образование, и в кой университет.

НА ПЪРВОТО Е НАЙ-ДОБРЕ да отговори самото дете: ключът към щастието в живота е да работим нещо, което ни е интересно. На втория въпрос отговор се мъчат да дадат прословутите класаци и ранглисти на университетите по света.

Всяка страна си има свои класации на висшите училища. Понякога те са неофициални и се определят най-вече от репутацията и от броя на кандидатите. Понякога са съвсем официални и се използват, за да разпределят държавни субсидии, квоти и така нататък.

Но в наши дни образованието отдавна е наскочило националните граници и днес българските младежи могат да избират свободно между университети в десетки държави и дори на различни континенти. Как обаче биха могли да се сравняват те? ►

SMART VERSITY

MAKE A SMART CHOICE

AMERICA FOR BULGARIA
STUDENT CENTER

SMART LEARNING

Receive high-quality American education delivered entirely in English and get both a U.S. and European diploma. AUBG is accredited by the same body that accredits Harvard, MIT and Yale in the U.S.

SMART COMMUNITY

Experience diversity in our inclusive community with students from 40+ countries. Enjoy a wide variety of exciting events and activities on campus and get the best out of your college years.

SMART TOMORROW

Prepare for exceptional professional achievements worldwide - 99.8 % of AUBG alumni get employed or enrolled in grad school within a few months of graduation.

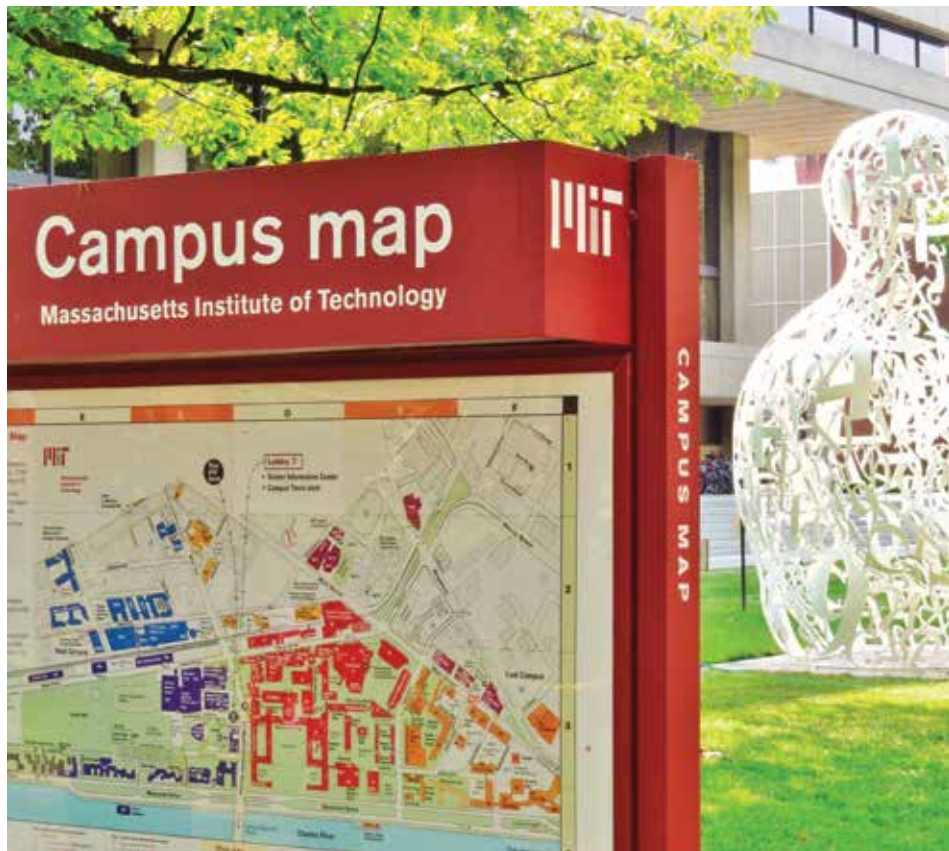

► **ТУК НА СЦЕНАТА СЕ ПОЯВЯВАТ** международните ранглисти на университетите. Нуждата от тях стана очевидна в началото на предишното десетилетие, когато образованието наистина стана глобално. През 2003 един китайски професор по физика на материалите от Шанхайския университет, на име Нюан Каю Лю, реши да подреди световните университети по няколко относително обективни критерия. И понеже човечеството никога не е можело да устои на класации и ранглисти, скромната му идея бързо се превърна в т. нар. Шанхайска листа (официалното ѝ име е Academic Ranking of World Universities, ARWU). Година по-късно в Лондон притурката за образование на в. Times започна да прави своя собствена класация, наречена Times Higher Education, в партньорство с консултантската компания Quasquarelli Symonds. През 2009 година след разногласия между партньорите класациите се разделиха: днес съществуват THE и QS като две независими ранглисти. Заедно с ARWU това са трите най-престижни и популярни системи за оценка на качеството на висшето образование в световен мащаб. Макар да ползват донякъде различаващи се методологии, те дават сравнително сходни резултати. Челните 20 в трите класации почти неизменно се състоят от петнайсетина американски и три-четири британски висши училища, плюс по някоя швейцарско, френско или сингапурско за цвят.

НО ТОВА ВСЪЩНОСТ Е ЕДНА ГОЛЯМА ЗАБЛУДА. Да, критериите на оценяващите са обективни и работата им е достатъчно прозрачна, за да им се вярва. Но проблемът е, че те оценяват съвсем различни неща от онези, които са важни за един неуверен кандидат-студент и за загрижените му родители.

Качеството на преподаване и подготовката на преподавателите са фактори, които трудно могат да се измерят в числа. Ранглистите не се и опитват: с основна тежест при тях не е преподаването, а научната дейност, която се извършва в дадения университет. В листата на QS 40% от оценката идват от броя научни публикации и техни цитирания в други публикации. Османалите 60% се поделят между неща като брой студенти, брой преподаватели, дял на чуждестранните студенти, оценка от вече завършили и така нататък. В ARWU научната работа има още по-голяма тежест.

ТОВА НЕ Е КОРЕКТНО по няколко различни причини. Първо, далеч не всички висши училища по света следват този германо-англосаксонски модел на университети, които са и научни центрове. В Източна Европа, включително и в България, мнозин-

ството университети наблягат повече (или дори изцяло) на образователната функция. И съответно нямат особени шансове да влязат в класациите. Русия има само един университет в Топ 100 на ARWU. Чехия има само един в Топ 300. Висшите училища от Балканите изобщо рядко попадат в списъците. Софийският университет е между 701-о и 750-о място според QS, петдесет позиции пред Белградския. В отчитащата само научната работа ARWU София е между 901-а и 1000-а позиция (и трите класации присъждат точни позиции само в Топ 100, нататък висшите училища са разделени по петдесетици или стотици).

ИМА И СЪЩЕСТВЕНА РАЗЛИКА в мотивацията на различните университети. За платените, и то скъпо платени, колежи на САЩ и Великобритания е жизненоважно да са напред, за да привличат пратежоспособни клиенти. Университетите от страни с частично платено или напълно безплатно образование нямат подобна нужда. Може би това обяснява и сравнително задните позиции на Германия - страната, в която се е зародил научно-изследователският университет. В ARWU най-предно класираният германски университет е едва 47-и (Хайделберг; Техническият университет в Мюнхен е 48-и, а Гьотинген - 99-и).

Освен това дори обективни показатели като броят на научните публикации могат

да се манипулират, ако за някого наистина е важно да е напред в класацията. Висши училища от няколко арабски гържави бяха обвинени, че наемали с временни договори външни преподаватели, само и само да публикуват трудовете си в техните издателства и да ги побутнат нагоре в ранглистите. Някои университети дори имат наети "мениджъри ранглиста", които да отговарят за представянето им.

И НАКРАЯ ИДВА ГЛАВНИЯТ ПРОБЛЕМ: ранглистите откровено преместват фокуса от доброто преподаване към други аспекти. Едно измерване на база научни публикации неизбежно накланя везните към изследователската дейност и води до по-ниско внимание към преподаването. Освен това то покровителства природните науки за сметка на хуманитарните - просто защото в точните дисциплини и научните издания, и публикациите са значително повече. В THE се стремят да отчитат тази разлика; ARWU обаче я пренебрегва. На практика се получава така, както отбеляза The Economist: студентите, които се насочват към водещите в класациите университети, всъщност ги насърчават да харчат парите им за научна дейност, а не за собственото им обучение. В краткосрочен план това е добре за науката; но в дългосрочен ще навреди, защото ще произведе по-слабо подготвени специалисти. ■

RANK AND RULE

University rankings should tell students what the best study places are. Actually, they are doing exactly the opposite

By KALIN ANGELOV / Photography SHUTTERSTOCK

“Study in order not to work” is probably one of the most notable sayings from socialist times in Bulgaria: for factory workers and farmers, intellectual labour was clearly no labour at all. But in today’s age of artificial intelligence, robotics and Industry 4.0, this relation is about to be reversed: now we should rather say: “Study in order to work”.

ALMOST HALF OF TODAY’S JOBS are at risk of being replaced by automation in the next ten years, says the latest report on the subject of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). For 14% of the jobs – chiefly in areas such as food processing and food preparation, construction, cleaning, driving, retail - this risk is over 70%. For another 32% of jobs the risk is about 50%, say the authors of the study Ljubica Nedelkoska and Glenda Quintini. Artificial intelligence is now sufficiently advanced to replace people in areas that do not require vocational qualification. The only way to guarantee that your child will have a job one day is to give it a university education. Which brings us to the difficult questions of what education and which university.

THE FIRST IS BEST ANSWERED by the child itself: the key to happiness in life is to work at something we find interesting. As to the second question, the well-known classifications and rankings of global universities try to provide an answer.

Each country has its own university rankings. Sometimes they are unofficial and are determined primarily by their reputation and the number of prospective students. Sometimes they are official and are used to allocate state subsidies, quotas, etc.

In this day and age, however, education has long gone beyond national borders and today Bulgaria’s young people can choose freely between universities in dozens of countries and even on different continents. But how does one compare them?

HERE THE INTERNATIONAL RANKINGS of universities come to the rescue. The need for them became apparent at the beginning of the previous decade, when education turned truly global. In 2003, Nian Cai Liu, a Chinese Professor of Materials Physics at Shanghai University, decided to rank the world’s universities on

a number of relatively objective criteria. And because mankind has never been able to resist classifications and rankings, his modest idea was quickly translated into the so-called Shanghai List (officially, the Academic Ranking of World Universities, ARWU). A year later in London, the Times Higher Education supplement started compiling its own ranking, called Times Higher Education, in partnership with consulting company Quacquarelli Symonds. In 2009, disagreement between the partners led to the establishment of two independent rankings, the THE and QS lists. Together with ARWU, these are the three most prestigious and popular systems for evaluating the quality of tertiary education globally. Although using somewhat different methodologies, they produce relatively similar results. The Top 20 in all three rankings almost invariably consists of about 15 American and 3-4 British universities, with a Swiss, French or Singaporean tertiary institution thrown in for flavour.

BUT THIS IS ACTUALLY A BIG DELUSION. True, the evaluators’ criteria are objective and their work is sufficiently transparent to be cred-

ible. But the problem is that they evaluate quite different things from those that are important to an unsure future student and his or her worried parents.

Teaching quality and teacher training are factors that are difficult to measure in figures. Ranking lists do not even try to: their main emphasis is not on teaching, but on the research that is carried out at the university. In the QS list, 40% of the evaluation is accounted for by the number of scientific publications and their citations in other publications. The remaining 60% are divided between things like number of students, number of teachers, share of foreign students, evaluation of graduates, etc. In ARWU, scientific work carries even greater weight.

THIS IS INCORRECT for a number of different reasons. First, by far not all global tertiary institutions follow this German-Anglo-Saxon model of universities which are also research centres. In Eastern Europe, including in Bulgaria, the majority of universities put greater (or even exclusive) emphasis on teaching. And hence do not have much chance of getting into the rankings. Russia has only one university in the Top 100 of ARWU. The Czech Republic has

only one in the Top 300. Tertiary institutions in the Balkans rarely make it into the lists. Sofia University slots in between place 701 and 750, according to QS, fifteen places before Belgrade University. In ARWU, Sofia ranks between place 901 and 1000 (all three rankings award exact positions only in the Top 100, further down the universities are grouped into batches of 50 or 100).

THERE IS ALSO A SIGNIFICANT DIFFERENCE in the motivation of the different universities. For the paid, expensive, colleges of the US and the UK, it is crucial to be ahead in order to attract students who can afford them. The universities in countries with partially paid or completely free education are in no such need. Perhaps this also explains the relatively low positions of Germany – the country in which the modern research university was born. In ARWU, the top placed German university only ranks 47th (Heidelberg; the Technical University of Munich is 48th, and Göttingen 99th).

Besides this, even objective indicators such as the number of scientific publications can be manipulated if somebody really wants to be ahead

in the ranking. Tertiary institutions in several Arab countries have been accused of hiring highly cited academics under part-time contracts for the sole purpose of using their publishing houses for their papers and pushing them up the rankings. Some universities have even hired “rankings managers” to provide guidance on how to better position the institutions.

FINALLY, THERE IS THE MAIN PROBLEM: ranking lists usually shift the focus from good teaching to other aspects. A ranking based on scientific publications inevitably tips the scales to research and reduces attention to teaching. In addition, it patronizes the natural sciences at the expense of the humanities – simply because there are far more scientific journals and publications in the exact sciences. THE tries to take into account this difference, ARWU ignores it. In practice, what happens, as noted by The Economist, is that students who go to the top-ranked universities, actually encourage them to spend their money on research rather than teaching. In the short term this is good for science; but in the long run it will be damaging because it will produce less well-trained specialists. ■

**FUN
DAY**

Мечтаната
детска
събота

**КАК ДЕТЕТО НИ
ДА ПРОГОВОРИ
ПЕРФЕКТЕН
АНГЛИЙСКИ,
ДОКАТО СЕ
ЗАБАВЛЯВА?**

10% отстъпка за ранни
записвания до **14.09.2018**

NATIVE SPEAKERS

Днес вече никой не се съмнява в необходимостта да се учи английски език от ранна детска възраст. Но как да направим това по най-ефективния и комфортен за малчуганите начин? Многобройни научни изследвания сочат, че ключът е във вярно избраната методика и подхода на учителите към детето.

FUNDAY се наложи като единствената чуждоезикова програма, с която децата успешно напредват по английски език, докато се забавляват. Подобрят - комуникативните си умения и започват да използват чуждия език свободно и уверено в своето ежедневие.

FUNDAY се провежда всяка събота от 10:00 до 15:00 часа и е подходящ за деца от 4 до 14 години. Потънали изцяло в чуждоезикова среда - по 5 учебни часа всяка събота, децата напредват неусетно.

FUNDAY работи с преподаватели от Англия - естествени носители на езика и изключително опитни в работата с деца.

Всяка събота е различна, динамична и много забавна! С грижливо подобрите седмични теми, близки до детския свят и интереси, децата във **FUNDAY** усвояват енциклопедични знания и нова лексика на английски език.

С **FUNDAY** децата развиват своите умения в разнообразни ателиета по изкуства: грънчарство, скулптура, декупаж, стъклопис, квилнинг, оригами и какво ли още не!

В програмата са включени множество нетрадиционни спортове: фехтовка, ориентиране, крикет, стрелба с лък, бейзбол, катерене, Kangoo Jumps и други.

За децата е осигурен топъл обяд и подаръци!

FUNDAY стартира
на **29.09.2018 г.**

Регистрирайте се на
www.funday.bg

С
FUNDAY
съботата
се превръща в
най-чакания
ден за цялото
семейство!

Актуалните промоции
и отстъпки следете във
facebook.com/funday.espa
0899 900 705

КЛАСАЦИИТЕ ПРЕЗ 2018 / THE RANKINGS IN 2018

ARWU (SHANGHAI) 2018		
1.	Harvard University	USA
2.	Stanford University	USA
3.	University of Cambridge	UK
4.	Massachusetts Institute of Technology	USA
5.	University of California, Berkeley	USA
6.	Princeton University	USA
7.	University of Oxford	UK
8.	Columbia University	USA
9.	California Institute of Technology	USA
10.	University of Chicago	USA
11.	University of California, LA	USA
12.	Cornell University	USA
13.	Yale University	USA
14.	University of Washington	USA
15.	University of California, San Diego	USA
16.	University of Pennsylvania	USA
17.	University College London	UK
18.	Johns Hopkins University	USA
19.	Federal Institute of Technology Zurich	SWI
20.	Washington University in St. Louis	USA

TIMES HIGHER EDUCATION 2018		
1.	University of Oxford	UK
2.	University of Cambridge	UK
3.	California Institute of Technology	USA
4.	Stanford University	USA
5.	Massachusetts Institute of Technology	USA
6.	Harvard University	USA
7.	Princeton University	USA
8.	Imperial College London	UK
9.	University of Chicago	USA
10.	Federal Institute of Technology Zurich	SWI
11.	University of Pennsylvania	USA
12.	Yale University	USA
13.	Johns Hopkins University	USA
14.	Columbia University	USA
15.	University of California, LA	USA
16.	University College London	UK
17.	Duke University	US
18.	University of California, Berkeley	UK
19.	Cornell University	USA
20.	Northwestern University	USA

QS WORLD UNIVERSITY RANKING 2018		
1.	Massachusetts Institute of Technology	USA
2.	Stanford University	USA
3.	Harvard University	USA
4.	California Institute of Technology	USA
5.	University of Cambridge	UK
6.	University of Oxford	UK
7.	University College London	UK
8.	Imperial College London	UK
9.	University of Chicago	USA
10.	Federal Institute of Technology Zurich	SWI
11.	Nanyang Technological University, Singapore	SGP
12.	Ecole Polytechnique Federale Lausanne	SWI
13.	Princeton University	USA
14.	Cornell University	USA
15.	National University of Singapore	SGP
16.	Yale University	USA
17.	Johns Hopkins University	USA
18.	Columbia University	USA
19.	University of Pennsylvania	USA
20.	The Australian National University	AUS

Изложение

СВЕТОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

29-30 СЕПТЕМВРИ
СОФИЯ, х-л МАРИНЕЛА

28 СЕПТЕМВРИ
ВАРНА, х-л ЧЕРНО МОРЕ

1 ОКТОМВРИ
ПЛОВДИВ, ГРАНД ХОТЕЛ ПЛОВДИВ

3 ОКТОМВРИ
БУРГАС, ГРАНД ХОТЕЛ ПРИМОРЕЦ

РЕГИСТРИРАЙТЕ СЕ СЕГА
на www.integral.bg

Ипотечен кредит **ДОМ ЗА ТЕБ**

лихва
от **3%**

*От Вкъщи
по-хубаво няма!*

- С ниски лихви
- Честен подход и прозрачни условия
- Безплатна имуществена застраховка

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

*5050
www.ccbank.bg

ЗАСТРАХОВКА

ЗАЩИТЕН ДОМ

ЛЯТНА ПРОМОЦИЯ

ПОГРИЖЕТЕ СЕ ЗА СПОКОЙСТВИЕТО И СИГУРНОСТТА НА ВАШИЯ ДОМ!

Застраховка „Защитен дом“ от ЗАД „Армеец“ осигурява пълно застрахователно покритие на двигимо и недвижимо имущество срещу:

- Пожар, мълния, експлозия;
- Природни бедствия;
- Земеотресение;
- Аварии от ВиК;
- Късо съединение и токов удар;
- Кражба и грабеж, злоумишлени действия на трети лица (вандализъм);
- Други рискове, в зависимост от конкретните нужди на застрахования.

Застраховка „Защитен дом“ е на промоционална лятна цена с 45% допълнителна отстъпка от 1 юни до 30 септември 2018 г.

За повече информация посетете интернет страницата на дружеството www.armeesc.bg или се обадете на националния ни номер 0700 1 3939.

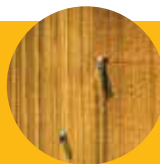
facebook.com/zad.armeesc

72 | **БЪЛГАРСКИТЕ КРЕПОСТИ:
ЦЕПИНА**

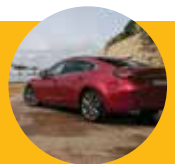
BULGARIAN CASTLES: TSEPINA

62 | **ПОРОБЕНИ ОТ ПШЕНИЦАТА**
IN THE THRALL OF WHEAT

76 | **ЯПОНСКИЯТ НАЧИН**
THE JAPANESE WAY

КОГАТО СТРАХЪТ ПОБЕДИ НАУКАТА

До 2020 година Европа трябваше по план да се е отървала от морбили веднъж завинаги. Вместо това случаите се удвояват

Сред множеството грандиозни планове на Европейския съюз този звучеше сравнително скромно: до 2020 година да се сложи край на случаите на гребна шарка (морбили) в Европа. В края на краищата човечеството успя да се справи с далеч по-сериозната едра шарка. А ваксината срещу морбили, разработена още през 60-те години, е доказано ефикасна и днес около 85% от децата по света я получават още преди едногодишна възраст.

САМО ЧЕ ПРЕЗ ПЪРВОТО ПОЛУГОДИЕ на 2018 година случаите на морбили в Европа не просто не намаляват: те са повече, отколкото за всяка от предишните цели години. Това се дължи на няколко отделни гържави, в които ваксинирането по различни причини е занемарено. България не е сред тях - но там са двете ни най-близки съседки, Сърбия и Гърция, както и Украйна, която всяка година праща у нас близо 400 000 туристи. В минали години и Румъния бе сред страните с локални епидемии на морбили.

ДРЕБНАТА ШАРКА се предизвиква от вирус от семейство парамиксовируси (не я бъркайте с варицела и рубеола, при които причинителите са други). Най-често засяга деца до 10-годишна възраст, но не

и кърмачета, които получават антитела с кърмата. През 80-те години е взимала по няколко милиона жертви годишно; днес, след дългогодишни програми за ваксиниране, фаталните случаи са сведени до няколко хиляди, и то основно при деца, страдащи от недохранване.

Защо тогава Европа, един от най-богатите и развити региони на света, сега отстъпва назад в битката с шарката? За страни като Сърбия и Украйна има обективни фактори - недостиг на ваксини, породен от административни или политически усложнения. Но главната причина е в растящото недоверие на част от населението към ваксините като цяло.

СТРАНИ КАТО ФРАНЦИЯ, ИТАЛИЯ И СЪРБИЯ днес имат по-нисък дял на ваксинираните деца от Бурунди, Руанда и Сенегал, отбелязва The Economist в статия по темата. В някои европейски гържави близо четвърт от населението не вярва в комбинираната ваксина MMR, която създава имунитет срещу морбили, заушка и рубеола. Причината: едно злополучно, недобронамерено и отпадна оттеглено проучване отпреди две десетилетия. Според това проучване, дело на британския медик Андрю Уейкфийлд, има връзка

между MMR и случаите на аутизъм при децата. Уейкфийлд публикува резултатите си през 1998 в авторитетното издание Lancet и препоръчва отказ от комбинираната ваксина в полза на нови отделни ваксини за всяко от заболяванията (по една случайност той тъкмо е патентовал своя ваксина срещу морбили).

НИТО ЕДНО ОТ МНОЖЕСТВОТО повторни изследвания оттогава не е повторило резултатите на Уейкфийлд. Разследване на Sunday Times разкри, че той е имал и други конфликти на интереси - примерно бил е субсидиран от адвокатите на група родители, съгещи производителя на ваксините за мултимилionни обезщетения. Проверка на Lancet установи, че Уейкфийлд е фалшифицирал повечето си резултати и през 2010 изданието реши безпрецедентно да оттегли публикацията и да се извини. А британският Общ съвет по медицина след продължително разследване призна Уейкфийлд за виновен във фалшификация и злоупотреба с включените в изследването си деца, и му забрани да практикува медицина в страната. За разлика от сензационните заглавия, че ваксините предизвикват аутизъм, тази информация очевидно не е стигнала до повечето хора. ■

Le Poulet

Приказно пиле Доказано френска история

ФРЕНСКА ПОРОДА
БАВНО РАСТЯЩО ПИЛЕ

30% ПО-ДЪЛЪГ СРОК
НА ОТГЛЕЖДАНЕ

ХРАНЕНЕ, ПОДЧИНЕНО
НА ИДЕЯТА AD LIBITUM

ХРАНЕНИ СЪС 100%
РАСТИТЕЛНА ХРАНА

ОТГЛЕЖДАНИ В С. БАНЯ
ДО ЯЗ. ЖРЕБЧЕВО

www.leroulet.bg

Гаранция от **Градус®**

Симона
Complex

HOTEL *Simona Complex*

Sofia, Bulgaria

721 Okolovrasten Pat Str.

Reception: +359 889 428 514

e-mail: info@simonacomplex.com

www.simonacomplex.com

WHEN FEAR BEATS SCIENCE

By 2020 Europe was supposed to have got rid of measles once and for all. Cases of infection are doubling instead

Among all of the European Union's impressive plans this one sounded relatively modest: by 2020 the cases of measles in Europe should be brought to zero. After all, mankind managed to get rid of the much graver smallpox disease. And the measles vaccine which was developed back in the 1960s has proven its efficiency and today about 85% of children around the world are vaccinated before they get 1 year old.

HOWEVER, IN THE FIRST HALF of 2018 the cases of people infected with measles in Europe not only failed to diminish: they exceeded the cases reported in each of the previous entire years. The results are caused by a few countries in which vaccination has been neglected for one reason or another. Bulgaria is not among them - but the group includes two of our closest neighbours, Serbia and Greece, as well as Ukraine which sends about 400,000 tourists to Bulgaria every year. In previous years, Romania used to rank among the countries with local measles outbreaks too.

MEASLES is caused by a virus from a paramyxoviruses family (do not mistake it with chickenpox and rubella which have other causers). Most often it affects children aged up to 10, but not sucklings who get antibodies with their mothers' milk. During the 1980s the disease used to take several millions of victims every year; today, after many years of vaccination programmes, fatalities

have diminished to several thousand, mainly concerning children suffering from malnutrition. Why then is Europe, one of the world's richest and most developed regions, giving in to the battle against measles? For countries like Serbia and Ukraine there are objective reasons: shortage of vaccines caused by either administrative or political complications. But the main reason is the growing suspicion of a part of the people against vaccines as a whole.

COUNTRIES LIKE FRANCE, ITALY AND SERBIA now have lower shares of vaccinated children than Burundi, Rwanda and Senegal, The Economist noted. In some countries in Europe nearly one fourth of the people do not trust the combined MMR vaccine which

provides immunity against measles, mumps and rubella. The reason: an ill-fated, malevolent and long-retracted research made two decades ago.

According to the study done by the British doctor Andrew Wakefield, there is a link between MMR and the cases of autism among children. Wakefield published his results in 1998 in the prestigious Lancet journal and recommended that the combined vaccine was replaced by new separate vaccines for each of the diseases (by a mere chance, he had just patented his own vaccine against measles).

NONE OF THE MANY investigations that followed since then repeated Wakefield's results. A research by Sunday Times revealed that the doctor had other conflicts of interest too - for example, he was subsidized by the lawyers of a group of parents who were suing the vaccine producer for millions worth of indemnities. A Lancet investigation found out that Wakefield had falsified most of his results and in 2010 the journal unprecedentedly decided to retract the article and apologize. And following a long investigation, the UK General Medical Council claimed Wakefield guilty of forgery and abuse of the children involved in his study and prohibited him from practising medicine in the country. Unlike the sensational titles claiming that vaccines cause autism, this information obviously failed to reach the majority of people. ■

ПОРОБЕНИ ОТ ПШЕНИЦАТА

Вече 11 600 години човечеството служи с пот и мъки на едно растение, което всъщност подлага на риск самото му бъдеще

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Около 9600 години преди новата ера едно малко племе на ловци-събирачи в Месопотамия се научило да яде твърдите плодове на растенията от семейство Triticum, тоест пшеница. В естествения си вид тези зърна били негодни за консумация; но смлени и обработени, се оказали отличен източник на въглехидрати и протеин (пшеницата съдържа средно 13% протеин, чувствително повече от всички други зърнени култури).

НЕ ЗНАЕМ КОЕ Е БИЛО това племе, разбира се, нито къде точно в Близкия изток се е случило събитието. Но знаем със сигурност, че през следващите няколко столетия хората се научили сами да сеят пшеницата и я култивирали, за да увеличат качеството и количеството на добива. Това било същинското начало на човешката цивилизация: вместо непрекъснато да се скитат, за да си набавят прехраната, хората се установили на едно място, а изобилието от храна им освободило свободно време за забавления, наука и изкуства. Заради култивирането на пшеницата днес имаме неща като електричеството и телефона, "Мона Лиза" и "Междузвездни войни". То, в по-голяма степен дори от овладяването на огъня и металите, е направило човека доминиращия вид на планетата. Или поне така гласи традиционното схващане на историците.

НАПОСЛЕДЪК ОБАЧЕ все повече учени поставят под въпрос благотворния ефект на партньорството ни с Triticum Aestivum и останалите от това семейство. "Земеделската революция е най-голямата измама в историята", пише израелският историк Ювал Ноа Харари в нашумялата си книга "Sapiens. Кратка

история на човечеството". "Вместо да се превърне в начало на нова епоха на лекия живот, земеделската революция прави живота на хората като цяло по-труден и по-малко удовлетворителен от този на събирачите. Последните прекарвали времето си в по-стимулиращи и по-разнообразни занимания и били заплашени в по-малка степен от глад и болести. Земеделската революция наистина увеличила общото количество храна, с което хората разполагали; но допълнителната храна не е равнозначна на пълноценно хранене или на повече свободно време, а по-скоро на рязко увеличаване на населението и поява на разглезени елити. Среднестатистическият земеделец работи повече от среднестатистическия събирач и срещу това получава по-лоша храна."

ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛИЕТО И БОЛЕСТИТЕ е лесно проследима. Преди това хората живеели на малки, разпокъсани групи, което ограничавало разпространението на епидемии. Хранели се изключително разнообразно: с дивеч, корени, ядки, гъби, плодове, което им осигурявало всички необходими вещества. Това е в рязък контраст със земеделските общества, в които чак до XX век обикновено основната храна на мнозинството е идвала само от една култура. Пословичен е случаят с японския флот в края на по-миналия век: хранени само с бял (тоест белен) ориз, матросите масово хващат загадъчна и често смъртоносна болест, наречена по-късно Бери-бери. След десетки хиляди смъртни случаи причината най-после е разкрита. Бери-бери се предизвиква от дефицит на тиамин, тоест витамин В1. Както и другите зърнени култури, оризът съдържа достатъчно тиамин - но той е съсредоточен в ▶

WELCOME YOUR 5 star vacation

- ★ Shining sun
- ★ Sands and blue waves
- ★ SPA 6th Sense centre
- ★ Spectacular experience
- ★ Special relation

DESTINATION BURGAS
SEA GARDEN

GRAND HOTEL & SPA

PRIMORETZ

SINCE 1959

WWW.HOTELPRIMORETZ.BG

+359 56 812345 ✉ info@hotelprimoretz.bg 📱 Grand Hotel Primoretz

THE GRAND HOTEL & SPA PRIMORETZ TEAM AWAITS YOU

► Люспестата обвивка. Беленият ориз в продължение на векове е деликатес и белег за висок социален статус, защото обелването му е било труден и скъп процес. Но през XIX век това вече може да се прави с машини и когато командването на флота набира доброволци, обещанието за бял ориз всеки ден е най-силният му коз. Всъщност дори след разкриването на причината за Бери-бери, когато флотското командване решава през ген матросите да ягат ечемик, това предизвиква остро недоволство и бунтове.

ДРУГ ДОБЪР ПРИМЕР за рисковете от монокултурната прехрана е прословутият ирландски картофен глад от 1845-1849. Каменистата и с бедни почви Ирландия се оказва идеална за отглеждане на внесени от Новия свят картофи. Всъщност толкова идеална, че местните селяни не саят вече почти нищо друго. Но през 1845 по картофите плъзва "картофената чума" - всъщност един микроорганизъм от рода на плесените (*Phytophthora infestans*). Производството на картофи спада от около 16 млн. тона до едва 2 милиона тона през 1847. Близо един милион ирландци измират от глад; още около милион напуска страната, търсейки спасение в Новия свят.

ДНЕС ОПАСНОСТИТЕ ОТ МОНОКУЛТУРИТЕ са добре известни, разбира се. Но това галеч не означава, че сме се отказали от тях. Тъкмо напротив. Ролята на "големите четири" - пшеницата, ориза, царевичката и соята - в икономиката и живота ни постоянно расте. Те осигуряват над две трети от храната ни. Пшеница днес се сее на над 220 милиона хектара - колкото площта на двайсет Българи. Всъщност, казва Харари, не човекът е култивирал пшеницата, а пшеницата е култивирала човека, принуждавайки го непрекъснато да се грижи за нея и да я превърне в най-разпространеното растение на планетата.

Производството ѝ се е утроило от 60-те години до днес, и вероятно ще трябва да се утрои още веднъж до средата на този век, за да изхрани прогнозираните 10 милиарда души, които ще населяват планетата през 2050 година. Представете си какъв ефект би имало върху съвременния свят от някое заболяване на пшеницата, сходно с ирландската "картофена чума".

ИМА И ДРУГИ ПРОБЛЕМИ. Четирите големи зърнени култури изтощават почвите във висока степен; освен това, понеже често се отглеждат и при условия, твърде различни от естествената им среда, те изискват много повече напояване, наторяване и допълнителна обработка от местните култури. Днес селското стопанство

Ролята на "големите четири" - пшеницата, ориза, царевичката и соята - в живота ни постоянно расте. Те осигуряват над две трети от храната ни

дава над една трета от всички парникови емисии - нищо, че обвинителните погледи и рестрикции са насочени главно към сектори като автомобилите. При растящото население селското стопанство може да саботира напълно всичките ни опити за борба с глобалното затопляне.

ИМА ЛИ СПАСЕНИЕ от тази робска зависимост? Много учени настояват, че има, и създават специални организации, които работят по проблема. Такава е Crops For The Future - международен изследователски център в Малайзия, посветен на съживяването на забравени култури и налагането им на пазара. В градините на центъра край Куала Лумпур се отглеждат стотици видове, които с векове са били важни храни за малайците, но след това са били изместени от чудовищните монокултури. "Ние сме изцяло зависими от пшеницата, царевичката, ориза и соята", обяснява Сайед Азам-Али, ръководител на центъра, пред BBC. "Но освен тези четири има още над 7 000 други култури, които сме отглеждали от векове. А днес ги игнорираме".

СЪЖИВЯВАНЕТО НА ТЕЗИ КУЛТУРИ не само ще направи храната ни по-разнообразна и полезна; то ще се отрази чувствително на цялата търговска верига. Вместо да внася пшеница или ориз от другия край на света с цената на огромни транспортни и екологични разходи, всяка страна би могла да отглежда местните си култури. Има само един проблем: първо хора като Азам-

Али трябва да спечелят производителите и хранителната промишленост. В крайна сметка фермерите ще сеят онова, което им носи най-добри доходи.

Растящият интерес към здравословното хранене обаче може да помогне много за налагането на забравените видове. Добър пример от България е т. нар. "лимец", който в последните години се рекламира усилено като по-полезна алтернатива на пшеницата. Всъщност лимецът е просто вид пшеница - *Triticum monosocum* и *Triticum dicocum*, доста разпространен по времето на гревните траки. Ниското съдържание на глютен прави еднозърнестия лимец негоден за печене на хляб - ако си купувате "хляб от лимец", знайте, че става дума за смес с обикновена пшеница. Но растицата популярност на лимеца е факт, който подтиква все повече фермери да го сеят вместо традиционните култури.

Същото би могло да се случи и с други традиционни за България растения - стига само хората да осъзнаят предимствата им. Като например, че е доста по-добре да изядеш израслата в двора ти мушмула (още една бързо изчезваща у нас култура), отколкото да си купиш банан, откъснат зелен в Еквадор и пътувал цял месец в трюма на кораб. "Проблемът ни с храната не е несигурността, а невежеството", казва Сесилия Тортахата, изследовател от Сингапурския университет, пред BBC. Едва когато това невежество си отиде, най-после бихме могли да се отървем от това робство, продължаващо от 11 600 години. ■

In the Thrall of Wheat

For 11,600 years now, humankind has been toiling in the service of a plant that actually puts its very future at risk

By KONSTANTIN TOMOV / Photography SHUTTERSTOCK

About 9,600 years BC, a small tribe of hunter-gatherers in Mesopotamia learned how to eat the hard fruits of the plants of the Triticum family, i.e. common wheat. Raw, these grains were unfit for consumption; ground and processed, however, they proved to be an excellent source of carbohydrates and proteins (wheat contains an average 13% of protein, much more than all other grain crops).

WE DON'T KNOW WHICH THIS TRIBE WAS, of course, nor exactly where in the Middle East this happened. But we know for sure that over the next few centuries people learned to plant wheat and cultivated it to increase crop quality and yield. This was the very beginning of human civilization: instead of forever roaming to find nourishment, people settled in one place and the abundance of food gave them time for entertainment, science and arts. Because of the cultivation of wheat, today we have things like electricity and the telephone, the Mona Lisa, and Star Wars. More than even the discovery of fire and metals, it has made the human being the dominant species on the planet. Or, at least, that's the traditional view of historians.

LATELY, HOWEVER, more and more scientists are questioning the beneficial effect of our partnership with Triticum Aestivum and the other plants of this family. "The Agricultural Revolution was history's biggest fraud," Israeli historian Yuval Noah Harari writes in his head-

line-making book Sapiens: A Brief History of Humankind. "Rather than heralding a new era of easy living, the Agricultural Revolution left farmers with lives generally more difficult and less satisfying than those of foragers. Hunter-gatherers spent their time in more stimulating and varied ways, and were less in danger of starvation and disease. The Agricultural Revolution certainly enlarged the sum total of food at the disposal of humankind, but the extra food did not translate into a better diet or more leisure. Rather, it translated into population explosions and pampered elites. The average farmer worked harder than the average forager, and got a worse diet in return."

THE RELATIONSHIP BETWEEN AGRICULTURE AND DISEASES is easy to trace. Before that, people lived in small, scattered groups that limited the spread of epidemics. Their food was extremely varied; game, roots, nuts, mushrooms, fruits, which provided them with all the necessary substances. This is in stark contrast with agricultural societies, in which right up to the 20th century the staple food of the majority usually came from a single crop. A case in point is provided by the Japanese Navy in the late 19th century: eating only white rice (i.e. polished rice), many sailors contracted a mysterious and often fatal disease, later called beriberi. After tens of thousands of deaths, the cause was finally discovered. Beriberi is caused by a thiamine (vitamin B1) deficiency. Like other cereals, rice contains enough thia-

mine – but it is concentrated in the outer layer. Polished rice was a delicacy and a sign of high social status for centuries because polishing was a difficult and expensive process. But in the 19th century this could be done with machines and when the naval command recruited volunteers, the promise of white rice each day was its major lure. In fact, even after the discovery of the cause of beriberi, when the naval command decided that sailors would eat barley every other day, this caused great dissatisfaction and riots.

ANOTHER GOOD EXAMPLE of the risks of monoculture food is the notorious Irish Potato Famine of 1845-1849. With its stony and poor soil, Ireland proved ideal for growing potatoes that were brought from the New World. So ideal, in fact, that the local peasants hardly planted anything else. But in 1845, the crops were hit by the potato blight – actually a fungus-like organism (Phytophthora infestans). Potato production dropped by about 16 million tonnes to just 2 million tonnes in 1847. Nearly one million Irish died of hunger and about just as many left the country, seeking salvation in the New World.

TODAY THE DANGERS OF MONOCULTURES are well known, of course. But this does not mean that we have abandoned them. On the contrary. The role of the "big four" – wheat, rice, maize and soybean – is constantly growing in our economy and our

lives. They provide over two-thirds of our food. Today wheat is planted on over 220 million hectares – 20 times the size of Bulgaria. In fact, Harari says, not man cultivated wheat, but wheat cultivated man, forcing him to constantly care for it and turn it into the most widespread plant on the planet. Its production has tripled since the 1960s and will probably have to triple yet again by the mid-21st century in order to feed the projected 10 billion people who will populated the planet in 2050. Just imagine what effect a wheat disease, similar to the Irish potato blight, would have on the modern world.

THERE ARE OTHER PROBLEMS AS WELL.

The four big grain crops deplete the soil to a large degree. Moreover, because they are often grown in conditions that are quite different from their natural habitat, they require much more irrigation, fertilization and additional tilling than indigenous crops. Today, agriculture accounts for over one third of all greenhouse gas emissions – despite the fact that accusatory looks and restrictions are mainly directed at sectors like the automotive one. With the growing population, agriculture could completely sabotage all our efforts in the fight against global warming.

IS THERE ANY ESCAPE from this slavish dependence? Many scientists argue that there is and set up special organisations to deal with the problem. One of them is the global

research centre Crops for the Future (CFF) in Malaysia, dedicated to the revival of forgotten crops and their marketing. In the CFF gardens near Kuala Lumpur, hundreds of species are grown which have been important foods for the Malaysians for centuries, before being displaced by the monstrous monocultures. "We're dependent on wheat, maize, rice and soybean," CFF head Sayed Azam-Ali told the BBC. "But besides these four, actually there's 7,000 crops we've been farming for thousands of years. We ignore all of those."

THE REVIVAL OF THESE CROPS will not only make our diet more varied and nutritious, it will significantly impact the entire retail chain. Instead of importing wheat or rice from the other

"The Agricultural Revolution certainly enlarged the sum total of food at the disposal of humankind, but the extra food did not translate into a better diet or more leisure"

end of the world at huge transport and environmental costs, each country could grow its native crops. There's only one problem: first people like Azam-Ali will have to win over the producers and the food industry. Ultimately, farmers will plant what is most profitable. However, the growing interest in a healthy diet could greatly help to revive the forgotten species. A good example from Bulgaria is the so-called spelt, which in recent years has been widely advertised as a healthier alternative to wheat. In fact, spelt is simply a type of wheat: *Triticum monococcum* and *Triticum dicoccum*, common at the time of the ancient Thracians. The low gluten content makes small spelt unfit for baking bread – if you're buying "spelt bread", you should know that it is a mixture with ordinary wheat. But the growing popularity of spelt is a fact that makes more and more farmers plant it instead of traditional crops. The same could also happen with other traditional Bulgarian plants – as long as people realise their advantages. As, for example, that it is much better to eat the medlars growing in your backyard (another rapidly disappearing crop in Bulgaria) than to buy a banana, picked while still green in Ecuador and travelling for a whole month in a ship's hold. "There is no food insecurity in the world, there is food ignorance," says Cecilia Tortajada, senior research fellow at the National University of Singapore. Only when this ignorance disappears could we finally get rid of this servitude that has lasted for 11,600 years. ■

Бърза кола, млада жена и няколко лъжи

Съществува ли кризата на средната възраст и защо средата на 40-те е повратна точка в живота на човек

Текст КРИСТИНА НИГОХОСЯН / Фотография SHUTTERSTOCK

Той похарчва цяло състояние за спортна кола, а тя – за запълване на бръчки и скъпа козметика. Той започва връзка с два пъти по-млада жена, а тя прекратява няколко приятелства, защото е решила да започне „на чисто“. Реална ли е кризата на средната възраст и наистина ли човек взема радикални решения за живота си, когато прехвърли 45 години? Според мнозина психолози, съществуването на този феномен е доста преувеличено.

ТЕРМИНЪТ „КРИЗА НА СРЕДНАТА ВЪЗРАСТ“ е употребен за първи път през 1965 от канадския психоаналитик Елиът Жак и подхванат радушно от фройдистите. Ерик Ериксън нарича тази фаза „средна зрялост“ - времето, когато хората си задават въпроси за смисъла и съществуването си. Гейл Шийхи многократно говори за този период в книгата си „Преходи“ (изд. „Кибев“) и превръща „кризата“ в културен феномен, чийто символ са червените спортни коли и изневерите. Нормалния преход към зрялата възраст се вижда като някакъв преломен момент, в който да преоценим нещата, които имаме и които сме искали. Онези от нас, направили погрешни избори, осъзнават, че времето напредва. Какво става обаче с хората, които са доволни от живота си? Трябва ли да влязат в задължителната криза на 45-те?

ЕДВА 10 % ОТ ХОРАТА ПРЕЖИВЯВАТ подобна криза и в повечето случаи тя е предизвикана от неприятно събитие в живота им. Обикновено такава е смъртта на родител (сравнително очаквано

събитие, ако сме към края на 40-те си години), загубата на работа, влошено здравословно състояние (свързано с обичайните процеси в организма на тази възраст) – неща, с които се справяме в последствие. Възможно ли е въпросната криза да е чисто и просто натрупан стрес от незадоволителен брак, неблагоприятна професия и все по-силното тиктакане на биологичния часовник, който води до спад на потенциалността при мъжете и менопауза при жените?

И БЕЗ ДА ГО НАРИЧАМЕ С ДРАМАТИЧНИ ИМЕНА, периодът от живота на човек между 40 и 50 години носи някои промени. В повечето случаи те са свързани с прословутата U-крива на щастието, за която говорят различни изследователи от различни сфери. Върховете ѝ са най-щастливите периоди в живота ни, докато дъното ѝ показва най-нещастното ни време. Както се досещате, първите са свързани с детството, юношеството и след това със старостта. Затова пък десетилетието между 40 и 50 се оказва най-потискащият период в живота ни. Причините за това са в горния параграф. Ако сме в него, горе главата – когато прехвърлим 50, надживяваме факта, че не сме станали СЕО на компания, милионери, известен хирург или каквито сме си мечтали да бъдем. Вместо това се радваме на нещата, които имаме, не обръщаме внимание на лошите новини и се фокусираме над всичко хубаво, което светът още има да ни предложи.

ВСЪЩНОСТ СРЕДНАТА ВЪЗРАСТ НА СЪВРЕМЕННИЯ ЧОВЕК

съвсем не е онази, която се е считала за такава през 60-те. Продължителността на живота бавно, но сигурно се увеличава, като някои хора са способни да живеят пълноценно дори когато прехвърлят 90. Коя тогава е средната възраст? И защо въобще трябва да наричаме нормалните физиологични промени в организма ни „криза“? След 45 може да ни е по-трудно да запомняме нова информация или да си спомним името на новия колега, но това се дължи на прехода от флуидна към кристална интелигентност. Според концепцията на Реймънд Кетъл, от пубертета до третото си десетилетие ние решаваме по по-абстрактен и новаторски начин проблемите пред нас, т.н. флуидна интелигентност. В средата на 30-те тя се превръща в кристална интелигентност – използваме знанията и опита, които сме натрупали до момента, за да вземаме решения.

И ВСЕ ПАК – КАКВО ПРАВИМ СЪС СПОРТНАТА КОЛА и желанието за нов партньор? Заплахата от развод в тази възраст е толкова реална, че си е спечелила и име: „Революция на посивелия развод“. Двойките със стабилен брак имат няколко принципа, към които се придържат, за да запазят семейството здраво: да работят като екип („ние“ вместо „ти“ и „аз“), да превърнат партньора си в източник на психологическа сигурност и да добавят нови неща в ежедневието си – от ваканция на екзотично място до експерименти в сексуалния живот. ■

DENTAL CLINIC EO Dent

ДЕНТАЛЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Подарете си красива усмивка в EO Dent и решете своите проблеми със зъбите за една седмица в България. Цялостна грижа - от избелване до имплантология, 3D диагностика, лечение с лазер, фасети и циркониеви конструкции. В EO Dent можете да заспите (със специална упойка-седация) и да се събудите с преобразена усмивка.

Всичко това е реалност в дентални клиники EO Dent. 15 години опит, доверие и сигурност!

EO Dent е клиниката, която преобрази усмивките на много известни личности - Силвестър Сталоун, Йордан Йовчев, Катерина Евро, Татяна Лолова, Николета Лозанова и много други.

DENTAL TOURISM IN BULGARIA

Treat yourselves to a beautiful smile at EO Dent and find a solution to your teeth problems during one week in Bulgaria.

Complete care for your smile - from teeth whitening to implant dentistry, 3D diagnostics, laser treatment, veneers and zirconia constructions. In EO Dent you can fall asleep (with special anesthesia) and wake up with transformed smile.

All this is reality in the EO Dent dental clinics. Many years of experience, confidence, and security.

EO DENT is the clinic that has transformed the smile of many celebrities - Silvester Stallone, Yordan Yovchev, Katerina Evro, Tatyana Lolova, Nikoleta Lozanova and many others.

A Fast Car, a Young Woman and a Few Lies

Does the midlife crisis exist and why is the middle of the 40s a turning point in a person's life

By CRISTINA NIGOHOSSYAN / Photography SHUTTERSTOCK

He is spending a fortune on a sports car and she - for filling up wrinkles and expensive cosmetics. He is starting a relationship with a woman twice as young as he is, and she puts an end to several friendships, because she has decided to start "anew". Is the midlife crisis real and does a person truly take radical decisions regarding his/her life, when he/she is over 45? According to many psychologists, the existence of this phenomenon is quite exaggerated.

THE TERM „MIDLIFE CRISIS“ was used for the first time in 1965 by the Canadian psychoanalyst Elliott Jaques and cordially picked up by the Freudists. Erik Erikson calls this stage "middle adulthood" - the time in which people are asking themselves questions about the meaning and their existence. Gail Sheehy talks many times about this period in her book "Passages" (published in Bulgaria by "Kibea" publishing house) and transforms the "crisis" into a cultural phenomenon, the symbol of which are the red sports cars and the infidelities. The normal transition towards the mature age is seen as some kind of a turning point, in which we are to reassess the things that we have and the ones we wanted. Those of us who have made wrong choices are realizing that time is running out. What happens though with the people who are satisfied with their lives? Should they enter the obligatory crisis of the 45 years old people?

ONLY 10 % OF THE PEOPLE ARE EXPERIENCING such a crisis and in most cases it is caused by an unpleasant event in their life. Such an event is usually the death of a parent (a comparatively expected event, if we are nearing the end of our 40 years of age), the loss of a job, a deteriorated state of health (connected with the natural processes in the body at that age) - things, which we subsequently

cope with. Is it possible that the said crisis is just accumulated stress from an unsatisfactory marriage, a thankless job and the ever louder ticking of the biological clock, which leads to a decrease in potency with men, and menopause with women?

EVEN WITHOUT GIVING DRAMATIC NAMES TO IT, the period of a person's life when he/she is between 40 and 50 years old is bringing some changes with it. In most cases they are connected with the famous happiness U curve, talked about by various researchers from various fields. Its peaks are the happiest periods in our life, while its bottom indicates our most unfortunate time. As you may guess, the first ones are connected with childhood, adolescence and then with old age. On the other hand the decade between the ages of 40 and 50 turns out to be the most depressing period in our lives. The reasons for this are in the paragraph above. If we are in it, cheer up - when we are older than 50, we are overcoming the fact that we have not become CEOs of a company, millionaires, a famous surgeon or

whatever we have dreamt of being. Instead we are pleased with the things that we have, we are paying no attention to the bad news and we are focusing on everything good that the world still has to offer to us.

IN FACT MODERN MAN'S MIDLIFE is not at all the one considered as such during the 60s. Life expectancy is slowly but surely increasing, with some people being able to live a full-valued life even when they are over 90 years old. What is midlife then? And why at all should we call the normal physiological changes in our body "a crisis"? After 45 it may be more difficult for us to memorize new information or to remember the name of the new colleague, but this is due to the transition from fluid to crystallized intelligence. According to Raymond Cattell's conception, from our puberty to our third decade of life we are solving in a more abstract and innovative way the problems that we are facing, the so-called fluid intelligence. In the middle of the 30s it transforms into a crystallized intelligence - we are using the knowledge and experience, which we have accumulated until the given moment, in order to take decisions.

HOWEVER - WHAT DO WE DO WITH THE SPORTS CAR and the desire for a new partner? The threat of a divorce in that age is so real, that it has earned itself a name as well: "Gray divorce revolution". The couples with a stable marriage have several principles which they adhere to, in order to keep the family healthy: to work as a team ("us" instead of "you" and "me"), to transform their partner into a source of psychological confidence, and to add new things in their daily round - from a vacation in an exotic place to experiments in the sexual life. ■

Избери пенсионните
фондове на **ЦКБ Сила**,
защото **мечтите**
се нуждаят от **закрила.**
И не спирай.

ИЗБЕРИ ПОАД „ЦКБ-СИЛА“: ПЪРВОТО РЕГИСТРИРАНО В БЪЛГАРИЯ ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 1994 г.
КЪМ 30.06.2018 г. – С 420 ХИЛЯДИ КЛИЕНТИ И НАД 1,2 МИЛИАРДА ЛЕВА УПРАВЛЯВАНИ НЕТНИ АКТИВИ В ПЕНСИОННИТЕ ФОНДОВЕ
(ДАННИ НА КФН WWW.FSC.BG).

ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ОТ МАРТ 1996 г.

*Посочените резултати нямат по необходимост връзка с бъдещи резултати.

С грижа за Вас!

БЪЛГАРСКИТЕ КРЕПОСТИ: НЕПОКОРИМАТА ЦЕПИНА

Някогашната столица на гордия Алексий Слав е устояла на безчет императори и дори на прочутия Лала Шахин

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография КОЛЕЛА

Разликата между началника и лидера е, че началникът подкарва, докато лидерът води, обичал да казва Тъдър Рузвелт.

ЕДИН ОТ НАЙ-УСТОЙЧИВИТЕ МИТОВЕ в нашата история е този за липсващите лидери: как българите, разпокъсани и лишени от предводителство, не оказали съпротива на османското нашествие и паднали, без дори да гадат една голяма битка на поробителите.

Това е не само неточно, но и нечестно. И в отчаяната съпротива срещу османците, и преди това във вековните борби срещу съседни и нашественици, българите са имали своите забележителни водачи. Десетки места у нас още пазят спомена за тях - и освен това ви предлагат чудесни възможности за автомобилна разходка през уикенда.

ТЪКМО ТОВА Е ЦЕЛТА на "Българските крепости", новата поредица на Bulgaria ON AIR. В 12 последователни епизода, с любезната помощ на новия Volkswagen Touareg ще ви разведем из тези често непристъпни

места и ще ви припомним за хората, които са ни ги оставили.

ПЪРВИТЕ НИ СПИРКИ са две села, тясно свързани с историята на Алексий Слав, един от първите и най-могъщи независими феодални на средновековна България.

В Паталеница, на 25 километра от Пазарджик, търсим останките от Баткунион - най-големия укрепен град в региона в зората на Второто българско царство. Но за съжаление буквално удряме на камък: от величествената някога крепост са останали няколко плочи, обрасли с бурени. Все още добре запазена е обаче тукашната църква "Свети Димитър" - също реликва от XI или XII век. Горещо ви я препоръчвам. Съвсем малко са храмовете от тази епоха у нас в толкова добро състояние - макар стенописите да плачат за спешна реставрация.

От Паталеница продължаваме към Дорково, село в Чепинската котловина, недалеч от Велинград. На няколко километра южно от него е мястото, гало името на цялата местност: крепостта Цепина.

ТОЗИ ВИСОК НАД КИЛОМЕТЪР връх е бил обитаван още в каменната епоха. По-късно тук се установили бесите, едно от най-буйните тракийски племена, и осеяли планината с култовите си огнища. После византийците ги покръстили (последни от всички траки), и през VI век построили тук трикорабна базилика. Две столетия по-късно, при хан Пресиян, областта минала във владение на България; после няколко пъти сменила господарите си, за да бъде отвоювана обратно от цар Калоян през 1205 година.

УПРАВИТЕЛ НА РОДОПСКАТА ОБЛАСТ станал Алексий Слав, племенникът на българския цар.

След смъртта на Калоян властта в Търново била узурпирана от Борил, но Алексий Слав отказал да признае властта му и се оттегил като самостоятелен владетел. Оженил се за гъщерята на латинския император Анри го Ено и от него получил титлата деспот. Според съвременниците му бил огромен мъж, над два метра висок, самоуве-

"БЪЛГАРСКИТЕ КРЕПОСТИ" е съвместен проект на "КОЛЕЛА" по Bulgaria ON AIR и на Volkswagen България. "BULGARIAN CASTLES" is a joint project of "KOLELA" on Bulgaria ON AIR and Volkswagen Bulgaria.

рен, но и с тънък дипломатически усет. После навреме усетил новия баланс на силите и след разрива с кръстоносците се сродил с епирския владетел Теодор Комнин.

В ЦЕПИНА, ПЪРВАТА СИ СТОЛИЦА, деспот Алексий построил внушителна крепост: с над 25 декара площ, с 640-метрова стена, висока пет метра и дебела почти два. Под замъка и трите крепости имало водохранилища, предвидени за дълги обсади.

По-късно Алексий Слав преместил трона си в Мелник, но Цепина си останала ключова крепост. Хронистът Григорий Акрополит разказва за три отчаяни похода на никейския император Теодор II Ласкарис да си я върне, и трите завършили с унижителни отстъпления.

При първия императорските войски били спрени от лошото време. При втория, водени от Алексий Стратигопул от Сяр, навлезли в гъстите рогопски гори и внезапно чули виковете и зов на тръби. Бойците на Алексий били обхванати от ужас и побегнали сяпко, наранявайки се от клоните. Целият визан-

тийски обоз и конете останали плячка на българските "пастири и свинари", както язвително отбелязва Акрополит.

НАКРАЯ РАЗЯРЕНИЯТ ИМПЕРАТОР тръгнал лично на поход от Адрианопол, начело на внушителна сила, огромен обоз и "различни машини за превземане на крепости", пише византийският хронист. Теодор II стигнал до Баткун и прати разубавачи, а после предпазливо потеглил към Цепина. Местността обаче се оказала толкова дива, че свитата му не можела да язди. След една нощ в горите, при пограничните студовете и поледищата, Ласкарис се отказал, разграбил на връщане Баткун и се върнал в Адрианопол.

После по силата на последвалия мирен договор с цар Михаил Асен византийците все пак получили крепостта, но през XIV век императрица Анна я върнала на цар Иван Александър за помощта му срещу узурпатора Кантакузин.

ЦЕПИНА УСТОЯЛА ДОРИ на самия Лала Шахин, прославения водач на османските вой-

ски. През 1373 година, след няколко месеца обсада, припасите и водата на защитниците били на привършване. Но пашата склонил да сключи договор с тях: да ги остави сами да разтурят крепостта, но да не разорява града около нея и да остави на цялата местност известно самоуправление.

Градът Цепина оцелял чак до средата на XVI век, когато населението го напуснало и основало днешното Дорково. Манастирът на върха бил разорен век по-късно при принудителното помохамеданчване на местните българи.

СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО мястото е проучено от молдовския учен Полихроний Сирку, който прави първите разкопки. Покрай гръбното Сирку открива и два мраморни релефа на Свети Павел и Свети Петър, които решава да прати в Петербург по генерал Скобелев. Тези безценни спомени за средновековна България са там и до днес, изложени в Ермитажа. По една или друга причина, българската държава никога не е предприемала стъпки да си ги получи обратно. ■

Църквата "Св. Димитър" в Паталеница
St. Demetrius church in Patalenitsa

Bulgarian Castles: The Invincible Tsepina

The once capital of the proud Alexius Slav resisted countless emperors and even the famous Lala Şahin Pasha

By KONSTANTIN TOMOV / Photography KOLELA

The difference between a leader and a boss is that the leader leads and the boss drives, Theodore Roosevelt liked to say.

ONE OF THE MOST PERSISTENT MYTHS in our history is that of missing leaders: how the Bulgarians, fragmented and deprived of leadership, did not put up any resistance to the Ottoman invasion and were conquered without even a single big battle.

This is not only inaccurate, it is also unfair.

Both during the desperate resistance against the Ottomans and earlier in the centuries of struggles against neighbours and invaders, the Bulgarians had their remarkable leaders. Dozens of places around the country still preserve their memory – as well as providing great opportunities for a weekend trip by car.

THIS IS EXACTLY THE AIM of 'Bulgarian Castles', the new series of Bulgaria ON AIR. In 12 instalments, with the kind assistance of the new Volkswagen Touareg, we will take you to these often inaccessible places and remind you of the people who left them to us.

OUR FIRST STOPS are two villages, closely related to the history of Alexius Slav, one of the first and most powerful independent feudal lords in mediaeval Bulgaria.

In Patalenitsa, 25 km from Pazardzhik, we are looking for the remains of Batkounion – the largest fortified city in the region at the dawn of the Second Bulgarian Empire. Unfortunately, however, we find nothing: only a few overgrown slabs of stone remain from the once imposing castle. Still well-preserved though is the local

St Demetrius Church – another relic from the 11th or 12th century. It definitely is well worth a visit. Only very few churches from that time are in such good condition – although the murals are in dire need of urgent restoration.

From Patalenitsa we continue to Dorkovo, a village in the Chepino Valley, near Velingrad. A few kilometres south of it is the place that gave the entire locality its name: Tsepina Castle.

THIS PEAK, rising above 1,000 m, was inhabited even in the Stone Age. Later the Bessi, one of the wildest Thracian tribes, settled here, dotting the mountain with their cultic hearths. Last of all Thracians to be converted to Christianity by the Byzantines, in the 6th century they built a three-nave basilica here. Two centuries later, under Khan Presian, the domain passed

into Bulgarian hands, later repeatedly changing its rulers, before being recaptured by Tsar Kaloyan in 1205.

ALEXIUS SLAV, nephew of the Bulgarian Tsar, became the governor of the Rhodope domain. After Tsar Kaloyan's death, the power in Tarnovo was usurped by Boril, but Alexius Slav refused to recognize his authority and established himself as an independent ruler. He married the daughter of the Latin Emperor Henry of Flanders who conferred the title of despot on him. His contemporaries described him as a huge man, over two metres tall, confident, but also a subtle diplomat. Later, he was quick to sense the new balance of power and after the break with the Crusaders, he married into the family of the ruler of Epirus, Theodore Komnenos.

IN TSEPINA, HIS FIRST CAPITAL, Despot Alexius built an impressive fortress: extending over an area of more than 6 acres, surrounded by a 640-metre long wall, five metres high and almost two metres thick. There were large reservoirs under the castle and three strongholds designed to supply water during long sieges. Later Alexius Slav moved his throne to Melnik but Tsepina remained a key fortress. The chronicler George Akropolites tells of three desperate campaigns of the Emperor of Nicaea Theodore II Laskaris to regain it, but all three ended in humiliating retreats. In the first campaign the imperial troops were thwarted by bad weather. In the second at-

tempt, led by Alexios Strategopoulos, they entered the dense Rhodope mountain forests when they suddenly heard cries and the sound of horns. Alexius' men were horrified and fled blindly, sustaining injuries from the branches and leaving behind all their baggage and most of their horses to the Bulgarian "goatherds and swineherds" as Akropolites notes.

FINALLY, THE FURIOUS EMPEROR embarked personally on a campaign from Adrianople, at the head of an impressive force, a huge supply train and "various machines for capturing fortresses", the Byzantine chronicler writes. Theodore II reached Batkun and sent out scouts before cautiously heading for Tsepina. But the area proved so wild that his retinue could not ride. After spending a night in the woods, suf-

fering from cold and frost, Laskaris gave up, plundered Batkun during his retreat and returned to Adrianople. Later, by virtue of the subsequent peace treaty with Tsar Michael Asen, the Byzantines still got the fortress, but in the 14th century Empress Anna returned it to Tsar Ivan Alexander for his help against the usurper Kantakouzenos.

TSEPINA HELD OUT even against Lala Şahin Pasha, the famous leader of the Ottoman troops. In 1373, after several months of siege, the supplies and water of the defenders were almost depleted. But the Pasha agreed to make a deal with them: letting them pull down the castle themselves, but without destroying the city around it, and granting the entire domain a certain amount of self-government. The town of Tsepina survived right up to the mid-16th century, when the population left and founded today's Dorkovo. The monastery atop the peak was destroyed a century later during the forced Islamization of the local Bulgarians.

Tsepina held out even against Lala Sahin Pasha, the famous leader of the Ottoman troops

AFTER THE LIBERATION the place was studied by Moldovan scientist Polychronios Syrku, who made the first excavations. Among other things, Syrku also unearthed two marble bas-reliefs of St Peter and St Paul, which he decided to send to St. Petersburg with General Skobelev. These priceless memories of mediaeval Bulgaria are still there today, on view in the Hermitage. For one reason or another, the Bulgarian state has never taken any steps to have them returned. ■

ЯПОНСКИЯТ НАЧИН

Новата Mazda 6 ни припомня защо азиатските компании толкова често подменят моделите си

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография КОЛЕЛА

Създадена още през 20-те години на ХХ век като производител на изкуствен корк и гребни инструменти, компанията Mazda винаги се е славела като упоритото муле на автомобилната промишленост: твърдо решена да прави нещата по свой собствен начин, без да се съобразява с общоприетото мнение.

Този подход е родил немало недоразумения, разбира се. Но също така е родил няколко от най-интересните и обичани автомобили за всички времена. Остава само да разберем към коя група спада новата Mazda 6,

представена пред журналисти по тесните пътчета на остров Майорка.

НЕКА ВИ ИЗДАДЕМ ЕДНА ГОЛЯМА ТАЙНА още в самото начало: новата Mazda 6 всъщност изобщо не е нова.

Това е познатата ни кола, с познатия дизайн, с познатите двигатели, с познатия шестстепенен автоматик, който звучи като зъболекарски стол от нашето детство, и с една радикална новост, която се състои в това, че седалките имат вентилация. Защо изобщо от Mazda ни губят времето?

ВСЪЩНОСТ, ИМА ЗАЩО. Това е есенцията на японския начин да се вършат нещата.

В Европа компанията правят нова кола, продават ви я три-четири години, след това правят един фейслифт и след още две-три идва новото поколение.

Японците не схващат това. Те не могат да разберат защо, ако имаш нова идея и нова технология, трябва да чакаш три години, преди да я приложиш. И затова всяка година имаме "новата Mazda", "новата Honda", "новата Toyota".

В някои отношения този подход даже ни

2488

куб. см работен обем (бензин)
cub cm capacity (petrol)

194

к. с. максимална мощност
hp max power

258

Нм максимален въртящ момент
Nm maximum torque

8.1

секунди 0-100 km/h
seconds 0-100 km/h

харесва повече.

МОЖЕМ ДА РАЗБЕРЕМ ЗАЩО няма радикални промени по колата. Още при дебюта си третото поколение на Mazda бе сред най-стегнатите и приятни за каране машини в D-сегмента. Това не се е променило и до ден-днешен. Тазгодишната версия е станала още малко по-лека, благодарение на повечето използвана висококачествена стомана. Воланът е все така директен и прецизен, позицията на шофьора - идеално удобна. Системата за векторен контрол намалява до минимум накланянето в завоите.

В ЕВРОПА "ШЕСТИЦАТА" върви с пет възможни двигателя. Има две версии на двулитровия атмосферен бензин, със 145 или 165 коня. Над тях е 2.5-литровият бензин, пак с атмосферно пълнене, който дава 194 конски сили и много приличен въртящ момент.

Голямата новост тук е деактивацията на два от четирите цилиндъра при по-умерени скорости за по-добра икономия.

И ДВАТА БЕНЗИНОВИ МОТОРА ни допаднаха - даже ни се сториха приятно носталгични в тази епоха на вездесъщо турбо. С ръчната скоростна кутия те са чисто удоволствие за каране. С шестстепенния автоматик обаче нещата забележимо се влошават - той е колеблив, муген и неприятно шумен, когато се опитате да изстискате малко повече динамика.

ДРУГАТА СЛАБОСТ е разходът. За по-големия мотор Mazda отчита 6.7 литра на сто по стария европейски цикъл, и 7.5 на сто по новия. По нашия си собствен цикъл отчетохме почти 10 на сто, което ни се струва много.

Разбира се, това не е никакъв проблем по простата причина, че мнозинството кли-

енти ще изберат дизела. Тук вече нямаме никакви забележки: 2.2-литровият агрегат тегли зравата, харчи съвсем умерено и е вече толкова рафиниран, че на празен ход е трудно дори да познаете, че под капака не е бензинов мотор.

По-високият му въртящ момент прави дори тромавия автоматик съвсем приемлив.

ПРОМЕНЕТЕ В ДИЗАЙНА са скромни - по-триизмерна предна решетка, по-елегантна хромирана лайсна на задните светлини. Забележимите разлики са вътре - от Mazda дори плахо споменават гумичката "премиум". Като качество на материалите и сглобката наистина са близо: цялата обновения шестица върхва усещането за отлично направена машина.

НЯКОИ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ обаче още не са на нивото на германските конкуренти. Най-вече информационната система, която е с недотам висока резолюция, управлява се мудно и включва една госта разсеяна навигация от TomTom. Картината от камерата за задно виждане би могла да е и по-ясна. За сметка на това "шестицата" вече има всички модерни асистиращи технологии: за поддържане на лентата, за аварийно спиране при нужда, за автоматично превключване между къси и дълги светлини. Круиз контролът е свързан с радар и може да намалява и ускорява сам, в зависимост дали има кола пред вас.

И НАКРАЯ СТИГАМЕ ДО най-съществената промяна: седалките вече имат не само отопление, но и вентилация. Мястото и отзад е напълно достатъчно, а багажникът на седана побира малко над 480 литра - съвсем прилично, макар и далеч от рекорда на Skoda Superb. Между другото любопитно е, че Mazda предлага седана и комбита на една и съща цена.

КАКВА Е ТАЗИ ЦЕНА ЛИ? От 49 000 лева за по-базов малък бензин до близо 70 000 за по-мощния дизел. На пръв поглед това е над повечето конкуренти. Но нещата придобиват смисъл, ако презгледаме списъка с оборудване.

Още първото ниво ви дава алуминиеви джанти, LED светлини, истински head-up дисплей, кожен волан, климатроник, навигация с 8-инчов екран, bluetooth и цели 4 USB порта - два отпред и два отзад.

За 67 000 лева можете да си вземете най-мощния бензин в ниво Takumi, което добавя кожен салон, панорамен люк, парктроник, 360-градусова камера и автоматични огледала. За една бройка да забравим най-важното - и вентилация на седалките. През юли в Майорка я оценихме напълно, можете да ни вярвате. ■

The Japanese Way

The new Mazda 6 reminds us why Asian companies replace their models so often

By KONSTANTIN TOMOV / Photography KOLELA

Founded back in the 1920s as a manufacturer of artificial cork and small tools, the Mazda company has always been known as the stubborn mule of the automotive industry: firmly resolved to do things its own way, without conforming to generally accepted opinion.

Of course, this approach has often been misinterpreted. But it has also produced several of the most interesting and loved cars of all time. It only remains to be seen to which group the new Mazda 6 belongs, which was presented to journalists on the narrow roads of Mallorca.

WE'LL LET YOU IN ON A BIG SECRET right away: the new Mazda 6 is actually not new at all. This is the car we know, with its familiar design, familiar engines, familiar six-speed automatic, which sounds like the dental chair of our childhood, and with one radical novelty: seat ventilation.

So why is the Mazda team wasting our time?

ACTUALLY, THERE IS A REASON. That's what doing things the Japanese way boils down to. In Europa, companies make a new car, sell it for three or four years, then give it a facelift, and in another couple of years comes the new generation.

The Japanese don't comprehend this. They can't understand why, if you have a new idea and a new technology, you have to wait for three years before applying it. And that's why every year we have "the new Mazda", "the new Honda", "the new Toyota".

In some respects, we like this approach even better.

IT'S EASY TO SEE WHY there are no radical changes in the car. Right from its debut, the third generation Mazda was one of the most compact and pleasant machines to drive in the D-segment. This has not changed. This year's version is even lighter, thanks to the use of more high-strength steel. The steering is as direct and precise as ever, the driver's position is perfectly comfortable. The vectoring control system minimizes the lean in the curves.

IN EUROPE, MAZDA 6 is available with five different engines. There are two versions of the naturally aspirated 2-litre petrol engine, with 145 or 165 hp. The higher, naturally aspirated 2.5-litre petrol has 194 hp and very decent torque.

The big novelty here is the deactivation of two of the four cylinders at moderate speeds for better fuel economy.

BOTH PETROL ENGINES appealed to us – they even seemed pleasantly nostalgic in this day and age of the ubiquitous turbo. With the manual gearbox they are pure pleasure to drive. With the six-speed automatic, however, things worsen perceptibly – it is hesitant, sluggish and unpleasantly noisy when you try to squeeze a bit more dynamics out of it.

THE OTHER SHORTCOMING is consumption. For the bigger engine, Mazda reports 6.7 litre per 100 km on the old European cycle, and 7.5 litre per 100 km on the new one. On our own cycle we recorded almost 10 litres per 100 km, which we think is a bit much.

Of course, that's not a problem for the simple reason that most customers will opt for the diesel version. No criticism here: the 2.2-litre engine runs perfectly, with moderate consumption and so sophisticated that in the neutral position it is even difficult to tell that it's not a petrol engine under the hood.

Its higher torque makes even the clumsy automatic quite acceptable.

THE CHANGES IN DESIGN are modest – a more three-dimensional front grille, a more elegant chrome band extending to the rear lights. The visible differences are inside – Mazda even timidly mentions the word "premium". Quality materials have been used and the whole revamped 6 gives you the feeling of an excellently made machine.

SOME FUNCTIONALITIES, however, are still not

at the level of its German competitors. Above all, the infotainment system, which is of low resolution, is slow to operate and includes TomTom navigation that could be improved upon. The image of the rear view camera could also be sharper.

To make up for it, the 6 now has all modern driver-assist technologies: lane keeping, emergency braking, automatic switch between low and high beam headlights.

The cruise control is connected to a radar and can accelerate and decelerate by itself, depending on whether there is a car in front of you.

FINALLY, WE COME TO the most important change: the seats are now not only heated, they are also ventilated.

Space in the back is quite sufficient, and the sedan's boot holds just over 480 litres – quite decent, though far from the Skoda Superb record. By the way, it's worth knowing that Mazda offers the sedan and wagon at the same price.

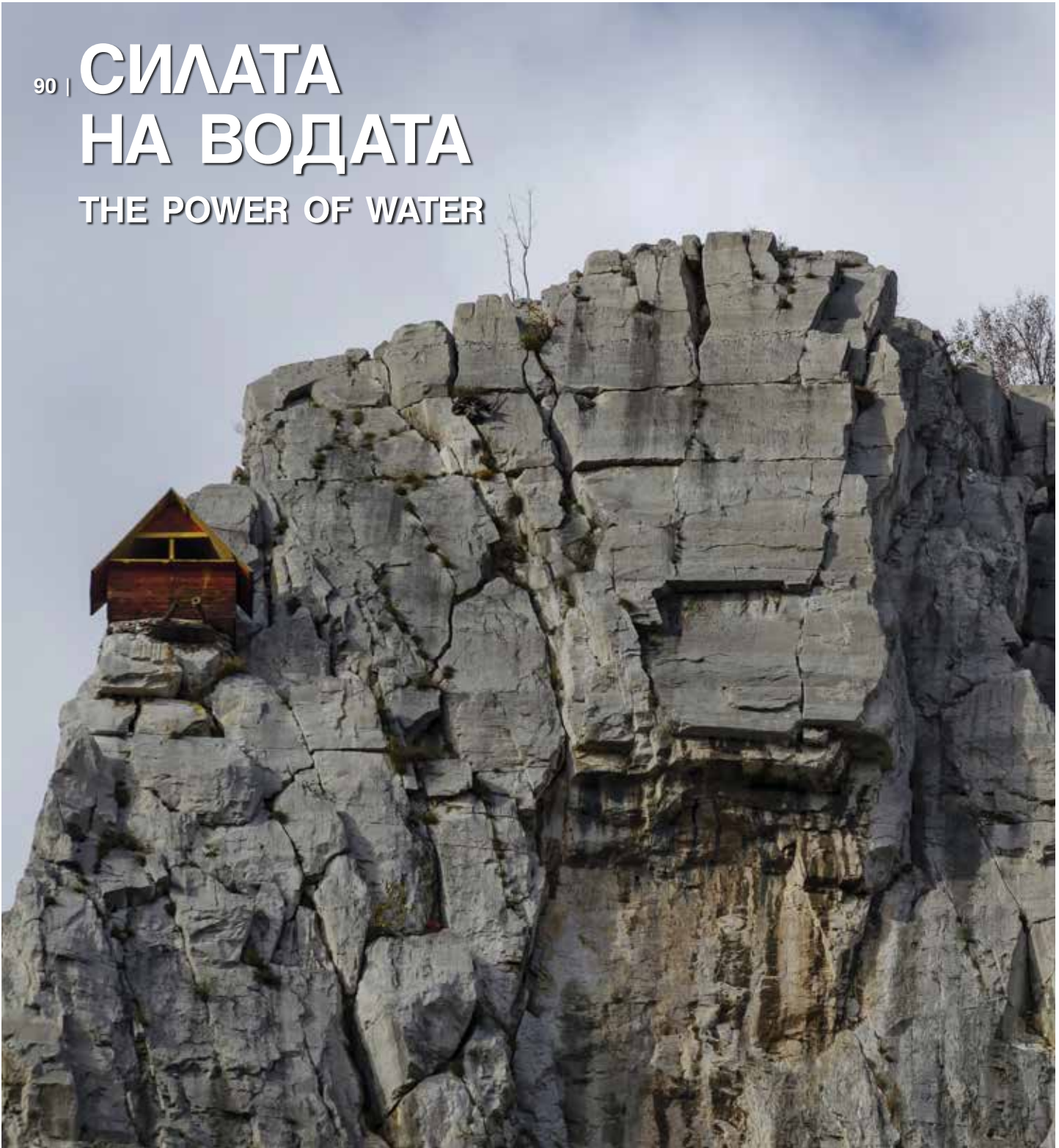
WHAT THE PRICE IS? From 49,000 leva for a small base engine to almost 70,000 leva for the more powerful diesel. At first glance, this is over most competitors. But it starts making sense once we check the equipment list.

Even the first level gives you alloy wheels, LED lighting, true head-up display, leather steering wheel, climate control, 8-inch screen navigation, Bluetooth and 4 USB ports – two in front and two in the back.

For 67,000 leva you can get the most powerful petrol at Takumi level, which adds leather upholstery, sunroof, parktronic, 360-degree camera and automatic mirrors. And let's not forget the most important feature – ventilated seats. In Mallorca in July, we definitely appreciated it to the full, trust us! ■

90 | СИЛАТА
НА ВОДАТА
THE POWER OF WATER

82 | ДРУГАТА СОФИЯ
THE OTHER SOFIA

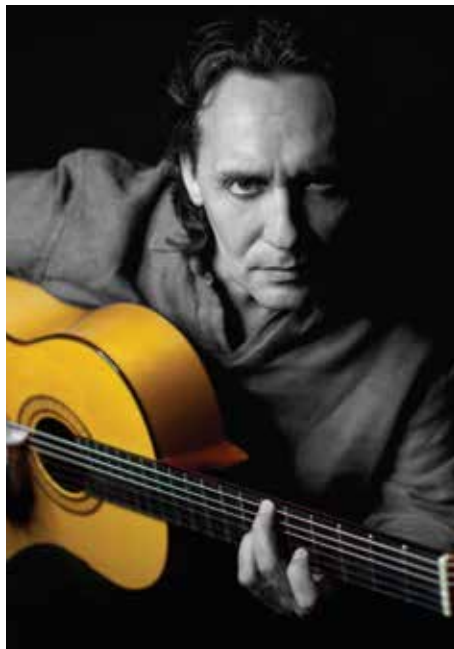

106 | ЛИСАБОН: РОГЪТ НА ИЗОБИЛИЕТО
LISBON: HORN OF PLENTY

АФИШ

Събитията
и нещата, за
които ще се
говори през
септември

СПЕКТАКЪЛ

ВИСЕНТЕ АМИГО // От „наследник на Пако де Лусия“ до „най-значимия съвременен фламенко китарист“ - това са етикетите, с които свързваме Висенте Амиго. 51-годишният изпълнител от Кордоба е още носител на „Грами“ за най-добър фламенко албум, както и китарист, споделял сцената с Пако, Джон Маклафлин, Ал Ди Меола, Милтон Насшименто. В България идва със спектакъла „Сърцето на Андалусия“.

27 септември, НДК, София

КНИГА

ИЗЧЕЗВАНЕТО НА СЛОНА // Това е втората колекция разкази на Харуки Мураками, издадена на български, след „Мъже без жени“. Съдържа 17 разказа, писани в рамките на десетилетието 1980-1991 и издавани в различни списания. В типичния за автора стил, те смесват сюрреализъм и японска обраност с темите за самотата, загубата, объркването. Някои от разказите се превръщат в основа на бъдещи негови романи.

Издателство „Колибри“

КОНЦЕРТ

FADO VIOLADO // Очевидно дуото на певицата Ана Пинял и композитора и китарист Франсишко Алмеида се чувства уютно в България. Концертът в Античния театър ще е вторият им тук, с който ще затвърдят обичта на публиката към фадото и фламенкото едновременно. Фадо класики и авторски песни ще бъдат съпроводени от фламенко танците на Елена Моралес, а група от китара, бас, перкусия и бекинг вокал ще акомпанира на Ана и Франсишко.

15 септември, Античен театър, Пловдив

EN

SPECTACLE

VICENTE AMIGO // From „a successor of Paco de Lucía“ to „the most significant contemporary flamenco guitarist“ - these are the labels, which we connect with Vicente Amigo. The 51 years old performer from Córdoba is also a „Grammy Award“ Winner for best flamenco album, as well as a guitarist who is sharing the stage with Paco, John McLaughlin, Al Di Meola, Milton Nascimento. He is coming to Bulgaria with the performance "The heart of Andalusia".

27th of September, National Palace of Culture, Sofia

BOOK

THE ELEPHANT VANISHES // This is the second collection of short stories by Haruki Murakami published in Bulgarian, after "Men Without Women". It contains 17 short stories, written during the decade between the years 1980 and 1991 and published in various magazines. In the style typical of the author, they are blending surrealism and Japanese simplicity with the topics of loneliness, loss, confusion. Some of the short stories are becoming a basis for future novels of his.

"Colibri" publishing house

CONCERT

FADO VIOLADO // Obviously the duo of the singer Ana Pinhal and the composer and guitarist Francisco Almeida is feeling comfortable in Bylgaria. The concert in the Roman theatre of Plovdiv will be their second one here, with which they will consolidate the love of the public for fado and flamenco simultaneously. Fado classics and original songs will be accompanied by the flamenco dancing of Elena Morales, and a band consisting of guitar, bass, percussion and a backing vocalist will accompany Ana and Francisco.

15th of September, Roman theatre, Plovdiv

Events and
things that
will be
discussed in
September

POSTER

КЛАСИКА

ПААТА БУРЧУЛАДЗЕ // Грузинският бас представя сцени от „Борис Гогунув“ на Модест Мусоргски - операта, която му осигурява запазено място на най-големите оперни арени. Бурчуладзе се връща на българска сцена 30 години, след като е участвал в „Севилския бръснар“ са Софийската опера. Във втората част Софийска филхармония изпълнява Симфония № 2 от Рахманинов, дирижира маестро Найден Тодоров. Концертът е част от цикъла „Руски приказки“.

21 септември, Зала „България“, София

КИНО

МЕРИ, КРАЛИЦАТА НА ШОТЛАНДИЯ // Сирша Ронан („Изкупление“, „Лејди Бър“) прави поредната си силна роля в историческата грама на Джоузи Рурк. Тя е Мери Стюърт – 18-годишната вдовица на френския крал, която се връща в родината си Шотландия с претенции за трона. Там обаче ще се изправи срещу братовчедка си и някогашната си приятелка – Елизабет I. В нейната роля е Марго Роби, която със сигурност показва, че не е просто холивудска красавица, а сериозна актриса.

От 14 септември по кината

ФОЛКЛОР

ТРАДИЦИОННИ ДЕЛЪОВИ ПРАЗНИЦИ // Празниците представят един традиционен пазарен ден от преди 100 години в родопския град, а от севет години се прави и възстановка на подвига на Делъо хайдутин – емблемата на града, спасил от мохамеданчване последните християни в Златоград. Живописните улички на Етнографския комплекс в градчето са чудесно място да усетите лятото за последно.

22 септември, Златоград

EN

CLASSIC

ПААТА BURCHULADZE // The Georgian bass is presenting scenes from Modest Mussorgsky's "Boris Godunov" - the opera which provides him a reserved space on the largest operatic arenas. Burchuladze is returning on a Bulgarian stage 30 years after he participated in "The Barber of Seville" of the Sofia Opera and Ballet. In the second part the Sofia Philharmonic is performing Rachmaninoff's Symphony No. 2, conducted by Maestro Nayden Todorov. The concert is part of the „Russian Fairy Tales“ cycle.

21st of September, „Bulgaria“ Hall, Sofia

CINEMA

MARY QUEEN OF SCOTS // Saoirse Ronan („Atonement“, „Lady Bird“) is starring in her second successive strong role in Josie Rourke's historical drama. She is Mary Stuart - the 18 years old widow of the French king, who is returning to her native Scotland with a claim to the throne. There however she will face her cousin and one-time friend - Elizabeth I. Her role is played by Margot Robbie, who has definitely shown that she is not just a Hollywood beauty, but a serious actress.

In cinemas 14th of September

FOLKLORE

TRADITIONAL DELYO'S FESTIVITIES // The festivities are a traditional market day from 100 years ago in the Rhodope town, and since nine years ago a reconstruction is being made as well, of the feat of Delyo Haydutin (Delyo the hajduk) - the emblem of the town, who saved the last Christians in Zlatograd from forced conversion to Islam. The picturesque streets of the Ethnographic Complex in the town are a marvelous place to feel the summer for the last time this year.

22nd of September, Zlatograd

Текст: КРИСТИНА НИТОХОСЯН / By CRISTINA NIGOHOSIAN

ДРУГАТА СОФИЯ

Българската столица съвсем не се изчерпва само с катедралата "Александър Невски" и римските руини

Текст КРИСТИНА НИГОХОСЯН / Фотография SHUTTERSTOCK

"Расте, но не старее" - девизът, изписан на герба на София - може и да не е особено верен: всички живи организми остаряват, а какво грузо е един град, ако не жив организъм? За сметка на това обаче София несъмнено се обогатява. Не само с нови места, разнообразни активности и все по-шарен народ по улиците ѝ, но и с усещането за модерен и космополитен европейски град, който няма защо да бъде пренебрегван от пътешествениците. Ето няколко места и инициативи в София, които заслужават вниманието ви.

КВАТРА

ЛИТЕРАТУРЕН КЛУБ „ПЕРОТО“

Макар и едва на три години, това място е отличен вариант да се запознаете с модерния дух на столицата, и то буквално на пъла ѝ – в Националния дворец на културата. „Перото“ съчетава бар, книжарница, място за литературни събития и концерти, а атмосферата му предразполага както към колективно посещение с приятели, така и за соло запълване на няколко часа с книга и чаша крафт бира в ръка. Акцентът в ▶

► книжарницата ще е българската литература, което не означава, че няма да намерите тук популярни и не толкова популярни заглавия от всякакви жанрове и народности. С всичко го тук не можем да се сетим за нещо, което ни притеснява в „Перото“, дори напротив – всичко това се предлага до 23:00 вечерта.

МЯСТО 167

Едно от най-новите места за изкуство в столицата се помещава в стара къща, строена в края на XX век точно срещу тази на Пею Яворов на „Раковски“ 167. То е едва на няколко месеца, но е успяло да приюти фотографска и комикс изложба, прожекция от платформата за документално кино „Кинедок“, сесия от нетрадиционните концерти So Far Sounds. Мястото е било и ателие, а бъдещето му се очертава светло – създателите му Стефан Огнянов и Йохана Троянова нямат намерение да слагат ограничения на културните събития, които ще се случват тук. Работи от сряда до събота от 18:00 до 22:00 (неделя от 12:00 до 16:00).

БЕЗПЛАТНИ ТУРОВЕ

ИСТОРИЧЕСКИЯТ МАРШРУТ НА СОФИЯ

Идеята на поредния безплатен тур за чужденци и сънародници е да представи хилядолетната история на София в рамките на 6 км и 80 отделни обекта. Те са разделени на седем периода - Античност (до V век след Христа), Средновековие (до XIV век, Османски период (до 1877), период на Княз Александър I (1878-1886), период на Цар Фердинанд (1887-1918), период на Цар Борис III (1919-1943) и социалистически период (1944-1989). Според създателите малко са местата обаче, които принадлежат само към един от тези исторически периоди, затова разказът

за развитието на София е шарен и съвсем не хронологичен. „София е единственият град, в който има останки от римски улици, около които се издигат ансамбъл на социалистическото градоустройство, масивен купол (църквата „Света Неделя“) и високо минаре (джамията „Баня Баши“), недалеч от еврейска синагога,“ казват създателите на маршрута.

СОФИЯ GRAFFITI TOUR

Може да няма творби на Банкси, но българската столица има с какво да се гордее в областта на графити изкуството. На това разчитат организаторите на безплатния тур, който цели да покаже на заинтересуваните най-любопитните графити рисунки из столицата. 3-часовата разходка стартира пред статуята на Света София на метростанция „Сердика“ и завършва на НДК. Туровете се провеждат всеки петък, събота, неделя и понеделник от 18:00.

ПРИРОДА

ЗЕЛЕНА ЛИНИЯ „ВИТОША“

До края на месец септември в София ра-

боти безплатна автобусна линия, с която може да стигнете от София до Витоша. Тя функционира през уикендите и официалните празници, като тръгва в 8:00 и в 9:00 от стадион „Васил Левски“. Връщането е в 17:00 и 18:00 от „Златните мостове“. Допълнителен безплатен транспорт има от метростанция „Г. М. Димитров“ в 10:30 отново през неработни дни, която стига до живописните села Бистрица и Железница – идеално място за семейна отмора.

ПАРК-МУЗЕЙ „ВРАНА“

От няколко години отвореният за посещение парк към царското имение „Врана“ е любимо място за софиянци през лятото. През почивните дни до него се стига чрез директна автобусна линия 505 от Орлов мост. Паркът му е създаван в продължение на 40 години и включва 821 гървесни, храстови и тревисти вида от 118 семейства и 435 рода на територия, по-малка от 100 хектара. Алпинеум и езеро с лилии са сред останалите забележителности в градината на резиденцията. ■

Art Hotel Simona
Sofia, Bulgaria
10 Inzhener Ivan Ivanov Blvd.
Tel: +359 885 259 098
E-mail: simona.central@abv.bg
www.hotelsimona.com

Hotel Simona Complex
Sofia, Bulgaria
721, Ring road Str.
Tel: +359 889 428 514
E-mail: info@simonacomplex.com
www.simonacomplex.com

Discover The World of Q.T.E!

We are a fast growing company that was founded in 2009. The main mission of the company is to offer the Bulgarian market high quality bakery products with authentic taste. Our production is designed for the B2B sector, which includes hotels, catering, restaurants and bars that prepare fresh bakery products and sandwiches on the spot. The brand under which the company's products are known is Quick Tasty Easy or Q.T.E. for short. The company has developed to become a leading producer of frozen half-baked and frozen products and our portfolio includes over 100 products. The company has gained a leading position in the production of croissants with butter, ciabatta and others. We offer franchise partnerships to our customers and we partner in building the hot points for the sale of bakery products, which are prepared on site and are always freshly baked. Company policy is to develop and offer new, quality products which become well established on the international market.

The Other Sofia

The Bulgarian capital is by far not limited to just the “Alexander Nevsky” Cathedral and the Roman ruins

By CRISTINA NIGOHOSYAN / Photography SHUTTERSTOCK

“Grows, but does not age” – the motto, written on the coat of arms of Sofia – may not be particularly true: all living organisms age, and what else a city is, if not a living organism? In turn however, Sofia is undoubtedly becoming richer. Not only in new places, various activities and ever more variegated people in its streets, but also with the feeling of a modern and cosmopolitan European city, which has no reason of being ignored by travellers. Here are some places and initiatives in Sofia, which deserve your attention.

CULTURE

„Peroto“ Literature Club. Although only three years have passed since its establishing, this place is an excellent option for you to become acquainted with the modern spirit of the capital city, and literary at its hub at that – in the National Palace of Culture. “Peroto” is combining a bar, a bookstore, a place for literature events and concerts, and its atmosphere predisposes to both a collective visit with friends and to a solo spending of several free hours with a book and a glass of craft beer in hand as well. The accent in the bookstore will be the Bulgarian literature, which does not mean that you will not find popular and not so popular titles from all kinds of genres and nationalities. With all that said, we cannot think of anything that bothers us with “Peroto”, on the contrary even – all of this is being offered up to 11 PM.

PLACE 167

One of the newest places for art in the capital is situated in an old house, built in the end of the 20th century directly opposite the one of Peyo Yavorov on 167 “Rakovski” blvd. It is only a few months old, but has managed to accom-

modate a photographic and commix exhibition, a screening from the documentary cinema platform “Cinedoc”, a session of the unconventional So Far Sounds concerts. The place has been a studio as well, and its future is promising to be a bright one – its creators Stefan Ognyanov and Yohana Troyanova have no intention of restricting the cultural events that will take place here. It's working time is from Wednesday to Saturday from 6:00 PM to 10:00 PM (Sundays from 12:00 to 4:00PM).

FREE TOURS

THE HISTORICAL ROUTE OF SOFIA

The idea for yet another free tour for foreigners and compatriots is to present the thousands of years of history of Sofia within 6 km and 80 separate sites. They are divided into seven periods – Antiquity (up to the 5th century AD), Middle Ages (up to the 14th century), Ottoman period (up until 1877), period of Knyaz Alexander I (1878-1886), period of Tsar Ferdinand (1887-1918), period of Tsar Boris III (1919-1943) and Socialist period (1944-1989). According to the creators there are however few places, which belong to just one of these historic periods, therefore the story of the development of Sofia is variegated and not at all chronological. “Sofia is the only city, in which there are remains of Roman streets, around which and overtopping them, there are an ensemble of Socialist urban planning, a massive dome (the “St. Nedelya” Church) and a high minaret (the “Banya Bashi” Mosque), not far away from a Jewish synagogue,” the creators of the route say.

SOFIA GRAFFITI TOUR

It may not have works by Banksy, but the Bul-

garian capital has reasons to be proud with regard to graffiti art. This is what the organizers of the free tour are relying on, the latter aiming at showing the ones interested the most curious graffiti in the capital city. The 3 hours long stroll starts in front of the The Statue of Saint Sophia at the “Serdika” Metro Station and ends at the National Palace of Culture. The tours are taking place every Friday, Saturday, Sunday and Monday at 6:00 PM.

NATURE

„VITOSHA“ GREEN LINE

Up until the end of September a free bus line is operating in Sofia, by means of which you may get from Sofia to Vitosha. It is functioning during the weekends and the public holidays, departing at 08:00 AM and 09:00 AM from the “Vasil Levski” Stadium. The return is at 5:00 PM and 6:00 PM from “Zlatnite mostove”. There is an additional free transport from “G. M. Dimitrov” Metro Station at 10:30 AM, again during non-working days, which reaches the picturesque villages of Bistritsa and Zheleznitsa – an ideal place for family relaxation.

PARK-MUSEUM „VRANA“

Since several years ago the open for visits park to the “Vrana” tsar's estate is a favourite place for citizens of Sofia during the summer. During the weekends one can reach it by means of the direct bus line 505 from Eagles' Bridge. Its park was in a process of being created for a period of 40 years and includes 821 tree, brush and grass species from 118 families and 435 genera on a territory of less than 100 hectares. A rock garden and a lake with lilies are among the other sights in the garden of the residence. ■

Изследване установи

полезните вещества в бирата

Някои съставки, идващи от хмела, освен че придават специфичен вкус и аромат на пивото, имат антитуморно и противовъзпалително действие.

Следете бизнес трендовете онлайн:

bloombergtv.bg

facebook.com/BloombergTVBG

**Bloomberg
TV Bulgaria**

С ЕЙДЪН ТЪРНЪР И ЕЛИНОР ТОМПСЪН

ПОЛДАРК

ДА СЕ ЗАВЪРНЕШ ОТ
БОЙНОТО ПОЛЕ,
НО ДА ЗАПОЧНЕШ
БИТКА У ДОМА...

премиерен сериал
слегете през септември

bgonair.bg

СИЛАТА НА ВОДАТА

Ако прелестите на София все пак ви оставят и един свободен ден, непременно се разходете до Искърското дефиле

Текст МАРГАРИТА СПАСОВА / Фотография SHUTTERSTOCK

Поговорката, че водата сама намира път и макар да е най-меката стихия, може да пробие камъка, описва чудесно величествената красота на Искърския пролом. Врязана дълбоко в Стара планина, реката се плъзга, гъвкава и уверена, от Нови Искър, градче почти на прага на София, чак до Мездра и Карлуково, а във водите ѝ се оглеждат бели Варовикови скали, чудни водопади, пещери и легендарни манастири. Пейзажът е своеобразна арт терапия за очите и сърцето, защото хълмовете и възвишенията се покриват с тучна зеленина още в началото на пролетта и запазват сенчестата си вегрот чак до бредата на есента.

ЧЕСТО СРАВНЯВАТ ПРЕКРАСНИТЕ ГЛЕДКИ по Искърския пролом с Швейцария, но богатата история, природните контрасти и многообразието от растителни и животински видове са неповторими. Интересен факт е, че проломът заема място в сърцето на патриарха на българската литература Иван Вазов. Авторът на възрожденския роман „Под игото“ е силно впечатлен от достолепието и красотата на това място. Железопътната линия е прокарана през 1887 година – събитие, отразено в класическия разказ „Дядо Йоцо гледа“ на Вазов. Днес на скалите срещу железопътната

линия по Искърското дефиле, близо до село Очин дол, се издига 5-метровата фигура на снажния старец, който приветства свободата и прогреса на родината си.

НЕЗАВИСИМО ДАЛИ ЩЕ СЕ РАЗХОДИТЕ с влака, ще обиколите местността с кола или ще се включите в група за приключенски туризъм, дефилето на Искъра ще ви зареди със звънтяща енергия, радост и удивление. Районът предлага прекрасни възможности за автентичен еко туризъм, лековит въздух, чиста храна и непосредствено докосване до историята и литературата на България. Днес, въплътеният в камък Вазов герой ни напомня, че дори когато очите са слепи, сърцето вижда и води към верния път.

НАВЯРНО НАЙ-ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНАТА дестинация е село Лакатник (което се намира на 8 км от гара Лакатник, до която ще ви отведе модерен туристически влак), на около един час път от София. Местността е наречена така заради приликата със сгънат лакът. Срещу гара Лакатник се намира карстовия извор Житолоб, образуван от две подземни реки под пещера Темната гунка, в подножието на Лакатнишките скали. Скалните феномени с височина до 250 м възбуждат въображението с ▶

► причудливите си форми – кули, пирамиди и естествени обелиски, сред които има над сто пещери и пропасти. Най-дълбоката сред тях е Темната дупка (9 км). Лакатнишките скали са много популярни сред алпинистите, с над 300 маршрута. Няма как да пропуснете Алпийската поляна и сгушената в отвесните скали червена къщичка на заслон „Орлово гнездо“, построена през 1938.

ЕПИЧНАТА ИСТОРИЯ за възникването на село Зверино разказва за смел юнак, който гръзнал да се засели в това диво, обитавано само от вълци и зверове място, заедно с красивата си млада жена. Нарекли го Звяр Нено, а той дал името си на селото. Наблизо се издига Черепишкият манастир „Успение Богородично“, построен в края на Второто Българско царство. Разрушаван многократно, манастирът е възстановен, за да се превърне в средище на книжнината и просветата през Възраждането. Тук намират убежище смели духовни будители като Софроний Врачански и революционери,

а писателите Иван Вазов и Алеко Константинов черпят възновение и отмора. На 6 км от град Своге, до село Церово, се издига скалната формация Джуглата (мест Камилата), сякаш изваяна от ръцете на скулптор модернист, а всъщност творение на времето и природата отпреди 250 милиона години.

НА 10 КИЛОМЕТРА ОТ СВОГЕ се намира село Искрец, където през 1908 г. цар Фердинанд I дарява средствата и издава указ за построяването на санаториум за лечение на туберкулоза, а Светият Синод дарява земите. Мястото е избрано заради микроклимата на Искрец, с кристално чист въздух, гори и река, минимален брой мъгливи дни, идеална надморска височина и парк с 250 редки гръвесни видове. Гледката към отсрещните зелени хълмове и симетрични кръгли поляни, песента на чановите на пасящите в долината кози и песента на птиците на разсъвяване допълват оздравителния ефект, като хармонизират тялото и ума. В гвора на са-

наториума се издига датацията от 13 век манастир „Успение Богородично“. В настоящия си вид, красиво зографисаната църква е построена през 1602 г., а седмоязълната кръщелна изповедалня е уникална по рога си в България и на Балканите.

В СЕЛО ЕЛИСЕЙНА, НА 30 КМ от Своге в посока към Мездра, църквата „Свети Пророк Елисей“ и манастирът „Света Богородица“, известен още като „Седемте престола“ привличат естети и поклонници. Чистият планински въздух, зеленината и прохладата през летните месеци подчертават лаконичната красота на тези места на Вярата. Легендата разказва, че манастирът бил основан от седмина братя боляри, които през XI век идват от Бесарабия. Исторците потвърждават, че светата обител е построена в периода на Второто Българско царство. Манастирът притежава собствена библиотека със стари богослужбни книги, една от които е подарък от руската императрица Екатерина Велика. ■

Happy

Bar & Grill

ШАПКА
ТИ СВАЛЯМ
САЛАТА С ГРОЗДЕ

The Power of Water

If you have a day to spare when in Sofia, you should definitely take a trip to the Iskar Gorge

By MARGARITA SPASOVA / Photography SHUTTERSTOCK

The saying that water finds its own way and that, despite being the softest element, it can cut through stone, is a perfect way to describe the majestic beauty of the Iskar Gorge. Cutting deeply into the Balkan Mountain Range, the river runs confidently from the small town of Novi Iskar, near Sofia, up to Mezdra and Karlukovo, meandering past white limestone rocks, spectacular waterfalls, caves and legendary monasteries that are mirrored in its waters. The landscape provides a kind of art therapy for the eyes and heart, because from the beginning of spring the hills are covered in lush greenery, retaining their cool shade right up to mid-autumn.

THE DAZZLING VIEWS along the Iskar Gorge are often compared to Switzerland, but the rich history, scenic contrasts and diversity of plant and animal species are unique.

Interestingly, the Gorge has a place in the heart of the Patriarch of Bulgarian literature, Ivan Vazov. The author of the well-known novel "Under the Yoke" was greatly impressed by the dignity and beauty of this place. The railway line was laid in 1887 – an event reflected in Vazov's classic short story "Grandpa Yotzo Is Watching". Today, on the rocks across the railway line along the Iskar Gorge, near the village of Ochindol, rises the five-metre statue of the stalwart old man who welcomed the freedom and progress

of his homeland.

REGARDLESS OF WHETHER YOU TAKE the train, travel by car or join an adventure tourist group, the Iskar Gorge will charge you with vibrant energy, joy and wonderment. The region offers excellent opportunities for authentic ecotourism, clean air, organic food and immediate contact with the country's history and literature. Today the monument to Vazov's hero reminds us that even when the eyes can't see, the heart does and shows the right way.

THE MOST POPULAR DESTINATION is probably the village of Lakatnik (8 km from Lakatnik station), about one hour from Sofia by train. The name derives from the locality's resemblance to a bent elbow [lakat means elbow in Bulgarian]. Opposite Lakatnik Station you will find the Zhitolyub karst spring, formed by two underground rivers under the Temanta Dupka [Dark Hole] cave, at the foot of the Lakatnik Rocks. The rock formations, rising to a height of 250 metres, stir the imagination with their strange shapes – towers, pyramids and natural pillars among which there are over 100 caves and abysses. The deepest of these is Temanta Dupka (9 km). The Lakatnik Rocks are very popular among mountaineers, offering more than 300 routes. You can't miss the Alpine Meadow and the red house nestled in the

sheer rocks of the Orlovo Gnezdo [Eagle's Nest] shelter, built in 1938.

THE EPIC STORY of the emergence of Zverino village tells of a brave young man who dared to settle in this savage place, inhabited solely by wolves and wild beasts, together with his beautiful young wife. They called it Zvyar Neno [Beast Neno] which gave the village its name. The Assumption of Mary Cherepish Monastery, built at the end of the Second Bulgarian Empire, is located nearby. Repeatedly destroyed, the monastery was restored to become a centre of literature and enlightenment during the National Revival period. Courageous spiritual leaders such as Sophronius of Vratsa and many revolutionaries found refuge here, and for writers Ivan Vazov and Aleko Konstantinov it was a source of inspiration and a welcome place of rest.

Six kilometres from the town of Svoqe, near the village of Tserovo, rises the Dzhuglata [Camel] rock formation, as if shaped by a modern sculptor, while actually being the creation of time and nature of 250 million years ago.

SOME 10 KM FROM SVOQE lies the village of Iskrets, where in 1908 King Ferdinand I donated the funds and issued a decree for the construction of a sanatorium for the treatment of tuberculosis, and the Holy Synod provided

the land. The place was chosen for Iskrets' microclimate, with crystal clear air, woods and a river, very few foggy days, ideal altitude and a park containing 250 rare plant species. The view of the rolling hills and green meadows opposite, the chiming of the bells of the goats grazing in the valley and the song of birds at dawn complement the healing effect, balancing mind and body. The 13th century Assumption of the Virgin Monastery rises in the yard of the sanatorium. In its present appearance, the beautifully painted church dates from 1602, and the heptagonal baptismal confessional is unique in Bulgaria and the Balkans.

IN THE VILLAGE OF ELISEINA, 30 km from Svoge in the direction of Mezdra, the St. Prophet Elisha Church and the Holy Virgin Monastery, also known as the Seven Thrones, attract aesthetes and worshippers. The clean mountain air, verdure and coolness during the summer months highlight the beauty of these places of worship. Legend has it that the monastery was founded by seven brothers, Bulgarian nobles, who came here from Bessarabia in the 11th century. Historians confirm that the monastery was built during the Second Bulgarian Empire. It has its own library of old liturgical books, one of which was a gift from Russian Empress Catherine the Great. ■

**THE
NEXT
BIG
THING**

3RD ANNUAL CONFERENCE

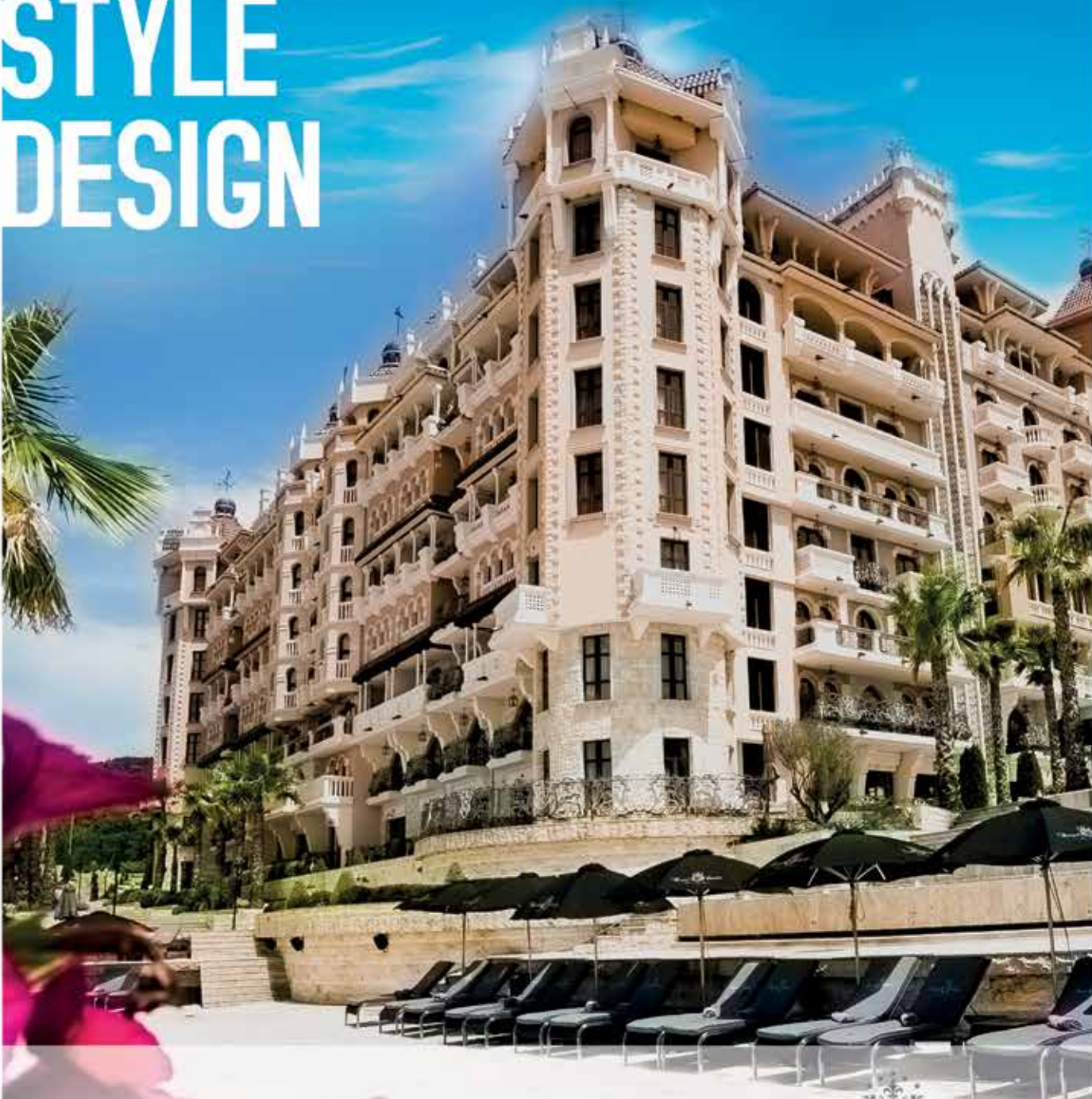
**LEADING
CHANGE**

**Bloomberg
TV Bulgaria**

TNBT.BLOOMBERGTV.BG

16/10/18

LUXURY STYLE DESIGN

ROYAL CLUB VICTORIA, ELENITE, 8259 BULGARIA
WWW.VICTORIAGROUP.BG | +359 700 18 411

Royal Castle
DESIGN & SPA HOTEL

В куфара на Александру Брату

Александру Брату е Country Manager за България и Румъния на JYSK - международната верига магазини за дома. Вещите, които винаги присъстват в багажа му:

Лаптон HP EliteBook Folio 1020 G1 Bang & Olufsen Limited Edition: Лаптопът е основна част от работния ден. Не тръгвам никъде без него - помага ми в комуникацията, презентациите и проучванията.

Телефон iPhone: Освен телефон, който е основен елемент в моето ежедневие, е и изключително полезен в по-забързаните ситуации. Когато нямам време да отворя лаптопа, проверявам на него пощата, или пък слушам музика в самолета и докато тичам в парка.

Обувки за бягане ASICS GEL-CUMULUS 19: Една от моите страсти – бягането. Въпреки натоварения ми график се опитвам да намеря време и за това занимание, дори и това да означава да се събудя с един час по-рано. Тичането ме зарежда.

Слушалки Klipsch R6: Обичам музиката. Слушалките са само необходимост, когато тичам в парка или пътувам със самолета и се опитвам да убия малко време.

Китарно перце: Аз съм рок легенда в JYSK, а това малко нещо е винаги с мен за вдъхновение.

Отварачка: Харесва ми тази нова тенденция с крафт бирите. Старая се да опитам по нещо ново на местата, които посещавам. Отварачката е изключително полезна, защото невинаги мога да намеря приятен бар или ресторант. ■

In the Suitcase of Alex Bratu

Alexandru Bratu is the Country Manager of JYSK for Romania and Bulgaria - a global retail chain that sell everything for the home. With the recent activity in Bulgaria Alex travels even more often and here are the things he always takes during his trips:

Laptop HP EliteBook Folio 1020 G1 Bang & Olufsen Limited Edition: The laptop is a main part of the everyday professional life. I do not leave anywhere without it, helps me in communication, presentations and research.

iPhone: Besides a telephone, which is quite essential in my line of work, it's also quite handy when in hurry and I don't have time to open my laptop, so I can check emails and also listen to some music when on a flight or running in the park.

Running shoes ASICS GEL-CUMULUS 19: Running is one of my passions and besides the busy schedule, I try to make time for it even if that means waking up with an hour earlier. It keeps my mind fresh and energizes me.

Headphones Klipsch R6: I love my music and the headphones are just a necessity in the park when running or in the airplane when trying to kill some time.

Guitar pick: I am a rock legend in JYSK, and this little thing is always with me for inspiration.

Beer opener: I appreciate this new trend of craft beers. And try to taste the local brews in the places I visit. A beer opener is always in handy as you cannot always find a nice bar or a suitable restaurant. ■

Sams^onite

BY YOUR SIDE

ВАШИЯТ НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР.

ЧЕЗ ЕЛЕКТРО БЪЛГАРИЯ

Throughout Europe for you

GLS transports over 430 million parcels per year throughout Europe. Every day more than 14,000 employees and about 19,000 vehicles are on duty for 220,000 customers.

For you in Bulgaria in cooperation with

ОТВАРЯМЕ НОВ ОФИС, КЪДЕТО СИ ПОИСКАШ. УДОБЕН ЛИ ТИ Е?

GET IT ON
 Google Play

Download on the
 App Store

 CCB Mobile

 Централна
Кооперативна
Банка
Важният си ти.

КАУБОИ, ТИГРИ И ЦВЕТА

Зимата на 2018 в модно отношение се очертава пъстра, бляскава и топла

В последните години модата става все по-еклектична и либерална – напълно противоречащи си тенденции живеят в мир, а прег потребителите остава въпроса коя от тях най-пасва на характера и настроението им. Сезон есен-зима 2018/2019 не прави изключение и успя да съвмести в дефилетата романтика, ексцентризъм и удобство.

Плетки

Коя ли зима може да мине без тях? Тази обаче не залага на дебели пуловери и жилетки, а на по-нетрадиционен прочит на преждата – дълги рокли и детайли, които привличат вниманието. Видяхме ги при Hermes, Altuzarra и Chanel.

Дивият запад

Каубойски ботуши и шапки, кожени панталони, палта с ресни и землисти тонове – американския запад присъстваше в много колекции като тези на Isabel Marant, Lorenzo Serafini и Alberta Ferretti.

Цветя

Противно на очакваното, флоралният принт не остана в лятото, а се пренесе и върху грехите за студения сезон – идеален начин да „преборим“ снега, както направиха Balenciaga и Gucci.

Пухенките

Топли капитонирани якета с пух явно нямат намерение да изпадат скоро в забвение. Кое е добра новина за всеки,

който харесва модните тенденции, но иска и да му е топло. Alexander McQueen, Chanel и Sacai го позволяват.

Изкуствена кожа

След като още с първите си колекции Stella McCartney повлече крак в използването на изкуствена лицева и кожа с косъм, еко вълната се разрази с пълна сила. За сезон есен-зима 2018 палтата с косъм са навсякъде – от Stella McCartney до Givenchy, Ralph Lauren и Gucci.

Електрикови цветове

Зима ли е? И дали не е зимата на 93-а? Всъщност не, но трендът с електриковите грехи е директно изваден от тяхно епохата две десетилетия по-рано. Харесаха го Prada, Balmain, Balenciaga.

Каре

Стожерите на десена Burberry разчупиха традициите, като вкараха каре в ярки цветове върху пухени якета, пончота и чанти. Към пъстрата тенденция се присъединиха Michael Kors и Versace.

Животински принтове

И това е тенденция, заковила се здраво не само в дефилетата (тази година присъстваше в тези на Victoria Beckham, Gareth Pugh, Dolce & Gabbana), но и в уличната мода. Експресивна, макар и малко опасна за комбинация, тя дава нужната увереност, за да минем през студа смело и по хищнически. ■

1.

2.

3.

1. Balenciaga
2. Yves Salomon
3. Isabel Marant
4. Burberry
5. Rick Owens
6. Kenzo
7. Prada
8. Tabitha Simmons

COWBOYS, TIGERS AND FLOWERS

The winter of 2018 in terms of fashion is promising to be variegated, brilliant and warm

In recent years fashion is becoming ever more eclectic and liberal – completely contradictory trends are living in peace with each other, and the users are left with the question which one of them best suits their character and mood.

The autumn-winter 2018/2019 season is no exception and managed to accommodate in the fashion shows romance, eccentricity and convenience.

Knittings

Is there any winter that can go without them?

This one however does not stake on thick sweaters and cardigans, but rather on a non-routine reading of the yarn - long dresses and details that are attracting the attention. We have seen them with Hermes, Altuzarra and Chanel.

The Wild West

Cowboy boots and hats, leather pants, fringed coats and earthy shades - the American West had its presence in many collections such as those of Isabel Marant, Lorenzo Serafini and Alberta Ferretti.

Flowers

Contrary to what may be expected, the floral print did not remain in the summer, but was transferred on the clothes for the cold season - an ideal way to „overcome” the snow, as Balenciaga and Gucci did.

The parkas

Warm capitonated jackets clearly have no intention of sinking into oblivion soon. Which

is good news for anyone who likes the fashion trends, but wants to be warm as well. Alexander McQueen, Chanel and Sacai are permitting it.

Faux leather

Ever since as early as in her first collections Stella McCartney set the pattern for using faux upper leather and faux fur, the eco wave came into full force. For the autumn-winter 2018 season the fur coats are everywhere - from Stella McCartney to Givenchy, Ralph Lauren and Gucci.

Electric colours

Is it wintertime? And is it not the winter of 1993? No actually, but the trend with the clothes in electric colours is directly taken out of the techno age two decades earlier. It was liked by Prada, Balmain, Balenciaga.

Check

The champions of this textile design Burberry broke with tradition, by putting checks in vivid colours on down jackets, ponchos and handbags. Michael Kors and Versace joined the particoloured trend.

Animal prints

This is also a trend which has firmly cast anchor not only in the fashion shows (this year it was present in those of Victoria Beckham, Gareth Pugh, Dolce & Gabbana), but in street fashion as well. Expressive, although a bit dangerous for mixing, it gives us the confidence needed, in order for us to pass through the cold bravely and like a predator. ■

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

Graffit Gallery Hotel

ПОЛЕТ & ХОТЕЛ

Самолетен билет София – Варна – София
+ 1 нощувка в стая De Luxe + закуска

ЕДИНИЧЕН ПАКЕТ: 395.00 BGN / 202.00 EUR

ПАКЕТ ЗА ДВАМА: 584.00 BGN / 299.00 EUR

Офертата е валидна за периода: 01.07. – 30.09.2018

FLY & STAY

Flight ticket Sofia – Varna – Sofia
+ 1 night stay in a De Luxe Room + Breakfast

SINGLE PACKAGE: 395.00 BGN / 202.00 EUR

DOUBLE PACKAGE: 584.00 BGN / 299.00 EUR

The offer is valid for the period: 01.07. – 30.09.2018

Carpe Diem
complex
BALCHIK, BULGARIA

Luxurious complex
FIRST LINE

*LUXURY CONSTRUCTION *ONE- AND TWO- BEDROOM APARTMENTS
WITH FUNCTIONAL DISPOSITION *EXCELLENT INVESTMENT
*INVESTMENT-CONSTRUCTION COMPANY WITH EXPERIENCE
AND A GREAT REPUTATION

Комплексе море с видове на море
ПЕРВАЯ ЛИНИЯ

**ЭЛИТНОЕ СТРОИТЕЛЬСТВО **ДВУХ- И ТРЕХКОМНАТНЫЕ КВАРТИРЫ С
ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ПЛАНИРОВКОЙ **ОТЛИЧНАЯ ИНВЕСТИЦИЯ
**ИНВЕСТИЦИОННО-СТРОИТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ С БОЛЬШИМ ОПЫТОМ
И ОТЛИЧНОЙ РЕПУТАЦИЕЙ

**ASTOR GARDEN
HOTEL**

Sts. Constantine and Helena Resort

**специална оферта
ПОЛЕТ & ХОТЕЛ**

Оферта за периода **01. – 15.09.2018**
Единичен пакет: 441 лв. | Пакет за двама: 680 лв.

Оферта за периода **16. – 30.09.2018**
Единичен пакет: 396 лв. | Пакет за двама: 629 лв.

- ▶ САМОЛЕТЕН БИЛЕТ: София – Варна – София с включени летищни такси и ръчен багаж до 10 кг
- ▶ 1 НОЩУВКА All Inclusive: в единична или двойна стая с изглед към морето
- ▶ ТРАНСПОРТ: летище – хотел – летище
- ▶ Посещение на Aquahouse Thermal & Beach

**special offer
FLY & STAY**

Offer for the period **01. – 15.09.2018**
Single Package: 441 BGN | Double Package: 680 BGN

Offer for the period **16. – 30.09.2018**
Single Package: 396 BGN | Double Package: 629 BGN

- ▶ FLY TICKET: Sofia – Varna – Sofia with airport taxes and a hand baggage up to 10 kg
- ▶ 1 OVERNIGHT All Inclusive: in a single or double room with sea view
- ▶ TRANSPORT SERVICE: airport – hotel – airport
- ▶ A visit at Aquahouse Thermal & Beach

ЛИСАБОН: РОГЪТ НА ИЗОБИЛИЕТО

Най-западната столица на Стария континент очарова с архитектура, музика, вино и с една от най-разнообразните кухни в света

Текст МАРГАРИТА СПАСОВА / Фотография iSTOCK

Аобре дошли в Лисабон, най-западната столица на Европа. Старият континент свършва с нос Кабу да Рока, на по-малко от 40 км от португалската столица, поталяйки се в безбрежните води на Атлантическия океан. Земетресението от 1755, последвано от пожар и цунами, лишава Лисабон от много исторически забележителности, макар че благодарение на маркиз дьо Помбал градът бързо се вдига от пепелта и руините, за да очарова въображението и сетивата на естети и пътешественици.

ВЕЛИЧЕСТВЕНИ ЦЪРКВИ, великолепни дворци и неизброими паметници на крале и маркизи постоянно напомнят за

имперското минало и несметните богатства на Лисабон от епохата на Великите географски открития.

Най-важните атрибути на вашето приключение тук са удобни обувки, фотоапарат с достатъчно голяма карта памет, а също и неутолим апетит. Бъдете готови цял ден да бродите по стръмните улици на града, които нерядко преминават в стълби, да се дивите на симпатичните сини фаянсови плочки ("азулежуш") по фасадите, да съзерцавате прозорчетата с шарени дървени кепенци и отрупани с пищни бегонии, миниатюрни балкончета, украсени с гордо развяващо се бельо, да слушате фадо и да плачете с очистващи душата сълзи, независимо дали разбирате португалски. ▶

TRAVEL
DOLCE VITA

ON
AIR
BULGARIA

► **ПОДОБНО НА МНОГО ДРУГИ** магически градове, Лисабон е закътан в нежната презръдка на седем стръмни хълма. Негоготическата дантела от ковано желязо на 45-метровия асансьор Санта Жушта, който свързва търговската улица с площад Кармо (откъдето можете да се полюбувате на града от птичи поглед) оставя незабравимото усещане, че пътувате не само по вертикала на града, но и назад във времето. Старият живописен квартал Алфаме сякаш се сипе по склоновете под замък Сао Жорже със своите калдъръмени улчички, разноцветни фасади, ресторантчета и пазарчета. Уханието на пржжена риба, гледката към мамещата шир на океана, баровете, където вечер се лее вино и фаго, са способни да откраднат сърцето дори на най-закоравелия пътешественик. Струва си да се види и „визитката“ на Лисабон – няколко прочути забележителности, включващи акведукта Агуаш Либриш, прекрасния Паметник на откривателите – каменен кораб, понесъл на борда великите португалски мореплаватели на рейс през времето и пространството, и кулата Белем.

НО КЪДЕТО И ДА ОТИДЕТЕ, долитащите от всички страни вкусни ухания, в съчетание с напълно разумните цени на ястията, заплашват да подронят решимостта ви на почтени туристи. Защото, макар да носи известна прилика със средиземноморската кухня, традиционната португалска кулурния е и доста различна - най-вече благодарение на спомените от колониалната епоха. От героичните времена, когато Енрике

Тук закуската е лека, но не е проста – кафе, кифличка или филия хляб с... Ромео и Жулиета!

Мореплавателя нарежда на капитаните на своята флотилия да товарят на корабите всякакви непознати плодове и поправки. Благодарение на което европейците за първи път вкусват домати, картофи и дори чай, и познават прелестта на пири-пири (паста от ужасно лютиви червени чушки), черния пипер, канелата и шафрана.

ЗА ЗАКУСКА - РОМЕО И ЖУЛИЕТА! Интересна е градацията в прогължителността и обилността на основните ястия. Тук закуската е лека, но не е проста – кафе, кифличка или филия хляб с ... Ромео и Жулиета! В Лисабон историята на двамата влюбени не завършва трагично, защото тук тези думички означават дюлев мармалад с резен узряло сирене! Съчетанието от сладко-киселия вкус на изпечения на слънце мармалад и леко соленото овче сирене е толкова любимо на португалците, че те нерядко поднасят тази литературна закуска като предястие или десерт.

ЗА ОБЯД - ОХЛЮВИ? Десетки уютни таверни (tascas) по улчичките на Лисабон предлагат това лакомство (сагаóis), особено

през лятото, когато го поливат обилно с леденостудена наливна бира. Непременно трябва да опитате и "бакаляу" (Bacalhau), тоест солена треска, която може да се сготви по 365 различни начини. Всеки регион на Португалия си има свой уникален специалитет с бакаляу, която си остава и най-популярното португалско мезе. Малките ресторантчета мамят изгладнелия пътник с изобилие от морски деликатеси, доставяни всяка сутрин от рибния пазар - сардини на скара (sardinhas assadas), лаврак, пълнени калмари, аншоа и риба меч, миди, скариди, стриди, омари и раци... Друго традиционно ястие е рибната яхния Caldeirada, която се приготвя от сладководна риба, морска риба и зеленчуци. Тайната съставка за неповторимия вкус на caldeirada е комбинацията от бяло вино, зехтин и подправки (пирипири, черен пипер, джнджифил и чесън), които се смесват предварително в еднородна амброзия, която придава невероятния вкус. Сервира се с леко препечен хляб.

АКО ПРЕДПОЧИТАТЕ ДА СЕ ПОДКРЕПИТЕ набързо, отбийте се в някой kiосk (quiosque). Това са очарователни малки лавки насред парковете и около основните забележителности на Лисабон, които предлагат идиличен декор за леко похапване, кафе или коктейл. Тук можете да опитате рибена чорба (sopa de peixe) за по-малко от 3 евро, сангвич със солена треска и чаша от знаменитото vinho verde, или "зелено вино" - младо, съвсем леко газирано по естествен път бяло вино от северните области на Португалия.

Ако пък искате да се поглезите с бразилско кафе и сладкиш, влезте в някоя сладкарница и дегустирайте ефирни наслади, съчетали най-доброто от цял свят. Пригответе навремето в манастирите от нежните пръсти на монахини, сладкишите били средство за осигуряване на допълнителен приход на божията обител. Заради това творенията носят вълнуващи имена като "пъпа на монахинята" (barriga de freira), "ангелска гръд" (rapos de anjo) и "небесен бекон" (tousinho do seu). Опитайте божествения оризов пудинг с лимон и канела (arroz doce) или пандишпанова торта (рао де Ло), напояна с лимонов и портокалов сок, магеира, порто и канела. Или пък легендарната тарталета с яйчен крем (pastel de nata), която се поднася с топка канелен сладолед. Лисабонците се кънат, че този сладкиш трябва да се опита не другде, а в знаменитата сладкарница Pastéis de Belem (Rua Velho 84-92), построена на мястото на захарна рафинерия от началото на XIX век. Струва си да надзърнете и в най-старото кафене в Лисабон, Cafe Martinho da Arcada (Praça do Comércio № 3) отворило врати през 1782. Тук обичал да идва прочутият поет Фер-

нандо Песоа, затова негова любима маса го очаква до днес.

ВЕЧЕРЯ... ИЛИ ВМЕСТО ВЕЧЕРЯ. Типичната южняшка вечеря започва късно и продължава до полунощ. След изморителния, наситен с впечатления ден можете да се подкрепите с някое традиционно ястие, изобилстващо от различни видове месо, боб, картофи и подправки (например cozido a Portuguesa или пък Feijoada - пренесена от Бразилия робска манжда от боб и обрезки), или да минете през някой тапас бар като култовото заведение Tágide (Largo da Academia Nacional de Belas Artes 18-20), което се помещава в прекрасна сграда от XVIII век, с тъмни дъсчени полове, стени от винени бутилки и гледка, от която ти секва гръхът, където да хапнете зелена крем-супа (caldo verde) или миди в бяло вино и чесън (ameijoas a Bulhao Pato).

Ценителите на сирената могат да опитат местните специалитети от козе и овче мляко като предястие или вместо десерт. Най-прочутото португалско овче сирене е Queijo da Serra, което се прави в района на Сера да Ещрела. Приготвя се само през зимата, а млякото се засирва със стрит магарешки бодил.

НАЙ-ХУБАВОТО ИДВА НАКРАЯ: фадо, порто, сълзи и душевен катарзис. Най-прекрасното място да се потопите в дълбоките води на съгбата, любовната мъка и носталгичната португалска гуша е някоя малка casa do fado по тесните улчички на квартала Мурария, родното място на фадо. Тук музиката се лее спонтанно от заведениеята и импровизираните подиуми насред улицата, тук се намира и най-старата фадо школа за онези, които искат да научат нещо повече за това магично изкуство. Поръчайте си вино – каквото и да изберете, няма да сбъркате – и се пригответе да се наплачете на воля с чисти, възбуждащи душата сълзи, защото независимо дали разбирате текста или отгатвате интуитивно сюжета на песента, струните на португалската китара ще докоснат душата ви.

По тези земи се прави вино от незапомнени времена. Северна Португалия се слави със своите лозарски масиви по долината на река Дуру и с плътните, ароматни червени вина. Най-прочутата напитка вероятно е портото, което обикновено се поднася с десерта и се отличава с богат, силен аромат. Тънкостта в производството на портото е добавянето на брэнди малко преди да е завършил процесът на ферментацията. Магеира е груг прочут деликатес, който на практика представлява порто, което се подгрява до температура 50 градуса по Целзий в течение на половин година. ■

ПРИКЛЮЧЕНИЯ... И ШОПИНГ

Чудесна идея е да се качите на „екскурзионния“ дървен трамвай 28, който обикаля най-живописните квартали на Лисабон или да се повозите на малката железница Бика - особен вид възен трамвай, който се е превърнал в своеобразен символ на града. Тъкмо с трамвай 28 можете да стигнете до прочутия „пазар на крадлата“ Феира да Ладра в квартал Алфам (работи във вторник и събота), където се продават сувенири с история, екзотични подправки, накити и непретенциозни антики. Тръгнете по следите на уникалния архитектурен стил мануелино, който датира от средата на XV век и носи името на крал Мануел. Стилът представлява вълшебна смесица от готически, мавритански и екзотични елементи, а познавачите го определят като португалско Възраждане, тъй като разцветът му съвпада с върховното могъщество на кралството. Най-прочутите сгради в този стил са кулата Сау Винсенте в Белем, манастирът в Баталя, кралската резиденция в Синтра и лисабонската Капелгра. Името на шопинга е... Фрипорт и Кампера! Freerport се намира в живописното градче Алкошете, на двайсет минути от центъра на Лисабон, предлагайки комбинация от прекрасна природа, автентична архитектура и рай от дизайнерски магазини. Автобус-собака пътува по два пъти на ден в двете посоки. Campera Outlet Shopping е първият фабричен аутлет център в Португалия, един от най-големите в Европа. Концепцията? В над 120 магазина водещи световни дизайнери и производители разпродават стоковете количества от своето производство, без да накрънят името и престижа си. Тук можете да си купите оригинални луксозни стоки с намаление до 70% от тяхната цена в бутика на същата марка в центъра на Лисабон или друга световна столица. В архитектурно отношение Кампера е построена като типично португалско градче, със сенчести улчички с портокалови дървчета, прелестни площици с кафенета и ресторантчета с маси под сянката на олеандрите. Всеки ден до центъра пътува безплатен автобус, който тръгва от Източната гара (Gare do Oriente).

Lisbon: Horn of Plenty

The westernmost capital on the Old Continent fascinates with its architecture, music, wine, and one of the most diverse cuisines in the world

By MARGARITA SPASOVA / Photography iSTOCK

Welcome to Lisbon, Europe's westernmost capital city. The Old Continent ends with Cabo da Roca, less than 40 km from the Portuguese capital, dropping into the boundless waters of the Atlantic Ocean. The earthquake of 1755, followed by a fire and tsunami, deprived Lisbon of many historical landmarks, although thanks to the Marquis of Pombal the city quickly rose from the ashes and ruins to stir the imagination and senses of aesthetes and travellers.

MAJESTIC CHURCHES, magnificent palaces and countless monuments of kings and marquises are an incessant reminder of Lisbon's imperial past and fabulous wealth at the time of the Great Geographical Discoveries.

The most important attributes of your Portuguese adventure are comfortable shoes, a camera with a large enough memory card, and an insatiable appetite. Get ready to wander the city's steep streets that often pass into steps, to marvel at the lovely blue ceramic tiles (azulejos) on the facades, to delight in windows with colourful wooden shutters and covered in begonias, miniature balconies with proudly waving linen, to listen to fado and cry soul-cleansing tears, regardless of whether you understand Portuguese or not.

LIKE MANY OTHER magical cities, Lisbon nestles in the gentle embrace of seven steep hills. The Neo-Gothic wrought iron lattice of the 45-metre Santa Justa Lift that links the shopping street with Carmo Square (which commands a bird's eye view of the city) leaves you with the unforgettable feeling that you are not only travelling up the city, but also back in time. The old picturesque Alfama district seems to spread on the slopes below São Jorge Castle with its cobbled lanes, colourful facades, restaurants and bazaars. The smell of fried fish, the expanse of the ocean, the bars where wine and fado flow in the night, are able to capture the heart of even the most hardened traveller. It is also worth

seeing Lisbon's "calling card" – several famous landmarks, including the Águas Livres Aqueduct, the wonderful Monument to the Discoveries – a stone ship, carrying the great Portuguese discoverers on a journey through time and space, and the Belem Tower.

BUT WHEREVER YOU GO, the mouth-watering aromas hitting your senses from all sides, combined with the quite reasonable food prices, threaten to undermine your iron resolve not to succumb. Despite a certain similarity with Mediterranean cuisine, traditional Portuguese cuisine is also quite different – mainly due to memories from the colonial era. From the heroic times when Henry the Navigator ordered the captains of his fleet to load any kind of unknown fruits and spices onto the ships. Thanks to which the Europeans got their first taste of tomatoes, potatoes and even tea, and came to know the pleasure of Piri-Piri (a paste of dreadfully hot chillies), black pepper, cinnamon and saffron.

FOR BREAKFAST – ROMEO AND JULIET! It is interesting to see the gradation in the duration and abundance of the main meals. Breakfast here is light, but not simple – coffee, buns or a slice of bread with ... Romeo and Juliet! In Lisbon the story of the two star-crossed lovers does not end in tragedy, because here these words mean quince marmalade with a slice of mature cheese! The combination of the sweet-sour taste of the sun-baked marmalade and the slightly salty sheep's cheese is such a favourite of the Portuguese that they often serve this literary breakfast for starters or as dessert.

SNAILS FOR LUNCH? Dozens of cosy taverns (tascas) in the streets of Lisbon offer this treat (caracóis), especially in summer when it is washed down with plenty of ice-cold beer. You should definitely also try bacalhau, i.e. salted cod that can be cooked in 365 different ways. Each region of Portugal has its own unique bacalhau speciality, which is the most popular ▶

WOW!

We Offer Wins

Shop in our stores for your chance to win:

ASTOR GARDEN HOTEL

Sts. Constantine and Helena Resort

★★★★★ **ALL-INCLUSIVE HOLIDAY** + **€1000 FLIGHT TICKET VOUCHER**

DISCOUNTS UP TO* 50%
* VALID FOR NEXT PURCHASE ON THE SAME DAY EXCL. PRODUCTS ON PROMOTION. MAXIMUM DISCOUNT €100.

MANY OTHER PRIZES

* Full campaign rules can be found at www.varna-airport.bg and www.burgas-airport.bg

► Portuguese appetizer. Small restaurants tempt famished travellers with an abundance of seafood, delivered every morning fresh from the fish market – grilled sardines (sardinhas assadas), bass, stuffed squid, anchovy and swordfish, mussels, prawns, oysters, lobsters and crabs... Another traditional dish is caldeirada, a fish stew consisting of a wide variety of freshwater and sea fish, and vegetables. The secret ingredient that lends caldeirada its unique taste is a combination of white wine, olive oil and spices (piri-piri, black pepper, ginger and garlic), mixed in advance in a uniform ambrosia that gives the dish its amazing taste. Served with lightly toasted bread.

IF YOU PREFER A QUICK SNACK, pop into the nearest kiosk (quiosque). These are charming small stalls in parks and around the city's main attractions, which provide an idyllic setting for a light snack, coffee or cocktail. Here you can try fish soup (sopa de peixe) for less than three euro, a salty cod sandwich and a glass of the famous vinho verde, literally "green wine", but meaning young wine - a naturally slightly sparkling white wine from northern Portugal.

But if you want to indulge in Brazilian coffee and sweets, pop into a coffee shop and sample various delights combining the best from around the world. Prepared by the nimble hands of nuns in the past, the desserts were a means of ensuring additional income for the convents. This is why these creations have exciting names like "a nun's belly" (barriga de freira), "angel's double chin" (papos de anjo) and "bacon from heaven" (toucinho do céu). Try the divine rice pudding with lemon and cinnamon (arroz doce) or the sponge cake (pao de lo), soaked in lemon and orange juice, Madeira, port wine and cinnamon. Or the custard tart (pastel de nata) that is served with cinnamon ice-cream. The locals insist that this egg tart should be eaten in no other place than the famous Pasteis de Belem coffee shop (Rua Belém 84-92), built in the place of a former sugar refinery from the early 19th century. It is also worth while visiting Lisbon's oldest cafe, the Cafe Martinho da Arcada (Praça do Colegionário mércio 3) which opened doors in 1782. Once frequented by the famous poet Fernando Pessoa, his favourite table still awaits him today.

DINNER... OR INSTEAD OF DINNER. The typi-

cal southern dinner starts late and lasts until midnight. After an exhausting day, full of impressions, you can enjoy a traditional dish, abounding in different types of meat, beans, potatoes and spices (for example, cozido Portuguesa or Feijoada – a dish of beans and trimmings once eaten by slaves and brought to Portugal from Brazil), or visit a tapas bar as the iconic T gide (Largo da Academia Nacional de Belas Artes 18-20), housed in a beautiful 18th century building, with dark wooden floors, walls made of wine bottles and a breathtaking city view, where you can enjoy a green cream soup (caldo verde) or clams in white wine and garlic (ameijoas a Bulhao Pato).

Cheese lovers can try the local specialties made of goat or sheep's milk either as starters or instead of dessert. The most famous Portuguese sheep's cheese is Queijo da Serra, which is made in the mountainous region of Serra da Estrela. It is made only in winter and the milk is coagulated by using a local shredded thistle.

THE BEST COMES LAST: fado, port wine, tears and spiritual catharsis.

The best place to dive into the deep waters of fate, heartache and the nostalgic Portuguese soul is a small casa do fado in the narrow streets of Mouraria district, the native place of fado. Here the music flows spontaneously from the restaurants and improvised podiums in the middle of the street, and it is also the location of the oldest fado school for those who want to learn something more about this magical art. Order some wine – whatever you choose, you can't go wrong – and get ready to cry freely with pure, soul-reviving tears, for regardless of whether you understand the lyrics or whether you intuitively guess the content of the song, the chords of the Portuguese guitar will touch your soul.

Wine has been made in these lands from time immemorial. Northern Portugal is famous for its vineyards along the Douro river valley and with its full-bodied, aromatic red wines. The most famous drink is probably port wine which is usually served with dessert and has a distinct rich and strong flavour. The trick in the production of port wine is to add a little brandy just before the fermentation process is completed. Madeira is another famous wine which is actually port wine that is heated to a temperature of 50C for six months. ■

ADVENTURES... AND SHOPPING

A great idea is to board the legendary wooden tram 28, which goes around Lisbon's most picturesque neighbourhoods, or to take a ride on the small Bica funicular that has become a kind of symbol of the city. Tram 28 will take you to the famous fleemarket Feira da Ladra (market of thieves) in the Alfama quarter (held every Tuesday and Saturday), where historical souvenirs, exotic spices, ornaments and unpretentious antiques are sold.

Set off on the tracks of the unique architectural style Manueline, which dates from the mid-15th century and is named after King Manuel. The style is an enchanting mixture of Gothic, Moorish and exotic elements that is often defined as the Portuguese Renaissance since its heyday coincided with the time the kingdom was at its most powerful. The most famous buildings in this style are the Sao Vicente Tower in Belem, Batalha Monastery, the royal residence in Sintra, and Lisbon Cathedral.

The name of shopping is ... Freeport and Camperal Freeport is located in the picturesque town of Alcochete, 20 minutes from downtown Lisbon, offering a combination of magnificent scenery, authentic architecture and a haven of designer shops. A bus shuttle service operates twice a day in both directions. Camp-era Outlet Shopping is the first factory outlet centre in Portugal and one of the largest in Europe. The concept? In over 120 shops the world's leading designers and manufacturers sell huge quantities of their products, without damaging their reputation or prestige. This is the place to buy original luxury goods at a 70% discount of their boutique price in the centre of Lisbon or another capital city. Architecturally, Campera is built like a typical Portuguese small town, with shady streets dotted with orange trees, and beautiful squares flanked by cafés and restaurants with tables in the shade of oleanders. A free bus which starts from Lisbon Orient Station (Gare do Oriente) operates daily to the centre.

СРЕЩА С ЛЯТОТО В ИЗРАЕЛ. ЕСЕНТА МОЖЕ ДА ПОЧАКА.

РЕЗЕРВИРАЙ БИЛЕТ ДО ТЕЛ АВИВ НА СПЕЦИАЛНИ
ЦЕНИ ЗА ПЪТУВАНЕ ОТ 10.10.2018 Г. ДО 31.03.2019 Г.

Тел Авив

от € **75**
еднопосочна
цена

от € **140**
двупосочна
цена

Цената е крайна и включва всички летищни такси, 1 бр. ръчен багаж до 10 кг + 1 бр. дамска чанта/лаптоп, кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се заплати преди полет на летище или в офис на издателя на билета.

Цена на първо парче багаж до 23 кг - 20 евро за отсечка София-Тел Авив и 20 долара за отсечка Тел Авив-София. Авиокомпанията предлага цени и с включен чекиран багаж. Вижте всички предложения и резервирайте на www.air.bg

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

БАЛНЕО ПРОГРАМИ

в Аквахаус Термал & Бийч и Хотел Астор Гардън

ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЕН АПАРАТ | 1 159 лв.*

профилактика, балнеолечение с минерална вода и калолечение; 28 процедури за 7 дни

ТАЛАСОТЕРАПЕВТИЧНА | 1 159 лв.*

стимулира клетъчната регенерация; 28 процедури за 7 дни

* **ПАКЕТНА ЦЕНА** за периода 01. – 30.09.2018 | на човек:

– 7 нощувки All Inclusive в двойна стая с изглед парк в Хотел Астор Гардън

– процедури в Аквахаус Термал & Бийч

BALNEO PROGRAMS

in Aquahouse Thermal & Beach and Astor Garden Hotel

MUSCULOSKELETAL SYSTEM | 1 159 BGN*

prevention, balneotherapy with mineral water and fangotherapy, 28 treatments for 7 days

THALASSO-THERAPEUTIC | 1 159 BGN*

stimulate cells regeneration; 28 treatments for 7 days

* **PACKAGE PRICE** for the period 01. – 30.09.2018 | per person:

– 7 nights All Inclusive in double room with park view in Astor Garden Hotel

– and treatments in Aquahouse Thermal & Beach

**ASTOR GARDEN
HOTEL**

Sts. Constantine and Helena Resort

Sts. Constantine & Helena Resort

Aquahouse Thermal & Beach | +359 52 812 812 | www.aquahouse.bg

Astor Garden Hotel | +359 52 817 700 | www.astorgardenhotel.com

к.к. Св. Св. Константин и Елена | Балнео хотел Азалия Медикъл СПА

AZALIA
HOTEL BALNEO & SPA
★★★★

Медикъл и релакс програми

15.09.2018 – 31.05.2019

Medical & Relax Programs

5-дневна Балнеолечебна програма

от 608 лв. на човек / 7 нощувки + закуска, 15 процедури за 5 дни

5-дневна Релаксираща терапия

от 595 лв. на човек / 7 нощувки + закуска, 15 процедури за 5 дни

5-day Balneohealing Program

from 608 BGN per person / 7 overnights + breakfast, 15 procedures for 5 days

5-day Relaxing Therapy

from 595 BGN per person / 7 overnights + breakfast, 15 procedures for 5 days

Sts. Constantine and Helena Resort | Azalia Hotel Balneo & SPA

+359 52 358 808 | reservations@azaliahotel.com | www.azaliahotel.com

Медицински комплекс „Доверие“

София, ж.к. Овча купел 2, ул. Фридрих Грюнгангер №2
1756 София, р-н Изгрев, ж.к. Изток, ул. Лъчезар Станчев №5
тел.: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg, info@mbal.doverie.bg

МК „Доверие“ е модерен медицински комплекс разделен функционално на диагностично-консултативен център и многопрофилна болница за активно лечение.

МБАЛ Доверие вече се сдобри с най-новата апаратура за анализ и изработване на индивидуални стелки 100 % по мярка, моделирани за 10 минути - FootBalance. Основната цел на този тип стелки е да коригират вредните позиции на стъпалата. Те осигуряват индивидуален комфорт и удобство при ходене, като по този начин намаляват болките и на хора с гюстабан. Ако страдате от подобен проблем или желаете да се сдобиеете със стелки FootBalance, можете да посетите болница „Доверие“.

Болница „Доверие“ е една от първите частни болници в България. Създадена е в края на 2005 г. и вече над 10 години е част от „Доверие Обединен холдинг“ АД. Тя е модерна, европейска болница, различна от стандартните български болници във всяко отношение, като предлага много по-съвременно обслужване, апаратура и леглова база.

На разположение на пациентите на МК „Доверие“ са:

- Медицински център, разполагащ със собствени лаборатории и високотехнологично диагностично оборудване.
- Многопрофилна болница за активно лечение с 8 специализирани отделения за болнична помощ.
- 4 операционни зали и стационар от над 100 легла

Освен високотехнологично оборудване и специализирани отделения, Медицински комплекс „Доверие“ може да предложи на своите пациенти оперативно лечение с единствената в гр. София система за роботизирана хирургия „Да Винчи“. Над 80% от всички диагностични и лечебни процедури се извършват чрез прилагане на минимално инвазивен (безкръвен) метод от висококвалифицирани екипи чрез съвременна ендоскопска апаратура.

Doverie Medical Complex

Sofia, Ovcha Kupel 2 District, 2, Friedrich Grunanger Street
1756 Sofia, East District, Lachezar Stanchev 5 Street
phone: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg, info@mbal.doverie.bg

MC "Doverie" is a modern medical complex functionally divided into a diagnostic-consulting center and a multiprofile hospital for active treatment.

MC Doverie has acquired the latest equipment for analyzing and developing individual 100% in-person insoles, modeled for 10 minutes - FootBalance. The main purpose of this type of insole is to correct the foot's injuries. They provide individual comfort and walking comfort, thus reducing the pains of people with splayfoot. If you suffer from a similar problem or want to have FootBalance insoles, you can visit Doverie Hospital.

Doverie Hospital is one of the first private hospitals in Bulgaria. It was established at the end of 2005 and has been part of Doverie United Holding AD for more than 10 years. It is a modern, European hospital, different from the standard Bulgarian hospitals in every respect, offering much more modern service, equipment and bed base.

The patients of MC "Doverie" are at the disposal of:

- A medical center with its own laboratories and high-tech diagnostic equipment.
- Multi-profile Active Treatment Hospital with 8 specialized hospital care units.
- 4 operating halls and more than 100 beds.

In addition to high-tech equipment and specialized departments, Doverie Medical Complex can offer its patients an operative treatment with the only Da Vinci robotic surgery system in Sofia. Over 80% of all diagnostic and treatment procedures are performed by applying a minimally invasive (bloodless) method by highly qualified teams using modern endoscopic equipment.

Симона комплекс – хотелът, който представя историята в образи

1360 София, бул. Околовръстен път 721
тел. рецепция: 0889 428 514, тел. ресторант: 0888 336 259
e-mail: info@simonacomplex.com, www.simonacomplex.com

Хотел „Симона Комплекс“ е истинско бижу в покрайнините на София. Ние прищеждаваме традиции в обслужването на български и чуждестранни гости, като се стремим да им предложим не само настаняване, а истинско изживяване.

Разполагаме с хотелска база от 10 единични, 7 двойни и 4 тройни стаи, както и 5 семейни апартамента с капацитет от 3 до 6 човека. Обзаведени са в битов стил, съчетавайки уют и удобство. Във всяка стая на апартаментите има 28-инчов плазмен телевизор.

Общите части на хотела са истински шедеври на изкуството. Стените на първия етаж са събрали експозицията „Гости от миналото“. Тя разказва българската история от създаването ѝ до края на Османско владичество чрез майсторски изрисувани образи на български владетели, както и борци в национално-освободителното движение. Вторият етаж, наречен „България на длан“, посреща с красиви гледки от Розовата долина, Седемте Рилски езера и китните улчички на Етара.

Хотел „Симона Комплекс“ разполага с генонощна механа с общ капацитет 160 души. Ще ви посрещнем с вкусни традиционни български ястия, събрани и с народните празници. Организираме незабравими караоке партита и фолклорни вечери. Обособили сме и детски кът за най-малките ни гости. С огромната си градина, мястото е чудесно и за организиране на семейния ви празник.

Комплексът разполага с паркинг за своите гости. Предлагаме и трансфер до летище „София“.

Simona Complex – the Hotel, which Presents History in Images

721, Okolovrasten pat Blvd., 1360 Sofia
phone reception: +359 889 428 514, phone restaurant: +359 888 336 259
e-mail: info@simonacomplex.com, www.simonacomplex.com

The "Simona Complex" hotel is a true gem on the outskirts of Sofia. We have traditions in the servicing of Bulgarian and foreign guests, striving for offering them not only accommodation, but a genuine experience.

We have hotel facilities at our disposal, consisting of 10 single, 7 double and 4 triple rooms, as well as 5 family suites with a capacity of between 3 and 6 persons. Furnished in a rustic style, combining coziness and convenience. There is a 28 inch plasma TV in each room of the suites.

The common parts of the hotel are true art masterpieces. The walls on the first floor have collected the "Guests from the past" exposition. It gives an account of Bulgarian history from the creation of the country to the end of the Ottoman rule through the skillfully painted images of Bulgarian rulers, as well as of freedom fighters in the national liberation movement. The second floor, called "Bulgaria on the flat of one's hand" is welcoming with beautiful views of the Rose Valley, the Seven Rila Lakes and the lovely streets of the "Etara".

The "Simona Complex" hotel has a 24-hour tavern with a total capacity of 160 people at its disposal. We will welcome you with palatable traditional Bulgarian dishes, conformed to the national holidays as well. We are organizing unforgettable karaoke parties and folklore evenings. We have set aside a kid's corner for our smallest guests as well. With its huge garden, the place is also marvellous for organizing your family feast.

The complex has a parking lot for its guests at its disposal. We are also offering a transfer to "Sofia" Airport.

Spaghetti Company

Сердика център, бул. Ситняково №48
тел. 02/ 841 28 18
Mall Bulgaria 102 et 3 до кино Арена
бул. Витоша 150, тел: 02/ 88 10 100
Работно време: понеделник - неделя от 10:00 до 00:00 ч.
spaghetticompany@mail.bg

Pizza, pasta, modernista и ТИ!

Мястото, известно с изключителна италианска кухня. Обстановката, която върхоява срещите, които винаги оставят у теб чувството, че си в сърцето на града!

Всеки от ресторантите Spaghetti Company носи свое собствено усещане. Независимо къде те отвеждат пътищата на София, в ресторантите от веригата намираш себе си сред изискана и творческа обстановка, модерен дизайн и оригинална италианска кухня, специално създадена под черпака на Маестро Марко Лукиари.

Домът на италианската кухня е наблизо. Тук е, за да намираш винаги себе си, приятели, делови партньори или нови срещи. Кухнята ни е палитра от италиански вкусове. Към това добавяме специална селекция от вина, музика и събития. Можеш да споделиш тук всяко късно сутрешно кафе, работен обяд, лежерен следобед или дълга вечеря. И всеки път ще бъде различно.

И както казва нашият главен готвач Марко Лукиари - „Има неща, за които няма сезони“. Има и такива места. Spaghetti Company е едно от тях.

Pizza, pasta, modernista and YOU

The place, famous for exquisite Italian cuisine. The atmosphere, inspiring meetings that always leave you feeling in the heart of the city!

Each of the Spaghetti Company restaurants brings its own touch. No matter where Sofia roads take you, in the restaurant chain you find yourself amongst elegant and creative atmosphere, modern design and original Italian cuisine especially prepared by Maestro Marco Luchiar's ladle.

The home of Italian cuisine is nearby. It's right here, so you can always find yourself, friends, business partners or new encounters. Our cuisine is a palette of Italian flavours. We add a special selection of wine, music and events. Here you can share every late morning coffee, business lunch, a casual afternoon or a long dinner. It will be different each time.

As our chef Marco Luchiar says - "There are things of no particular season". There are such places. Spaghetti Company is one of them.

Bedroom Premium Club

София, ул. Лега 2
телефон: 0888 764 422, 0888 860 666
e-mail: reservation@bedroom.bg
www.bedroom.bg

bedroom
PREMIUM CLUB

Bedroom Premium Club

2, Lege Street, Sofia, Bulgaria
Phone: +359 888 764 422, +359 888 860 666
e-mail: reservation@bedroom.bg
www.bedroom.bg

Един от най-атрактивните клубове в центъра на София е Bedroom Premium Club. С неповторимия си дизайн, гостуването на световноизвестни диджеи и постоянно присъствие на популярни личности, той е притегателен център за ценителите на лукса и забавленията.

Клубът отговаря на най-високите европейски стандарти - първокласно обслужване, перфектен звук, мултимедийно шоу, VIP зона, служители, паркиращи автомобилите...

Bedroom Premium Club напомня на античен храм, а бъдещето е добавено към миналото с нови архитектурни елементи в синтетичен модерен растер, екрани с 3D video mapping, метални перфорирани пана.

Използваните материали са дърво, метал, камък, стъкло, естествена кожа, натурален текстил. Акцент в интериора е таванът на клуба, който е уголемена проекция на картината "Shhh", в която са събрани забранени образци от еротичното изкуство. Клубът притежава динамично осветена сцена с интегриран catwalk, който дава възможност за разгръщане на мащабна балетна хореография.

Bedroom Premium Club предлага на своите гости богат ентъртеймънт, авангардни шоу-спектакли, екстравагантни костюми, високотехнологични светлинни ефекти, допълнен с перфектен звук и мултимедийно шоу!

Амбициите на Bedroom Premium Club е в създаването на собствена публика и издигането на нощния живот у нас до най-високи стандарти!

One of the most attractive clubs in Sofia city center is Bedroom Premium Club. With its unique design, guest world famous DJs and the permanent presence of celebrities, it attracts luxury and entertainment lovers.

The club meets the highest European standards - first class service, perfect sound, multimedia show, VIP area, valet parking...

Bedroom Premium Club reminds of an ancient temple and the future is added to the past with new architectural elements in synthetic modern raster, 3D video mapping screens, metal perforated panels.

The materials used are wood, metal, stone, glass, genuine leather, natural textile. The emphasis in the interior design is the ceiling of the club, which is an enlarged reproduction of the painting "Shhh", gathering erotic art forbidden examples. The club has a dynamically lit stage with an integrated catwalk, which enables the unfolding of large-scale ballet choreography. Bedroom Premium Club offers its guests great entertainment, avant-garde shows, extravagant costumes, high tech lighting effects, complemented by perfect sound and a multimedia show!

Bedroom Premium Club's ambitions are in building its own audience and the rise of Bulgarian nightlife to the highest standards!

Spaghetti Kitchen*Bar

София, площад Св. Неделя 3
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
тел.: 089 304 66 66

Ако трябва да забодем карфица в центъра на София, ще бъде точно тук – на площад Света Неделя 3, при чисто новият Spaghetti Kitchen*Bar. Отправяйки се към парадния вход, виждаме едно съвсем различно място - интериор на няколко нива и съвсем различни зони с много акценти и детайли, живеещи в пълна хармония. Вкусната обиколка на мястото започва с това, с което обикновено свършваме – десерта. На входа ни посреща витрина с авторски десерти, приготвени на място от майстор сладкарите на Spaghetti Kitchen.

Ако си решил да преоткриеш италианската храна, просто се отдай на прясна паста и добре препечена по ръбчетата пица в Morello фурната. Разбира се, Италия не е самотна на Вкусната карта, която стои пред нас. Тръгваме на околосветско пътешествие с японското патешко, норвежка съомга, октопод от Санторини, както и няколко предложения от българската кухня. Зоната с прошутто бара пък е прекрасно място за вино и тапаси. Новаторските коктейли, които се предлагат, са истинско произведение на алкохолното изкуство. Накратко – Spaghetti Kitchen*Bar е мястото, на което можеш да се срещнеш с приятели, да хапнеш хубава храна или да пиеш любимия си коктейл в приятна атмосфера.

SPAGHETTI KITCHEN★BAR

EAT • DRINK • SOCIALIZE

place for vino and tapas. The innovative cocktails they offer are a real work of the alcoholic art.

In a nutshell – Spaghetti Kitchen*Bar is the place where you can meet friends, eat good food or have your favorite cocktail in a pleasant atmosphere.

Spaghetti Kitchen*Bar

3, Sveta Nedelya Square, Sofia
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
phone: +359 89 304 66 66

If we need to put a pin in downtown Sofia, it will be right here – at 3 Sveta Nedelya Square, at the brand new Spaghetti Kitchen*Bar. Heading for the front door, we see a completely different place – interior on several levels and completely different zones with a lot of highlights and details, living in perfect harmony.

The delicious tour of the place begins with what we usually end with – dessert. A window with original desserts, prepared here by Spaghetti Kitchen's pastry chefs, welcomes us at the entrance.

If you've decided to rediscover Italian food, just indulge in fresh pasta and crispy pizza round the edges in the Morello oven. Italy, of course, is not alone on the delicious map we have in front of us. We set off on a round-the-world trip with Japanese duck, Norwegian salmon, Santorini octopus, as well as a few offers from the Bulgarian cuisine. What's more, the prosciutto bar zone is a great

Spaghetti kitchen

София, ул. 6-и септември №9
Резервации тел.: 0890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

Няма как да преминете по улица „6-и септември“ и да останете безразлични към вида на този наистина необикновен ресторант. Какво го прави такъв, ще разберете в момента, в който прекрачите прага му. С една единствена крачка забравяте за работната суматоха на големия град и се пренасяте в един друг сюжет с въздушна атмосфера и безброй кулинарни предложения. Тук ще откриете приятна комбинация от съвременен дизайн в обзавеждането, изискано меню с интернационална кухня и отпускателна музика. От месец ноември се открива и отопляема външна градина. Заведението впечатлява и с деликатно лично отношение към клиента и усещане за домашен уют. Всичко това превръща Spaghetti Kitchen в най-модерното и желано място в София.

SPAGHETTI KITCHEN★

ITALIAN FOOD AMERICAN GRILL

Spaghetti kitchen

9, 6th of September Str., Sofia, Bulgaria
Reservations: +359 890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

It is not possible to pass 6th of September Street and to remain indifferent to the appearance of this unusual restaurant. You will understand what makes it so unusual the minute you cross its threshold. Only one step and you forget about the busy turmoil of the city, and move into another reality that has a magic atmosphere and countless culinary propositions. Here you will find a pleasant combination of contemporary interior design, exquisite international cuisine and relaxing music. The restaurant also impresses with its delicate personal attitude towards the customer and the feeling of home comfort. All this makes Spaghetti Kitchen the most modern and desired place in Sofia.

ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА БАГАЖ ПО ПОЛЕТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР

Всички пътници на България Ер имат право на превоз на безплатен ръчен багаж в салона и регистриран багаж /в багажника на самолета/, в зависимост от избраната тарифа. Безплатните норми за брой и тегло на багажа могат да бъдат различни, в зависимост от класата на пътуване /бизнес или икономична/, както и от тарифата, по която е издаден билета. Превозът на багаж по редовните линии е съобразен и с някои общи правила и политиката на България Ер, които трябва да имате предвид.

Авиокомпания България Ер въвежда по линииите си правила за превоз на багаж за билети, издадени след 2 май 2011 г. Системата **PIECE CONCEPT** се базира на броя, теглото и размерите на чекирания багаж.

ТАРИФИ БЕЗ РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен само ръчен багаж, има право да превози в кабината на самолета безплатен багаж както следва:

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж	Такси за багаж
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* и 1 дамска чанта/лаптоп	Първи брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*: • Вътрешни полети – 15 евро на посока • Международни полети – 20 евро на посока

ТАРИФИ С РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен регистриран багаж, има право да превози в багажниците на самолета безплатен багаж както следва:

1. По международни и вътрешни линии

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж
Бизнес класа	2 броя с общо тегло до 15 кг. (размери 55x40x23см всеки) и 1 дамска чанта/лаптоп 2 броя чекиран багаж до 32 кг, до 158 см* всеки**
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* и 1 дамска чанта/лаптоп 1 брой чекиран багаж до 23 кг и до 158 см*

2. Изключения

Вид карта	Пояснения
Златна карта FLY MORE	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За билети заплатени с карта VISA Platinum от ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За билети заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За членове на програмата „CCB Club“	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
Моряци	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
Бебета от 0-2 години	В случай, че тарифата по която е издаден билета на възрастният, придружаващ бебето позволява 1 брой чекиран багаж до 23 кг, то бебето има право на 1 брой чекиран багаж до 10 кг. Превозът на бебешки колички се извършва безплатно, но те следва задължително да се предават и получават непосредствено при качване/слизване на/от самолета. Авиокомпанията не носи отговорност за щети в резултат на транспортиране по багажните ленти, в случай, че количката не е предадена/получена на/от самолета.

* Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /L+H+W/. Пътникът може да превозва и повече от безплатната норма багаж срещу допълнително заплащане. Трети багаж се таксува по таксата за трети свръхбагаж.

** Ако билетите Ви са заплатени в сайта на компанията, както и в случаите на: притежание на златна карта FLY MORE, членство в програмата CCB Club, или за билети, заплатени с кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер или карта Visa Platinum от ЦКБ, е необходимо да се свържете с нас на тел.: +359 2 4020 400 или на е-мел: callfb@air.bg за преиздаване на билета с право на 2 броя безплатен багаж. Притежанието на карти CCB Club, Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер, както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен допълнителен чекиран багаж по тарифа без багаж. Правото на два броя багаж за притежатели на златна карта FLY MORE и CCB Club и за билети, заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ и карта Visa Platinum от ЦКБ, е само за полети, при които опериращ превозвач е авиокомпания България Ер.

ПЪТНИКЪТ МОЖЕ ДА ПРЕВОЗВА И ПОВЕЧЕ ОТ БЕЗПЛАТНАТА НОРМА БАГАЖ СРЕЩУ ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАПЛАЩАНЕ.

3. Такси за свръхбагаж - Международни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	50 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	70 евро
За големина на багажа между 203 см* и 280 см*	100 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	100 евро

Багаж с тегло над 32 кг може да се превозва само като карго.

4. Такси за свръхбагаж - Вътрешни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	20 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	30 евро
За големина на багажа между 203 см* и 280 см*	40 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	20 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро

5. Специални категории багаж

Спортна екипировка	Превоза на спортна екипировка не влиза в нормата на безплатния чекиран багаж. Таксува се 50 евро в посока, като допълнително парче чекиран багаж. Екипировката трябва да е с максимални размери до 23 кг и до 203 см* Изключения: Безплатен превоз на 1бр. ски/сноуборд екипировка за всички директни полети, оперирани от България Ер.
Велосипеди	Приемат се за превоз в специална опаковка (картон или специален калф). Максимални размери на опаковката 160 x 90 x 25 см. Изисква се предварително потвърждение на услугата в резервацията. Международни линии: 70 евро в посока. Вътрешни линии: 30 евро в посока.
Оръжия	Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси се извършва съгласно изискванията на Международната асоциация за въздушен транспорт /IATA/. Не се потвърждава на codeshare полетите на България Ер. Превозът на огнестрелни оръжия не може да бъде потвърден в случаите, когато авиокомпания България Ер е партньор по полет. Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси, различни от спортно оръжие и боеприпаси, е забранен. В някои случаи, превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси за ловни и спортни цели, може да бъде разрешен. Пътникът трябва да се свърже с България Ер и да предостави информация за вида на оръжието, серийния му номер и припасите, които се внасят в резервационната система. Всички огнестрелни оръжия и боеприпаси, се приемат само като багаж за транспортиране в багажниците на самолета и в никакъв случай в салона с пътниците. Трябва да са разделно и подходящо опаковани, като теглото на муниците не бива да надвишава 5 кг. Пътникът трябва да има всички документи, изисквани от закона и подзаконовите актове, приложими за превоз за съответната държава. България Ер си запазва правото да откаже превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси. • Ловни пушки и патрони – комплект до 15 кг: такса 50 евро в посока. • Ловни пушки и патрони- при общо тегло над 15 кг: такса 70 евро в посока. • Късо огнестрелно оръжие (пистолет): такса 20 евро в посока. Ловната пушка и патроните се считат за едно парче регистриран багаж и се таксуват с еднократна такса за обслужване. Този вид багаж не се включва в безплатната норма и таксата се прилага независимо от това дали пътникът има друг чекиран багаж.
Домашни любимци в пътническата кабина /PETS/	Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. При пътуване с домашен любимец /куче или котка/ е необходимо при закупуването на билет да свържете с авиокомпанията за потвърждение. Максимално тегло на животното и клетката – до 8 кг. За полети FB1431/1432 до и от Париж, където опериращ превозвач е Air France, максималното тегло е 6 кг. Максимални размери на клетката – 48 x 35 x 22 см. Не се включва в безплатната норма багаж. Заплаща се такса от 50 евро в посока.
Домашни любимци в багажника /AVIH/	Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. Без ограничение в теглото на животното. Максимални размери на клетката – 110 x 65 x 70 см. Не се включва в безплатната норма багаж, заплаща се такса: • при тегло на животното и контейнера до 32 кг - 80 евро в посока • при тегло на животното и контейнера над 32 кг - 120 евро в посока Изключения: • Животни с тегло с контейнера над 32кг не се приемат за превоз до/от Брюксел. • Бойните и опасни породи се приемат за превоз само като карго (напр. Американски питбул териер, Стафордширски бултериер, Американски стафордширски териер, Бултериер, Американски булдог, Дозо Аржентино, Кангал (Анатолийска овчарка), Кавказка овчарка, Ротвайлер, Родезийски рибгбек). Условия за превоз на живи животни в багажника на самолетите /AVIH до 32 кг./ • Транспортният контейнер трябва да е достатъчно голям, за да може животните да стоят в естествената си позиция, да могат да се обърнат и легнат; • Транспортният контейнер трябва да е проектиран така, че да не пропуска течности, напр. облицовани с абсорбиращ материал като например одеяло; • Контейнерът трябва да е устойчив на опити за излизане. Препоръчват се здрави пластмасови или съвременни контейнери от безвреден и нетоксичен материал. Не се допускат клечки от телени мрежи; • За да се избегне нараняване на животното, вътрешността на контейнера не трябва да има остри ъгли, ръбове или пирами; • Транспортните контейнери трябва да имат вентилационни отвори от четирите страни.

За смесени превози с участието на България Ер и други партньорски авиокомпани в маршрута могат да бъдат прилагани други условия за багаж.

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage and checked baggage (in the luggage compartment of the airplane) depending on the chosen tariff. Free allowances for pieces and weight of baggage may vary depending on the travel class (business or economy) and the tariff on which the ticket has been issued. Baggage transportation on regular lines also conforms to some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider.

Bulgaria Air introduces rules for baggage carriage on its destinations for all tickets, issued after May 2, 2011. The **PIECE CONCEPT** system is based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

TARIFFS WITHOUT CHECKED BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes only a hand baggage carriage, is allowed to transport in the cabin free baggage allowance as follows:

Class of service	Allowance for free of charge baggage	Fees for checked baggage carriage
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 cm (total length up to 118 cm)* and 1 personal item/laptop bag	First piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm **: <ul style="list-style-type: none"> • Domestic flights – EUR 15 per direction • International flights – EUR 20 per direction

TARIFFS WITH CHECKED-IN BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes checked baggage, is allowed to transport in the luggage compartment of the airplane free baggage allowance as follows:

1. International and Domestic flights

Class of service	Норма на безплатен багаж
Business class	2 pieces with a total weight up to 15 kg (dimensions 55x40x23cm each) and 1 personal item/laptop bag 2 pieces checked baggage up to 32 kg, up to 158 cm* each**
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 cm (total length up to 118 cm)* and 1 personal item/laptop bag 1 piece checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm*

2. Exceptions

Card type	Explanations
Gold card FLY MORE	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with VISA Platinum card by CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with co-branded card Bulgaria Air / CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For members of the 'CCB Club' programme- free checked-in baggage	2 pieces of 23 kg. Third piece is charged as third excess baggage**
Seamen	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
Infants 0-2 years of age	If the fare of the ticket of the adult who is accompanying the baby allows 1 piece checked baggage up to 23 kg, the baby is entitled to 1 piece checked baggage up to 10 kg. Transportation of baby carriages is free of charge, but it is mandatory to hand them over/to receive them immediately before embarkation / disembarkation of the aircraft. The aviation company shall not be responsible for damages resulting from transportation on baggage belts, in case the carriage has not been handed over/received at the aircraft.

* The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage/l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.

** If your tickets are paid in the company's website, as well as in the cases of: possession of gold card FLY MORE, membership in CCB Club, or tickets paid with co-branded card from CCB and Bulgaria Air or Visa Platinum card from CCB you need to contact us by phone +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg to reissue the ticket entitled to free 2 pieces of luggage. Possession card CCB Club, Visa Platinum CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and Gold Card FLY MORE entitle the additional free checked baggage on tariff without luggage. The right to two pieces of luggage for holders of Gold Card FLY MORE and CCB Club and tickets paid with co-branded card CCB and Bulgaria Air and Visa Platinum card from CCB is only on flights where the operating carrier is Bulgaria Air.

THE PASSENGER MAY CARRY MORE THAN THE FREE BAGGAGE ALLOWANCE AT ADDITIONAL COST.

3. Excess baggage fees – International flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 50
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 70
Baggage dimensions between 203 cm and 280 cm	EUR 100
Extra piece – second bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 50
Extra piece – third bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 100

Baggage with weight over 32 kg may only be carried as cargo.

4. Excess baggage fees – Domestic flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 20
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 30
Baggage dimensions between 203 cm and 280 cm	EUR 40
Extra piece – second bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 20
Extra piece – third bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 50

5. Special categories of baggage

Sport equipment	Transportation of sport equipment is not included in the quota of checked baggage. It is charged as an extra piece of checked baggage EUR 50 in direction. The equipment must be of maximum weight and dimensions 23 kg and 203 cm* Exception: Free carriage of 1 piece of ski / snowboard equipment for all flights operated by Bulgaria Air.
Bicycles	Accepted for carriage in special packaging (cardboard or a special case). Maximum size of package 160 x 90 x 25 cm. This service requires pre-confirmation in the reservation. International flights: EUR 70 per direction. Domestic flights: EUR 30 per direction.
Firearms	Carriage of firearms and ammunition is carried out according to the requirements of the International Air Transport Association (IATA). It is not confirmed on codeshare flights of Bulgaria Air. Carriage of firearms and ammunition other than sport weapons and ammunition is prohibited. In some cases, carriage of firearms and ammunition for hunting and sporting purposes may be permitted. The passenger should contact Bulgaria Air and provide information on the type of weapon, its serial number and the ammunition, which will be entered into the reservation system. All firearms and ammunition will be accepted only as baggage and must be transported in the luggage compartment of the airplane and under no circumstances in the passenger cabin. They must be suitably packed separately and the weight of the ammunition should not exceed 5 kg. The passenger should have all documents required by law and regulations applicable to carriage for the particular state. Bulgaria Air reserves the right to deny carriage of firearms and ammunition. • Hunting rifles and cartridges – total weight up to 15 kg: fee EUR 50. • Hunting rifles and cartridges – total weight over 15 kg: fee EUR 70. • Short-barrel firearms (pistol): fee EUR 20. Hunting rifles and cartridges – total weight up to 15 kg: fee EUR 50 per direction. • Hunting rifles and cartridges – total weight over 15 kg: fee EUR 70 per direction. • Short-barrel firearms (pistol): fee EUR 20 per direction.
Pets in the passenger cabin /PETC/	Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. If traveling with a pet /dog or cat/, please be advised to contact the airline for confirmation at the time of purchase of your ticket. Maximum weight of the pet and the cage – up to 8 kg. For flights FB1431/1432 to/from Paris, where operator is Air France, the maximum weight of the pet and the cage is 6 kg. Maximum dimensions of the cage – 48 x 35 x 22 cm. Not included in the free baggage allowance. A fee of EUR 50 per direction applies.
Pets in the hold /AVIH/	Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. Without limitations in the weight of the pet. Maximum dimensions of the cage - 110 x 65 x 70 cm. Not included in the free baggage allowance, a fee apply as follows: • for total weight of the pet and the container up to 32 kg - EUR 80 per direction • for total weight of the pet and the container above 32 kg - EUR 120 per direction Exceptions: • Animals weighing over 32kg together with the container are not accepted for carriage to / from Brussels. • Fighting and dangerous breeds are accepted for carriage only as cargo (example: American Pit Bull Terrier, American Staffordshire Terrier, Staffordshire Bull Terrier, Bull Terrier, American Bulldog, Dogo Argentino, Karabash / Kangal / Anatolian Shepherd Dog, Caucasian Ovcharka / Caucasian Shepherd Dog, Rotweiler, Rhodesian Ridgeback). Conditions of carriage of live animals in the aircraft hold /AVIH/ • The transport container must be large enough for the animal to stand in its natural position, to turn around and to lie down; • The transport container must be designed to be leakproof, e.g. lined with absorbent material such as blankets; • The container must be escape proof. We recommend sturdy plastic or wood containers made from harmless and non-toxic material. Wire-mesh cages are not allowed; • To prevent the animal from injuring itself, the interior of the container must not have any sharp corners, edges or nails; • Transport containers must have ventilation holes on at all four sides.

For partner flights involving Bulgaria Air and other partner airlines, other luggage conditions may apply.

ГОТОВИ ЗА ПОЛЕТ

FIT TO FLY

Предлагаме ви няколко полезни съвета за това как да се чувствате добре по време на полета и след него. Изпълнявайте упражненията бавно и дишайте равномерно.

These handy exercises enable you to stay in top form – both during and after the flight. Perform each move with steady, even breathing.

Ходила

10 пъти

Поставете петите на пода и повдигнете нагоре пръстите на краката. После опрете пода с пръсти и повдигнете петите.

Глезени

15 пъти

Правете кръгови движения първо с единия крак, а после с другия.

Колене

30 пъти

Повдигнете единия крак, докато не усетите напрежение в бедрото.

Рамене

5 пъти

Поставете ръцете на бедрата и започнете да описвате кръгови движения с раменете.

Крака

10 пъти

Наведете се леко напред. Обгърнете с ръце коленете и ги повдигнете на нивото на гърдите. Загържете така 15 секунди.

Гръб и ръце

15 пъти

Поставете и двете стъпала на пода и стегнете корема. Наведете се напред, докато ръцете ви не опрат пръстите на краката.

EN

Feet

10 times

Placing your heels on the floor, stretch your toes upwards. Then, keeping your toes on the floor, raise your heels upwards.

Ankles

15 times

Rotate your foot – first in one direction and then the other.

Knees

30 times

Raise your legs, tensing the muscles in your thighs.

Shoulders

5 times

With your hands on your thighs, rotate your shoulders in a circular motion.

Legs

10 times

Bend forward slightly. Wrap your hands around one knee and raise it to your chest. Hold for 15 seconds. Repeat with the other knee.

Back and arms

15 times

Place both feet flat to the floor and hold your stomach in. Bend forward, moving your hands down your legs.

Да се лети не е страшно

- Статистиката сочи, че летенето със самолет е далеч по-безопасно от много други дейности
- Екипажът на вашия самолет е висококвалифициран и с богат опит
- Самолетите на България Ер са с безупречна поддръжка и могат да устоят на всякаква турбуленция
- Опитайте да се отпуснете – вдишайте дълбоко през носа и задръжвайте въздуха няколко секунди, преди да го издишате

EN

Relax!

- Statistics show that flying is much safer than many situations in daily lives
- The crew in control of the plane is highly trained and experienced
- Bulgaria Air aircraft are thoroughly maintained and designed to withstand various forms of turbulence
- Try to relax – breathe in deeply through your nose, hold for three seconds before exhaling slowly

По време на полет

- Усещате болка в ушите? Запушете носа, затворете устата и започнете да преглъщате или да се опитвате да изкарате въздуха, без да отваряте уста. Дъвченето на дъвка също помага
- Стимулирайте кръвообращението си, като се разходите по пътеката в самолета
- Избягвайте да седите с кръстосани крака, защото това може да ограничи кръвообращението
- Може да се почувствате по-удобно, ако свалите обувките
- Пийте повече вода и по-малко алкохол, чай или кафе

EN

During the flight

- Ear pain? Pinch your nose shut, close your mouth and swallow or blow out against your closed mouth. Alternatively, chew some gum
- Stimulate your circulation by walking around the cabin and stretching
- Avoid sitting with your legs crossed as this restricts circulation
- Removing your shoes may provide you with more comfort
- Drink plenty of water and not too much alcohol, tea or coffee

Как да се приспособим по-бързо към часовите разлики

- Опитайте се да настроите биологичния си часовник към времевата зона на бъдещата ви дестинация, като вечерта преди по-лети си легнете един час по-рано или по-късно
- Не прекалявайте с тежката храна и не пийте твърде много алкохол или кафе вечерта преди полета
- Яжте богати на протеин храни в подходящи за новата часова зона отрязъци от денонощието
- Когато пристигнете на избраната от вас дестинация, направете си кратка разходка
- Прекарайте поне 30 минути на дневна светлина

EN

Reducing jetlag

- Begin adjusting your body clock to the time zone of your destination the night before departure by going to bed earlier or later
- Don't consume too much food the night before you leave, or drink too much coffee or alcohol
- Eat protein-rich meals at times that are normal for your new time zone
- At your destination, take light exercise – such as a walk
- Spend at least 30 minutes in daylight

УДОБСТВО И БЕЗОПАСНОСТ ВЪВ ВЪЗДУХА

YOUR COMFORT AND SAFETY IN THE AIR

Вашето здраве

Ако имате притеснения за здравето си, свързани с пътуването, и особено ако страдате от дихателни или сърдечно-съдови заболявания, посетете лекаря си преди заминаване. Аптеките могат да ви предложат лекарства без рецепта, но нашият съвет е винаги да се консултирате с лекар, който е най-подходящ за вас.

Вашият багаж

Избягвайте тежкия ръчен багаж. Носенето му може да претовари организма ви. Да седнете в креслото уморен и загъхан, означава да започнете пътуването си зле. В ръчния багаж носете само основното, което ще ви трябва по време на полета.

Срокът за явяване на летището

Опитайте се да пристигнете на летището рано. Оставете си достатъчно време за формалности, пазаруване и отвеждане към самолета. Времето за регистриране на пътниците е различно на различните летища и може да варира според дестинацията. Добре е да се информирате предварително за часа, в който трябва да сте на летището.

Вашата сигурност

Запознайте се с изискванията за сигурност и ги спазвайте.

Не се съгласявайте да пренасяте чужд багаж. Не оставяйте багажа си без надзор.

Слагайте ножове, ножици и остри предмети в куфара, който предавате за транспортиране в багажника на самолета. Ако са в ръчния ви багаж, летищните служби за сигурност ще ви забранят да ги качите в самолета.

Вашият ръчен багаж

Сложете тежките предмети под седалката пред вас, а леките – в багажните отделения над седалките. Не блокирайте с багаж пътя към аварийните изходи и пътеките между креслата. Отваряйте багажниците над седалките внимателно – ако съдържанието им е разместено по време на полета, при отваряне от тях може да паднат предмети.

Пушенето

Пушенето в самолета е опасно. Забранено е на всички

България Ер ви желае безопасен и удобен полет. Висококвалифицираните ни летци, стюардеси и стюарди са обучени да осигурят безопасността ви. Ето някои основни моменти от безопасността, с които може да се запознаете, докато почивате и се наслаждавате на полета на България Ер.

Bulgaria Air wishes you a safe and comfortable journey. Our highly trained flightdeck and cabin crews are here to take care of your safety. While relaxing and enjoying Bulgaria Air's inflight service, you may consider the basic points that follow.

полети на България Ер. На кабинния екипаж е наредено да следи за изпълнението на забраната. Не пушете в тоалетните, които са оборудвани с датчици за дим.

Упътванията за безопасност

Преди заминаване и пристигане кабинният състав на България Ер ще ви запознае с правилата за безопасност в самолета. Упътването включва сведения за предпазните колани, кислородните маски, изходите, аварийното напускане на самолета, спасителните жилетки. Молим за вашето внимание по време на демонстрацията. Разгледайте инструкцията за безопасност в самолета, която е в джоба на седалката пред вас.

Кабинен екипаж

Кабинният екипаж на България Ер се грижи да ви обслужва отлично и да осигурява безопасността по всяко време. Не се притеснявайте да повикате стюардесите и стюардите, като използвате разположения над креслото ви бутон, да споделяте коментарите си с тях и да ги убедомявате за потребностите си.

При пристигане

Пазете багажните си купони, за да намерите лесно багажа си. Отделете малко време, за да се аклиматизирате след пристигането си.

in, shop and board. Check-in times vary from airport to airport and from destination to destination. Please, inform yourself well in advance to avoid delays/cancellations.

Your security

Do read and follow the security requirements. Do not agree to carry other people's items with you. Never leave your luggage unattended. Store personal knives, scissors and other sharp objects safely inside your suitcase or hold luggage. If you do not, airport security staff will stop you taking them aboard in your cabin luggage.

Your hand luggage

Please store heavy items underneath the seat in front of you. Stow lighter items in the overhead luggage racks. Please ensure you do not block access to the emergency exits, and do not block the aisle. Please open the overhead lockers with caution: items there may have become disturbed and may fall onto the seats below.

Smoking

Smoking onboard is dangerous. All Bulgaria Air flights are non-smoking and cabin crew are under strict instructions to monitor observance. Please do not smoke in the lavatories; they are equipped with smoke sensors.

The safety briefing

Before departure and on approach, Bulgaria Air cabin crew will demonstrate the rules of safety on board our aircraft. The briefing includes information on your seatbelt, how to use your oxygen mask, how to locate exits, how to leave the aircraft in an emergency, and how to use your lifejacket. Please spare a moment to watch their demonstration.

Please also consult the illustrated Safety on Board leaflet in the seat pocket in front of you.

Your cabin crew

The Bulgaria Air flight attendants are on board to provide you with top class inflight service and ensure your safety at all times. Please do not hesitate to use the overhead attendant call button and share comments or request service from your flight attendant.

At the destination airport

Have your luggage identification tags ready to help you find your luggage. Give yourself some time for initial acclimatisation with the weather and environment of your destination.

Your health

If you have any medical concerns about making a journey, or if you suffer from a respiratory or heart condition, see your doctor before traveling. There are over-the-counter medicines available, but we recommended always consult a doctor to determine which are suitable for you.

Your luggage

Try to travel light. Carrying heavy bags can cause considerable stress you may not be used to. Arriving at your sit exhausted and perspiring is not a good start to your journey. In your hand luggage, carry only essential items which you will genuinely need during the flight.

Your check in deadline

Arrive early at the airport. Give yourself plenty of time to check

Уважаеми пътници,

В съответствие с директива на Европейската комисия 68/2004 от 15 януари 2004г., в охраняемите зони на летищата и в ръчния багаж не бива да се слагат предмети, с които е възможно или изглежда възможно да се причини нараняване. Сред забранените предмети са:

- всякакви видове огнестрелно оръжие;
- катапулти и харпуни;
- имитации на огнестрелно оръжие, в това число детски играчки;
- оръжейни части, с изключение на уреди за телескопично виждане;
- пожарогасител;
- електрошокови уреди;
- брадви, секири, сатъри, томахавки;
- лъкове, къси копия;
- всякакви заострени метални предмети,
- които могат да послужат за нараняване;
- ножове, независимо от предназначението им;
- саби, мечове;
- бръснари, скалпели;
- ножици, с режеща част по-дълга от 6см;
- бормашини, отвертки, клещи, чукове;
- кънки за лег;
- всички видове спортни стикове, бухалки, щeki и тотяги;
- всички видове оборудване за бойни спортове;
- амуниции, гранати, мини, военни експлозиви;
- газ и газови контейнери;
- всякакви пиротехнически средства;
- хлор, парализиращи спрейове, съзотворен газ;
- терпентин, разреждател и аерозолна боя;
- напитки с над 70% съдържание на алкохол;

От 6 ноември 2006г. в Европейския съюз са в сила нови мерки за сигурност, които ограничават количеството течности в ръчния багаж. Те трябва да са в самостоятелни опаковки до 100мл всяка и общо до 1л, поставени в самозапечатващ се прозрачен плик, който подлежи на проверка от служителите по сигурността. Ограниченията се отнасят за следните течности: вода, напитки, супи, сиропи, гримове, кремове, лосиони, геловете, парфюми, дезодоранти, спрейове, паста за зъби, пана за бръснене и не включват медикаменти и бебешки храни за ползване по време на пътуването, но те подлежат на проверка.

Списъкът посочва някои от забранените за пренос предмети, без да бъде изчерпателен. Моля консултирайте се с летищния персонал за по-пълна информация.

From 6 November 2006 the European Union adopted new security rules that restrict the amount of liquids you can take through security checkpoints, in addition to other prohibited articles. These liquids must be in individual containers with a maximum capacity of 100 ml each, packed in one transparent, resealable plastic bag (with a capacity of no more than one litre). The restrictions apply to liquids such as water, drinks, soups, syrups, make-up, creams, lotions, gels, perfumes, deodorants, sprays, tooth paste and shaving foam. Liquid foods for babies and any medication a passenger may need during a flight are exempt from the above restrictions but must be presented at security checkpoints.

This is not an exhaustive list. If in doubt, please, consult the airport staff who will be happy to provide you with more detailed information.

Dear passengers,

In keeping with European Commission Regulation № 68/2004 of 15 January 2004, any object capable, or appearing capable of causing injury should not be carried into the security restricted areas of the airports and into the aircraft's cabins. These include, but are not limited to:

- all types of firearms;
- catapults and harpoons;
- replica or imitation firearms, toy guns;
- component parts of firearms (excluding telescopic sighting devices);
- fire extinguishers;
- stun or shocking devices;
- axes, hatchets, meat cleavers; machetes;
- arrows and darts;
- any type of sharpened metal objects, which could cause injury;
- all types of knives;
- sabers, swords;
- open razors and blades, scalpels;
- scissors with blades more than 6 cm in length;
- drills, screwdrivers, crowbars, hammers;
- ice skates;
- any type of sport bats, clubs, sticks or paddles;
- any martial arts equipment;
- ammunition, grenades, mines, explosives
- and explosive devices;
- detonators;
- gas and gas containers;
- any pyrotechnics;
- chlorine, disabling or incapacitating sprays, tear gas;
- turpentine and paint thinner, aerosol spray paint;
- alcoholic beverages exceeding 70% by volume.

НОВИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА ДЕЦА

От 1 юли 2012 година авиокомпания България Ер променя правилата за превоз на непридружени деца

За **НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UNACCOMPANIED MINOR - UM)** се смята дете, от 3 до 12 години, което по време на полета не се придружава от родител/настойник или друг пътник-придружител. Деца до 3 години не могат да ползват услугата непридружено дете

ПРИ УСЛУГАТА ПРЕВОЗ НА НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UM) служителите поемат детето от изпращача на отправното летище, придружават го по време на всички летищни формалности и го предават на посрещача. Услугата е задължителна за деца на възраст от 3 до 5 години и възможна при поискване за деца с навършени 5 години.

ФОРМУЛЯР – ИНФОРМАЦИЯ ОТ РОДИТЕЛ/НАСТОЙНИК: Задължителен документ, в който се вписва пълна информация за детето, както и имената, адресите и телефони на изпращача и посрещача.

ЕСКОРТ – Стюардеса, която пътува с детето и се грижи за него по време на полета. За да бъде осигурен ескорт, агентът, създател на резервацията на детето, внася SR UMNR с неговата възраст и рождена дата, както и информация за посрещача и изпращача – имена, телефон за връзка и пълен адрес. Запитването се прави поне две седмици преди полета. В рамките на 3 дни служителите от отдел Спейс контрол дават отговор на молбата. При потвърждение Спейс Контрол запазва място на стюардесата на желаня полет и уведомява агента, който създава EMD в резервацията на детето в размер на дължимата сума за тази услуга.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ИНФОРМАЦИЯ за потвърждаване на услугата UMNR включва три имена, възраст и рождена дата на детето; три имена, телефон за връзка и пълен адрес на посрещача и изпращача. Непридруженото дете трябва да носи със себе си валиден паспорт. За вътрешните полети паспортът може да бъде заменен с акт за раждане – оригинал или нотариално заверено копие.

- Авиокомпания България Ер не приема непридружени деца, трансфериращи на летище София. Изключения се правят само при предоставени контакти на трансферния пункт.
- Деца до 3 години не се приемат за превоз без придружител.
- Деца, навършили 5 години, се приемат за превоз без придружител и се обслужват по реда за непридружени деца – UM.

ЗАПЛАЩАНЕ ЗА ПРЕВОЗА на непридружени деца: за всяко непридружено дете, независимо от възрастта, се събира UM такса в размер на 40 евро на отсечка за международни полети и 20 евро за вътрешни линии, като за София – Лондон таксата е 50 евро, а за Лондон – София 50 паунда. Една стюардеса може да придружава две деца от едно семейство – братя и сестри, които пътуват заедно, като се заплаща една UM такса за двете деца.

Допълнителни условия:

- от 3 до навършване на 5 години: за детето се заплаща пълната тарифа за възрастен пътник без детско намаление, плюс 50% от едностранната тарифа в M класа за стюардесата-придружител. Всички дължими летищни такси за маршрута по билета също се събират;
- от 5 до 7 години: плаща се 100% от тарифата за възрастен пътник;
- от 8 до 11 години: плаща се детски билет с приложимото по съответната тарифа детско намаление;
- по желание на родителите, деца от 12 до 18 години могат също да ползват услугата UM срещу заплащане на UM таксата.

NEW RULES FOR TRANSPORTING CHILDREN

From the 1st of July 2012, Bulgaria Air is changing its rules regarding transporting unaccompanied children.

AN UNACCOMPANIED MINOR (UM) – is any child of 3 to 12 years of age who is not accompanied by parent/guardian or another passenger-companion on the same flight. Children of less than 3 years of age may not use the service for unaccompanied minor.

THE SERVICE “TRANSPORT OF AN UM means that employees of Bulgaria Air take the child from the person that escorts him or her to the departure airport, accompanies the child through all airport formalities, and brings him to the person that will collect the child at the destination. The service is mandatory for children between 3 and 5 years old, and optional for children who have already turned 5 years.

FORM – INFORMATION FROM THE PARENT/GUARDIAN: A mandatory document that contains full information about the child, as well as names, addresses and telephone numbers of the persons who will be escorting the child to the departure airport and from the destination airport.

ESCORT – A flight attendant who travels with the child and cares for him or her during the flight. To provide an escort, Bulgaria Air requires the travel agent that books the flight for the child to submit SR UMNR with the child's age and date of birth, as well as information about the person who will deliver the child to the departure airport, and the person who will collect him or her from the destination airport – their full names, telephone numbers and full addresses. This service should be requested at least two weeks prior to the flight. Staff members from the Space Control Department will reply to your inquiry within 3 business days. Upon confirmation, Space Control books a place for the flight attendant on the desired flight and informs the travel agent who issues an EMD on the child's reservation in the amount of the sum payable for the service.

MANDATORY INFORMATION for the confirmation of the UMNR service includes the child's full name, age and date of birth, as well as the full names, telephone numbers and complete addresses of persons delivering the child to the departure airport and those who are collecting him or her at the destination airport. The UM must have a valid passport on him/her. For domestic flights the passport may be replaced by a birth certificate or a copy of it certified by a Notary.

- Bulgaria Air does not accept unaccompanied minors who transfer at Sofia Airport. Exceptions are made only when contact information has also been submitted for the persons who will take care of the child at the point of transfer.
- Children under 3 years of age cannot travel unaccompanied.
- Children who have turned 5 are permitted to travel unaccompanied and are served according to the rules for unaccompanied minors.

THE PRICE FOR THE TRANSPORT OF UM SERVICE:

For an unaccompanied child, regardless of age, a UM fee of EUR 40 per international flight segment and EUR 20 for domestic flights is collected, for Sofia - London the fee is EUR 50 and for London - Sofia GBP 50.

One flight attendant can escort two children from the same family simultaneously - brothers and sisters traveling together, and in that case one UM fee is collected for both children.

Additional conditions:

- For children between 3 and 5 years old: the price is the full adult tariff without a children's discount, plus 50% of the one-way tariff per segment in M class for the escorting flight attendant. All applicable airport fees for the route of the flight are also collected;
- Age 5 - 7: the customer pays 100% of the tariff for an adult passenger;
- Age 8-11: the customer pays a children's tariff (with the applicable child discount from the respective tariff);
- Upon parental request, children aged between 12 and 18 years old may also make use of the UM service if the UM fee is paid.

THE FACE OF

Bulgaria Air

National Carrier www.air.bg

Airbus A320-214

Airbus A319-112
Airbus A319-111

Boeing 737-300

Embraer 190-100

CODESHARE PARTNERS

Co-operative and marketing abetments with other airlines are an integral part of Bulgaria Air operating policy. Code sharing agreements enable travelers to take advantage of a greatly enhanced spectrum of global destinations with the minimum of procedural inconvenience.

SOFIA - MOSCOW

Both airlines operate codeshare flights between Bulgaria and Russia.

VARNA/BOURGAS - MOSCOW

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA - PARIS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA - ROME

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA - MILAN

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA - MADRID, MADRID - LAS PALMAS,
MADRID - TENERIFE

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA - AMSTERDAM

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA - BUCHAREST

Jointly operated services using Tarom aircraft and crew.

SOFIA - PRAGUE, PRAGUE - BUDAPEST

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA - BELGRADE

Jointly operated services using Air Serbia aircraft and crew.

A STAR ALLIANCE MEMBER

SOFIA - ATHENS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA - VARNA, SOFIA - BURGAS, SOFIA - LARNACA

Jointly operated services using Bulgaria air aircraft and crew.

ATHENS - LARNACA, ATHENS - BEIRUT, ATHENS - TEL AVIV,

ATHENS - EREVAN, ATHENS - NICE, LARNACA - TEL AVIV

Jointly operated services using Aegean aircraft and crew.

Дестинации Destinations

CODESHARE PARTNERS

Code share партньорството позволява на авиокомпаниите да предлагат на своите пътници повече полети до дадената дестинация при облекчена процедура за резервация, както на собствените полети, така и на полетите на партньора по маршрута.

The Code share partnership enables airlines to provide for their valuable customers more frequencies to each particular destination at facilitating booking procedure, on every own operated or marketing flight en route.

SPA PARTNERS

Special prorated agreement е сред основните търговски договори, предоставящи на партньорските авиокомпани изключителната възможност да увеличат броя на предлаганите дестинации през даден пункт и да отзоворят на търсенето на клиентите с приемливи цени.

The Special prorated agreement is among the basic commercial agreements, giving partner airlines a significant opportunity to enlarge number of global beyond destinations offered in response to customer demands at reasonable prices.

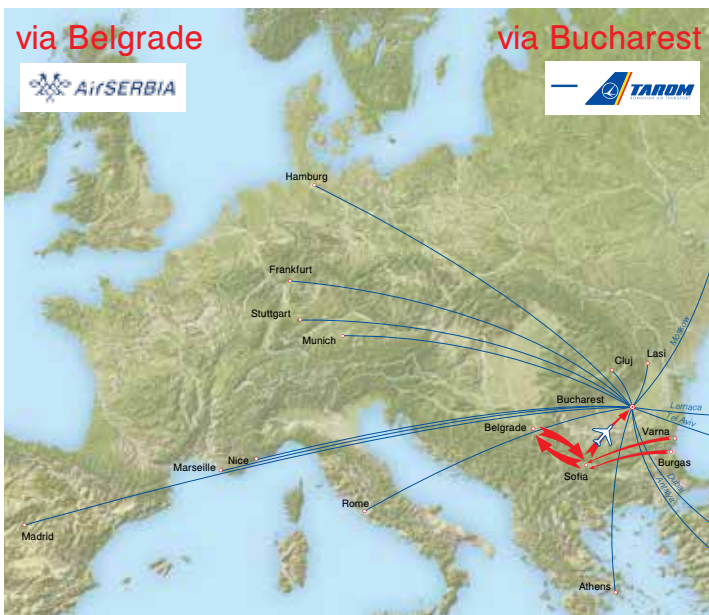
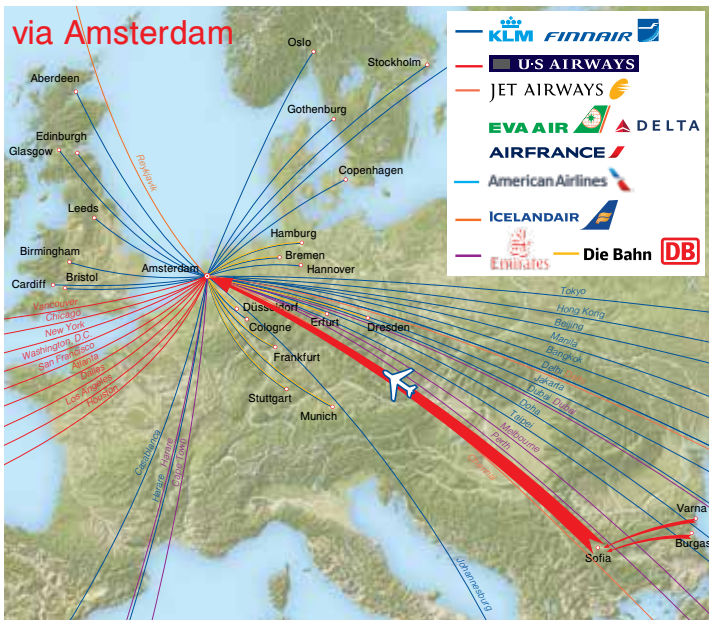
INTERLINE PARTNERS:

Interline agreement позволява взаимното признаване на билетите и по този начин съществено допринася за това двете авиокомпани да могат да предлагат продукта на партньора по редовни линии.

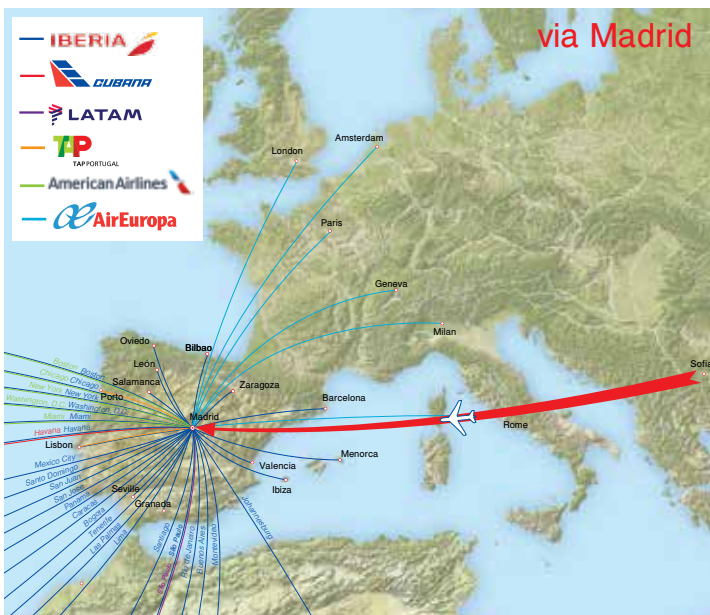
The Interline agreement permits the acceptance of each other's airtickets and that way contributes significantly both airlines to be able to offer customers reciprocally their product on schedule services.

Летете до Всяка точка на света с България Ер и партньори. Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

Летете до Всяка точка на света с България Ер и партньори.

БЪЛГАРИЯ ЕР: Къде да ни намерите?

BULGARIA AIR: Where to find us?

<p>SOF BOJ VAR</p> 	<p>Customer Service Center</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> Every day 08:00-22:00 Local Time</p>	<p>phone: +359 2 402 04 00 e-mail: callFB@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Head office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-17:30 Local Time</p>	<p>fax: +359 2 984 02 03 e-mail: office@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Sofia City Office</p> <p>2 Ivan Vazov Street <i>Working hours:</i> Monday - Friday 9:00-12:00/12:30-17:30 Local Time</p>	<p>e-mail: tickets1@air.bg www.air.bg</p>
	<p>FLY MORE Office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working hours:</i> Every day: 09:00-12:00/13:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone.: +359 888 903 943 +359 2 984 02 96 e-mail: flymore@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna Airport Office</p> <p>Varna Airport Terminal 2, Departures <i>Monday - Friday and Sunday:</i> 07:00-21:00 Local Time <i>Saturday:</i> 03:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone: +359 52 573 321 fax: +359 52 501 039 e-mail: varna@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna City Office</p> <p>55, 8-mi primorski polk blvd <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-20:00 Local Time Saturday 10:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone: +359 52 651 101 e-mail: varna_city@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Bourgas Airport Office</p> <p>Bourgas airport, Terminal 2 Departures, floor 2 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-17:30 Local Time (between June and September)</p>	<p>phone: +359 56 900 155 fax: +359 56 870 132 e-mail: boj@air.bg www.air.bg</p>
	<p>BRU</p> 	<p>Belgium, Brussels</p> <p><i>Working hours:</i> Monday - Friday 10:00-19:00 Local Time</p>

<p>LCA</p> 	<p>Cyprus, Nicosia</p> <p>"Louis Aviation" - 11 Lemesos Avenue, 2112 Nicosia, P.O. Box 21301, 1506 Nicosia, Cyprus.</p>	<p>phone: +357 225 88 182 fax: +357 223 76 606 e-mail: bulgariaair@louisgroup.com www.air.bg</p>
<p>BER</p> 	<p>Germany, Berlin</p> <p>Bulgarian Air Tour Leipziger str 114-115, 10117 Berlin, Germany <i>Working hours:</i> Monday - Friday 09:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone.: +49 30 2514405 +49 30 2514460 fax: +49 30 2513330 e-mail: info@berlin-bat.de www.air.bg</p>
<p>LON</p> 	<p>United Kingdom, London</p> <p>Ticket Pod 1 Terminal 4 London Heathrow Airport Hounslow, TW6 3FB <i>Working hours:</i> Monday - Friday 09:30 - 17:30 Local Time</p>	<p>phone: +44 208 745 9833 +44 788 966 4174 e-mail: LHR@bulgaria-air.co.uk www.air.bg</p>
<p>MOW</p> 	<p>Russia, Moscow</p> <p>City Office 3 Kuznetzkiy Most Str., Moscow, 125009, Russia <i>Working hours:</i> Monday - Friday: 09:00-13:00/14:00-18:00 Local Time Saturday: 10:00-14:00 (between June and September)</p> <p>Airport office Sheremetyevo airport, Terminal F, fl. 2, ticket desks 10 and 14 <i>Working hours:</i> Opens 2 hours before flight</p>	<p>phone: +7 49 5789 9607 e-mail: ticketmow@air.bg moscow@air.bg www.air.bg</p> <p>e-mail: svoapfb@mail.ru www.air.bg</p>
<p>TLV</p> 	<p>Israel - Tel Aviv</p> <p>Open Sky LTD 25 Ben Yehuda Str. Israel 63806, Tel Aviv <i>Working hours:</i> Sunday - Thursday: 09:00-17:00 Local Time</p>	<p>phone: +972 379 51 355 fax: +972 379 51 354 e-mail: annie@open-sky.co.il www.air.bg</p>
<p>USA</p> 	<p>Mailing Address: 1819 Polk St #401 San Francisco, CA 94109 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 9am - 5pm, Saturday - Sunday 9am - 1pm (EST)</p>	<p>phone: 1-855-FLY-TO-BG (359-8624) e-mail: tickets@bulgariaairusa.com www.air.bg</p>
<p>VIE</p> 	<p>Austria, Vienna</p> <p>Intervega Reisen Tiefer Graben 9, A-1010 Wien, Austria <i>Working Hours:</i> Monday - Thursday 09:00-17:30 Local Time Friday 09:00-17:00 Local Time</p>	<p>phone: +43 1 5352550 0 900 220013 (domestic line) fax: +431 5352552 e-mail: intervegareisen@aon.at office@intervega.at www.air.bg</p>